

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ КОМІТЕТ СЛАВІСТІВ
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Інститут археології НАН України
Інститут української мови НАН України
Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України
Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України
Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології
ім. М. Т. Рильського НАН України
Український мовно-інформаційний фонд НАН України
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

**СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ І КУЛЬТУРИ В УМОВАХ
ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ**

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
до Дня слов'янської писемності та культури

25 травня 2021 року

Київ 2021

ЗАГАЛЬНИЙ ПОРЯДОК РОБОТИ

25 травня, вівторок
Міжнародна наукова конференція

СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ І КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

9.20 – 10.00 – Реєстрація учасників конференції

10.00 – 12.00 – Пленарне засідання

12.00 – 13.00 – Обідня перерва

13.00 – 17.30 – Секція 1: Вплив цифровізації на стан слов'янських мов, літератур і культур.

13.00 – 17.30 – Секція 2: Фольклористика та мистецтвознавство: спільне і відмінне у славістиці

13.00 – 17.30 – Секція 3: Історична та біографічна славістика

13.30 – 17.30 – Секція 4. Книжкове пам'яткознавство в контексті славістики й україністики

РЕГЛАМЕНТ РОБОТИ:

доповіді на пленарному засіданні – 15 хв.

доповіді на секціях – 15 хв.

повідомлення – 10 хв.

обговорення – 5 хв.

До уваги учасників Міжнародної наукової конференції пропонуються книжкові виставки з фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського:

- 1) Виставка українських стародруків
- 2) День слов'янської культури та писемності.

Експерсії Бібліотекою на замовлення учасників заходу.

Організаційний комітет

Онищенко Олексій Семенович, радник Президії Національної академії наук України, почесний Генеральний директор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, голова Українського комітету славистів, академік Національної академії наук України (голова Організаційного комітету)

Дубровіна Любов Андріївна, генеральний директор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, член Українського комітету славистів, член-кореспондент Національної академії наук України (заступник голови Організаційного комітету)

Попик Володимир Іванович, директор Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, заступник голови Українського комітету славистів, член-кореспондент Національної академії наук України

Буркут Костянтин Станіславович, учений секретар Відділення мови, літератури та мистецтвознавства Національної академії наук України, кандидат філологічних наук, учений секретар Українського комітету славистів за напрямом філології та мистецтвознавства

Вахніна Лариса Костянтинівна, завідувач відділу Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Національної академії наук України, член президії Комісії з дослідження слов'янського фольклору при Міжнародному комітеті славистів від України, член Українського комітету славистів, кандидат філологічних наук

Гриценко Павло Юхимович, директор Інституту української мови Національної академії наук України, член Українського комітету славистів, доктор філологічних наук

Даниленко Людмила Іванівна, доцент кафедри слов'янської філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філологічних наук, доцент

Жулинський Микола Григорович, академік-секретар Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України, директор Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка Національної академії наук України, член Українського комітету славистів, академік Національної академії наук України

Карпіловська Євгенія Анатоліївна, завідувач відділу Інституту української мови Національної академії наук України, член Комісії зі слов'янського словотворення при Міжнародному комітеті славистів від України, член Українського комітету славистів, доктор філологічних наук

Лукашанець Олександр Олександрович, директор філіалу «Інститут мови і літератури імені Якуба Коласа і Янки Купали» Центру досліджень білоруської культури, мови і літератури НАН Білорусі, голова Комісії зі слов'янського словотворення при Міжнародному комітеті славистів, голова Білоруського комітету славистів, академік НАН Білорусі

Матвійчук Лариса Олександрівна, учений секретар Відділення історії, філософії та права Національної академії наук України, кандидат наук із соціальних комунікацій, учений секретар за напрямами історії, філософії, права та археології Українського комітету славистів

Микитенко Оксана Олегівна, провідний науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Національної академії наук України, доктор філологічних наук

Мотульський Роман Степанович, директор Національної бібліотеки Білорусі, доктор педагогічних наук

Моця Олександр Петрович, завідувач відділу Інституту археології Національної академії наук України, член Українського комітету славистів, член-кореспондент Національної академії наук України

Мушкетик Леся Георгіївна, провідний науковий співробітник Інституту мистецтвознавства фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Національної

академії наук України, доктор філологічних наук, член-кореспондент Національної академії наук України

Радишевський Ростислав Петрович, завідувач кафедри полоністики Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, член Українського комітету славистів, член-кореспондент Національної академії наук України

Семенюк Григорій Фокович, директор Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, член Українського комітету славистів, доктор філологічних наук, професор

Скрипник Ганна Аркадіївна, директор Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського Національної академії наук України, голова Українського комітету Міжнародної асоціації з вивчення та поширення слов'янських культур при ЮНЕСКО, член Українського комітету славистів, академік Національної академії наук України

Смолій Валерій Андрійович, академік-секретар Відділення історії, філософії і права Національної академії наук України, директор Інституту історії України Національної академії наук України, член Українського комітету славистів, академік Національної академії наук України

Стоєцький Сергій Вікторович, заступник начальника науково-організаційного відділу, керівник сектору суспільних наук Президії Національної академії наук України, кандидат політичних наук, головний учений секретар Українського комітету славистів

Страшнюк Сергій Юрійович, директор Центру болгаристики та балканських досліджень імені М. Дринова Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, член Українського комітету славистів, доктор історичних наук, професор

Черниш Тетяна Олександрівна, професор кафедри полоністики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філологічних наук, професор

Шевченко Лариса Іванівна, завідувач кафедри історії та стилістики української мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, заступник голови Українського комітету славистів, доктор філологічних наук, член-кореспондент Національної академії наук України

Шевченко Лариса Леонідівна, завідувач відділу Українського мовно-інформаційного фонду Національної академії наук України, кандидат філологічних наук, професор

Широков Володимир Анатолійович, директор Українського мовно-інформаційного фонду Національної академії наук України, заступник голови Українського комітету славистів, академік Національної академії наук України

Яровий Валерій Іванович, завідувач кафедри історії слов'янських народів Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор історичних наук, професор

Стамбол Ігор Іванович, старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук (координатор Міжнародної наукової конференції)

Дем'яненко Людмила Григорівна, старший науковий співробітник Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук (координатор Міжнародної наукової конференції)

25 травня

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

10.00 – 12.00, Зал засідань (к. 344)

Дубровіна Любов Андріївна,

генеральний директор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, член Українського комітету славистів, член-кореспондент Національної академії наук України

Вітальне слово

Онищенко Олексій Семенович,

голова Українського комітету славистів, радник Президії Національної академії наук України, почесний генеральний директор Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, академік Національної академії наук України

Розвиток славистики в контексті цифрової науки і культури

Шевченко Лариса Іванівна,

завідувач кафедри історії та стилістики української мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, заступник голови Українського комітету славистів, доктор філологічних наук, член-кореспондент Національної академії наук України

Слов'янські мови і глобальна цифровізація: час можливостей, викликів і перетворення лінгвістичних парадигм

Данилюк Ніна Олексіївна,

професор кафедри української мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, доктор філологічних наук, професор

Дослідження фольклорних текстів східнослов'янськими вченими в епоху цифровізації

Даниленко Людмила Іванівна,

доцент кафедри слов'янської філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філологічних наук

Життя у слові: до 90-річчя від дня народження академіка В. М. Русанівського

Воскобойнікова-Гузєва Олена Вікторівна,

завідувач кафедри бібліотечознавства та інформології Інституту журналістики Київського університету імені Бориса Грінченка, доктор наук із соціальних комунікацій, старший науковий співробітник

Медіакультура у вимірах бібліотечних, архівних і мистецьких проєктів слов'янських країн

Вахніна Лариса Костянтинівна,

завідувач відділу української та зарубіжної фольклористики Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України

Українська славистична фольклористика у міжнародних наукових проєктах: загальнослов'янський та європейський контекст

Презентація нових видань Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України

Вплив цифровізації на стан слов'янських мов, літератур і культур

13.00 – 17.30, Зал Австрійської бібліотеки (к. 312)

Науковий керівник:

Микитенко Оксана Олегівна,
старший науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, доктор філологічних наук

Учений секретар:

Дем'яненко Людмила Григорівна,
старший науковий співробітник Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук

ДОПОВІДІ

Баракатова Неонілла Анатоліївна,

доцент кафедри української та іноземних мов Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України кандидат філологічних наук, доцент

Полонізми в мовній структурі ретророманів А. Кокотюхи

Беценко Тетяна Петрівна,

професор кафедри української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка, доктор філологічних наук, професор

Мова українського і білоруського фольклору: текстово-образні паралелі

Вакуленко Максим Олегович,

провідний науковий співробітник Інституту проблем штучного інтелекту МОН і НАН України, кандидат фізико-математичних наук

Національний стандарт ізоморфної транслітерації давньоукраїнських, староукраїнських і новоукраїнських алфавітів

Ганжа Ангеліна Юріївна,

старший науковий співробітник відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики Інституту української мови НАН України, кандидат філологічних наук

Письменниця Софія Закревська (1796? – після 1865): спроба біографічної інсталяції

Глушук Євгенія Вікторівна,

молодший науковий співробітник Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Медіамоніторинг видань слов'янськими мовами

Гоголя Марина Петрівна,

молодший науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України,
кандидат філологічних наук
Проблема функціонування пам'яті у романі Дубравки Угрешич «Музей безумовної капітуляції»

Гончаренко Аліна Володимирівна,

молодший науковий співробітник Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України,
кандидат філологічних наук
Лексичні українізми в церковнослов'янському тексті

Громко Тетяна Василівна,

доцент кафедри української мови Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, кандидат філологічних наук, доцент
Слов'янські традиції моноговіркової дескрипції з історико-мовного погляду

Дем'яненко Людмила Григорівна,

старший науковий співробітник Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук
Особливості взаємовпливу живопису та літератури у творчому доробку М. Коцюбинського

Євланова Олександра Олександрівна,

молодший науковий співробітник Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні, кандидат філологічних наук
А. Бабіш як лінгвокультурна реалія сучасної Чеської Республіки

Коцюбовська Галина Анатоліївна,

доцент Національної металургійної академії України, кандидат філологічних наук, доцент
Науково-методичний супровід підготовки іноземних здобувачів вищої освіти

Лещенко Тетяна Олександрівна,

доцент, завідувачка кафедри українознавства та гуманітарної підготовки, Українська медична стоматологічна академія, кандидат філологічних наук,

Жовнір Марина Миколаївна,

викладач, кафедри українознавства та гуманітарної підготовки, Українська медична стоматологічна академія, кандидат філологічних наук
До питання впливу цифрової інноватики на мовну освіту іноземців

Маленко Яна Вікторівна,

молодший науковий співробітник Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, НЮБ
Особливості мовних зв'язків: Україна-Польща

Микитенко Оксана Олегівна,

старший науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, доктор філологічних наук
Максим Рильський і час: текстологія та/або інтерпретація

Плясун Ольга Миколаївна,

аспірант Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Іміджеві символи України в міжслов'янському мовно-культурному діалозі

Руда Тетяна Петрівна,

провідний науковий співробітник, інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, доктор філологічних наук
Літературний твір і його екранізація: до проблеми інтермедіальності

Сизонов Дмитро Юрійович,

доцент кафедри стилістики та мовної комунікації Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат філологічних наук, доцент
«Мовні інновації. UA» – електронна репрезентація нових слів та фразеологізмів у медіа

Сквіра Наталія Михайлівна,

старший науковий співробітник відділу світової літератури Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, кандидат філологічних наук
Животвірна основа жіночого потенціалу: гоголівська Улінька і тургенєвська Лукерія

Сошинська Вікторія Євгенівна,

доцент кафедри бібліотекознавства та інформології Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат наук із соціальних комунікацій
Цифрові навички населення слов'янських країн

Яковлева Ірина Вадимівна,

молодший науковий співробітник, кафедра української літератури, компаративістики і грінченкознавства Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка
Мовознавство Бориса Грінченка у загальному слов'янознавчому контексті

**ФОЛЬКЛОРИСТИКА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО: СПІЛЬНЕ І ВІДМІННЕ У
СЛАВІСТИЦІ**

13.00 – 17.30, Зал публікацій ООН (к. 345)

Науковий керівник:

Вахніна Лариса Костянтинівна,
завідувач відділу Інституту
мистецтвознавства, фольклористики та
етнології ім. М. Т. Рильського Національної
академії наук України, член Українського
комітету славістів, кандидат філологічних
наук

Учений секретар:

Карацуба Мирослава Юріївна,
старший науковий співробітник Інституту
мистецтвознавства, фольклористики та
етнології ім. М. Т. Рильського НАН
України, кандидат філологічних наук,
доцент

ДОПОВІДІ

Броварець Тетяна Михайлівна,

молодший науковий співробітник, Інституту мистецтвознавства, фольклористики та
етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, кандидат філологічних наук

*«Відповіді не знаємо, залишайте коментарі, хто відгадає – той молодець»: безпрограшні
веб-квести з розшифровки старовинних вишитих написів*

Головатюк Валентина Данилівна,

науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології
ім. М. Т. Рильського НАН України

Сучасні форми організації культурно-мистецького життя українців Підляшшя

Грицевич Юрій Васильович,

асистент кафедри історії та культури української мови Східноєвропейського
національного університету імені Лесі Українки, кандидат філологічних наук

*Електронний архів українського фольклору як діалектографічне джерело: лексичний
рівень*

Іваннікова Людмила Володимирівна,

старший науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та
етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, кандидат філологічних наук

*Обрядовий фольклор Південно-Східної Волині: фіксація, публікація, дослідження (кінець
XIX–XX ст.)*

Каплун Тетяна Михайлівна,

доцент Факультету мистецтва та дизайну, Міжнародний гуманітарний університет (Одеса)
кандидат мистецтвознавства, доцент

Специфіка втілення жіночих архетипів у східно- та західнослов'янській музичній культурі

Карацуба Мирослава Юріївна,

старший науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України

Змії / змія у народних віруваннях і баладах південних слов'ян

Качмар Марія Ігорівна,

старший викладач Львівської національної музичної Академії ім. М. Лисенка, кандидат мистецтва

«Фіта-нотація» у слов'янських текстах Віденського Октоїха

Козар Лідія Петрівна,

старший науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України

Внесок Тадея Рильського в розвиток української фольклористики

Коваль-Фучило Ірина Мирославівна,

старший науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, кандидат філологічних наук

Теми-табу і теми-фаворити в оповідях про примусове переселення

Матковський Олександр Миколайович,

провідний концертмейстер кафедри хореографії та музично-інструментального виконавства Навчально-наукового інституту культури мистецтв Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка

Особливості білоруського та українського народного танцю

Петрова Наталія Олександрівна,

доцент кафедри археології та етнології України факультету історії та філософії ОНУ імені І. І. Мечникова, старший науковий співробітник відділу дослідження соціо-демографічних та правових аспектів Голодомору-геноциду філіалу «Інститут дослідження Голодомору» Національного музею Голодомору-геноциду, доцент

Фольклорні записи студентів Одеського державного університету за матеріалами Колекції П. Т. Маркушевського в Держархіві Одеської області: особливості структури фонду та досвід опрацювання

Халюк Леся Миколаївна,

науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Національної академії наук України, кандидат філологічних наук

Інформативні можливості усних наративів у дослідженні української мови в Польщі

Хоменко Галина Іванівна,

доцент кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди кандидат філологічних наук, доцент

Мікулаш Неврлий: суплементарність міжслов'янського наукового полілогу про українську поезію 1920-х

ІСТОРИЧНА І БІОГРАФІЧНА СЛАВІСТИКА

13.00 – 17.30, Зал засідань (к. 344)

Науковий керівник:

Буряк Лариса Іванівна,
провідний науковий співробітник Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, доктор історичних наук, професор

Учений секретар:

Стамбол Ігор Іванович,
старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук

ДОПОВІДІ

Буряк Лариса Іванівна,

провідний науковий співробітник Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, доктор історичних наук, професор
Матеріали до біографій відомих жінок української еміграції в архівних фондах Канади

Дзира Іван Ярославович,

професор кафедри професійної освіти в сфері технологій та дизайну Київського національного університету технологій та дизайну доктор історичних наук, кандидат філологічних наук, професор
Часопис «Рідна мова» Івана Огієнка та питання славістики

Дзира Олеся Іванівна,

завідувач відділу зарубіжної україніки Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук
Державне регулювання діяльності громадських організацій у Канаді і українські активісти 1918–1939 рр.

Голембіовська Наталя,

докторант Варшавського університету
Витоки слов'янської науки. Роль інтелектуальної еліти Римської імперії (в т. ч. Візантії) в становленні слов'янської науки

Індиченко Ганна Володимирівна,

завідувач відділу історії академічної науки Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук
Співпраця українських, чеських і словацьких учених в галузі славістики: основні тенденції (1961–1970)

Карпінчук Галина Володимирівна,

молодший науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України,
кандидат філологічних наук
Листування Михайла Новицького з Лідією Чуковською у 1931–1945 роках

Кіраль Сидір Степанович,

завідувач відділу національної бібліографії Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського, доктор філологічних наук, професор
Епістолярні контакти Івана Чендея зі словацькими науковцями та письменниками (за матеріалами неопублікованого листування)

Кукоба Лена Іванівна,

молодший науковий співробітник Фонду Президентів України Національної бібліотеки
України імені В. І. Вернадського
Нова Сербія на території України (1752–1764 рр.): історичний спадок.

Лощинська Наталія Василівна,

науковий співробітник Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,
кандидат філологічних наук, доцент
Славістичні студії на сторінках журналу «Радянська література»

Любовець Надія Іванівна,

завідувач відділу Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук
*Мемуари як джерело вивчення біографій славістів (на прикладі спогадів Володимира
Івановича Пічети)*

Марченко Наталя Петрівна,

старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень Національної
бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук
*Формування образу «видатного українця» у новітній книзі для дітей: слов'янознавчий
контекст.*

Міщук Сергій Миколайович,

провідний науковий співробітник Інституту біографічних досліджень Національної
бібліотеки України імені В. І. Вернадського, доктор історичних наук
Участь слов'янських вчених у роботі XII Археологічного з'їзду в Харкові (1902 р.)

Мушкетик Леся Георгіївна,

провідний науковий співробітник Інституту мистецтвознавства фольклористики та
етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, доктор філологічних наук, член-
кореспондент НАН України
Презентація української громади Угорщини у цифровій мережі

Патик Вікторія Василівна,

старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень Національної
бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук
*Джерельний потенціал особового фонду вченого-славіста А. Степовича (за матеріалами
Інституту рукопису НБУВ)*

Підвойний Володимир Миколайович,

доцент кафедри східної філології Таврійського національного університету
імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук, доцент

Радзівська Тетяна Вадимівна,

Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, доктор філологічних наук, професор

Щоденникові записи Осипа Бодяньського з погляду дискурсивного аналізу: валоризація комунікативної події як фактор текстотворення

Сахневич Марта Анатоліївна,

Перекладач, філолог

Полтавець Сергій Васильович,

старший науковий співробітник Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат політичних наук, старший науковий співробітник

Коротка біографія та початкова характеристика творчості Славоміра Мрожка

Стамбол Ігор Іванович,

науковий співробітник Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук

Українські вчені-славісти в цифровій картині світу

Степченко Любов Михайлівна,

молодший науковий співробітник Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Малознаний геній етномузиколога і фольклориста Климента Квітки

Степченко Мирослава Миколаївна,

молодший науковий співробітник Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Славістична спадщина Павла Миколайовича Попова (За документами Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського)

Філіпович Марина Анатоліївна,

старший науковий співробітник Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук

Славістичні студії українського дослідника Павла Федоренка

Шаповал Андрій Іванович,

старший науковий співробітник Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук

Організатор українознавчих досліджень в Інституті слов'янознавства (до 150-річчя академіка В. М. Перетца).

Шип Надія Андріївна,

професор кафедри філософських та соціальних наук Київського національного торговельно-економічного університету, доктор історичних наук

Співвідношення понять «слов'янофільство» і «панславізм»

КНИЖКОВЕ ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО В КОНТЕКСТІ СЛАВІСТИКИ Й УКРАЇНІСТИКИ

13.30 – 17.30,

Зал Фонду Президентів України (к. 307)

Науковий керівник:

Антонюк Тетяна Дмитрівна,

провідний науковий співробітник відділу зарубіжної україніки Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, доктор історичних наук, професор

Учений секретар:

Заболотна Наталія Валентинівна,

старший науковий співробітник відділу стародруків та рідкісних видань Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук

ДОПОВІДІ

Антонюк Тетяна Дмитрівна,

провідний науковий співробітник відділу зарубіжної україніки Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, доктор історичних наук, професор

Видання Української Вільної Академії Наук першого десятиліття (1945–1955)

Волощенко Станіслав Анатолійович,

очільник Місії «Рукописна та стародрукована спадщина Київської Церкви: архіви бібліотеки музеї» Переяславсько-Вишневської єпархії ПЦУ, кандидат історичних наук

Краківські фрагменти Христинопільського Апостола XII ст.

Заболотна Наталія Валентинівна,

старший науковий співробітник відділу стародруків та рідкісних видань Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук

Риси української мови в унівських літургійних книгах (на прикладі Службеника святительського 1740 р.)

Курганова Олена Юрївна,

науковий співробітник відділу стародруків та рідкісних видань Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук

Присвяти до богослужбових видань XVII – початку XVIII ст. в літературі та книжковій культурі доби Бароко

Максимчук Ольга Василівна,

молодший науковий співробітник відділу стародруків та рідкісних видань Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук

Актуалізація легенди про Варлаама та Йоасафа в гербовому вірші з київського видання «Діалогізм духовный» (1714) Варлаама Голенковського

Мяскова Тетяна Євгеніївна,

старший науковий співробітник Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук

Бібліотека академіка Івана Костянтиновича Білодіда

Пленарне засідання

Шевченко Лариса Іванівна,

завідувач кафедри історії та стилістики української мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, заступник голови Українського комітету славістів, доктор філологічних наук, член-кореспондент Національної академії наук України

Слов'янські мови і глобальна цифровізація: час можливостей, викликів і переформатування лінгвістичних парадигм. Глобальна цифровізація змінила дослідницький ландшафт сучасної лінгвістики. Можливості цифрових систем переформатували операційну ємність дослідницького пошуку в аспектах доступу до швидкої, поліджерельної, структурованої інформації. Водночас аналізовано виклики, пов'язані з антропологічними багаторівневими характеристиками і домінантами вербалізації свідомості, соціальною природою комунікації, агресивними впливами світових мов і культур. Важливість вибору в моделі «так» – «ні» спирається на норму як універсальний критерій істинності, тоді як когніція виходить за межі цього вибору. Ще недостатньо сформульованими є критерії та можливості об'єктивізації реальної соціальної комунікації, репрезентації її мовних рівнів, динаміки в аспекті часу культури. Неолінгвістика переформатовує сучасні лінгвістичні парадигми з увагою до цифровізації як перспективної тенденції в науковому осягненні світу.

The Slavic languages and global digitization: a time of opportunities, challenges and the reformatting of linguistic paradigms. Global digitization has changed the research landscape of modern linguistics. The possibilities of digital systems have reformatted the operational capacity of research in terms of access to fast, multi-sourced, structured information. At the same time, the challenges related to anthropological multi-level characteristics and dominant factors of verbalization of consciousness, the social nature of communication, the aggressive influences of world languages and cultures are analyzed. The importance of choice in the "yes" – "no" model relies on the norm as a universal criterion for truth, whereas cognition goes beyond that choice. The criteria and possibilities of objectification of real social communication, representation of its linguistic levels, dynamics in the aspect of time of culture are still insufficiently formulated. Neolinguistics reformats modern linguistic paradigms with a focus on digitization as a promising trend in the scientific grasp of the world.

Славянские языки и глобальная цифровизация: время возможностей, вызовов и переформатирование лингвистических парадигм. Глобальная цифровизация изменила исследовательский ландшафт современной лингвистики. Возможности цифровых систем переформатировали операционную емкость исследовательского поиска в аспектах доступа к быстрой, многовекторной, структурированной информации. В то же время проанализированы вызовы, связанные с антропологическими многоуровневыми характеристиками и доминантами вербализации сознания, социальной природой коммуникации, агрессивными воздействиями мировых языков и культур. Важность выбора в модели «да» – «нет» опирается на норму как универсальный критерий истинности, тогда как когниция выходит за пределы этого выбора. Еще недостаточно сформулированы критерии и возможности объективации реальной социальной коммуникации, репрезентации ее языковых уровней, динамики в аспекте времени культуры. Неолингвистика переформатирует современные лингвистические парадигмы с вниманием к цифровизации как перспективной тенденции в научном постижении мира.

Данилюк Ніна Олексіївна,

професор кафедри української мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, доктор філологічних наук, професор

Дослідження фольклорних текстів східнослов'янськими вченими в епоху цифровізації. У доповіді йдеться про специфіку вивчення фольклорних текстів східнослов'янськими лінгвофольклористами в умовах цифровізації та інтернетної комунікації. Розглянуто підходи вчених до уточнення терміну «фольклор» на позначення сукупності сучасних творів («постфольклор», «інтернет-фольклор», «інтернетлор» та ін.). Окремлено набуток українських лінгвофольклористів, які досліджують українські народнопоетичні тексти (залучення комп'ютерних програм, використання інтернет-ресурсів, створення лексикографічних видань тощо). Описано досягнення російської лінгвофольклористики в галузі опрацювання та фіксації народної словесності з використанням комп'ютерних технологій. Приділено певну увагу працям білоруських вчених, в яких визначено сучасні аспекти аналізу фольклорних творів.

The studies of folklore texts by eastern slavonic scholars at the time of digitalization. The report is devoted to the peculiarities of the studies of folklore texts by Eastern Slavonic linguofolklorists at the time of digitalization and internet communication. The views of scholars on the specification of the term “folklore” that is used to name a totality of modern works (“post-folklore”, “internet folklore”, “internetlore” etc.) have been considered. The accomplishments of the Ukrainian linguofolklorists who study Ukrainian folk poetic texts (on the basis of the application of computer programs, internet-resources, and compilation of lexicographic works etc.) have been considered. There have been described the achievements of the Russian linguofolkloristics in the field of processing and fixation of folk lore with the help of computer technologies. A special attention has been paid to the works of Belorussian scholars whose works deal with the modern aspects of the folklore texts analysis.

Исследование фольклорных текстов восточнославянскими учеными в эпоху цифровизации. Доклад посвящен специфике изучения фольклорных текстов восточнославянскими лингвофольклористами в условиях цифровизации и интернетной коммуникации. Рассмотрены подходы ученых к уточнению термина «фольклор» для обозначения совокупности современных произведений («постфольклор», «интернет-фольклор», «интернетлор» и др.). Очерчены приобретения украинских лингвофольклористов, исследующих украинские народнопоэтические тексты (использование компьютерных программ, интернет-ресурсов, создание лексикографических изданий и под.). Описаны достижения российской лингвофольклористики в сфере обработки и фиксации народной словесности с использованием компьютерных технологий. Определенное внимание уделено работам белорусских ученых, в которых определены современные аспекты анализа фольклорных произведений.

Даниленко Людмила Іванівна,

доцент кафедри слов'янської філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філологічних наук

Життя у слові: до 90-річчя від дня народження академіка В. М. Русанівського. 25 червня 2021 р. минає 90 років від дня народження академіка В. М. Русанівського. Доповідь присвячена життєвому і творчому шляху видатного українського мовознавця, Голови Українського комітету славістів, члена Міжнародного комітету славістів у 1982–2006 рр. Розглянуто напрями наукової спадщини, діапазон лінгвістичних інтересів, цінність фундаментальних колективних праць, виконаних під керівництвом ученого. Приділено увагу людським якостям, організаторському таланту В. М. Русанівського. Відзначено його вагомий внесок в історію української славістики.

Life in words: to the 90th anniversary of the birth of Academician VM Rusanovsky. June 25, 2021 marks 90 years since the birth of Academician VM Rusanovsky. The report is devoted to the life and career of a prominent Ukrainian linguist, Chairman of the Ukrainian Committee of Slavists, member of the International Committee of Slavists in 1982–2006. Attention is paid to human qualities, organizational talent of VM Rusanovsky. His significant contribution to the history of Ukrainian Slavic studies is noted.

Жизнь в слове: к 90-летию со дня рождения академика В. М. Русановского. 25 июня 2021 г. исполняется 90 лет со дня рождения академика В. М. Русановского. Доклад посвящен жизненному и творческому пути выдающегося украинского лингвиста, Председателя Украинского комитета славистов, члена Международного комитета славистов в 1982–2006 гг. Рассмотрены направления научного наследия, диапазон лингвистических интересов, ценность фундаментальных коллективных работ, выполненных под руководством ученого. Уделено внимание человеческим качествам, организаторскому таланту В. М. Русановского. Отмечен его весомый вклад в историю украинского славистики.

Секція 1: Вплив цифровізації на стан слов'янських мов, літератур і культур

Баракатова Неонілла Анатоліївна,

доцент кафедри української та іноземних мов Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України кандидат філологічних наук, доцент

Полонізми в мовній структурі ретророманів А. Кокотюхи. У доповіді розглядаються польськомовні одиниці як елементи мовної організації тексту детективних ретророманів одного із сучасних українських письменників – А. Кокотюхи. Автор уводить полонізми переважно в монологічне й діалогічне мовлення персонажів з різною стилістичною метою: передати місцевий колорит тогочасного Львова, подати національну характеристику персонажа, його емоційний стан тощо. Продуктивність і частота використання аналізованих лексем відрізняється в різних романах циклу і безпосередньо залежить від основної його теми та кола персонажів. Польські за походженням одиниці мови вступають у різноманітні парадигматичні зв'язки і відзначаються неоднаковим ступенем адаптації в українській мові.

Польськомовні елементи в текстах львівського циклу детективних ретророманів А. Кокотюхи є засобом збагачення лексики художнього стилю, зрозуміти які найчастіше допомагає майстерно створений автором контекст.

Polonisms in the language structure of A. Kokotyukh's retronovels. In the report Polish-language units as the elements of the linguistic organization of the text of the detective retronovels by one of the contemporary Ukrainian writers – A. Kokotyukha. The author introduces polonisms, mainly, in the monologic and dialogical speech of the characters with the different stylistic purpose: to show the local flavor of the then Lviv, to present the sensitivities of a character, his/her emotional state and so on. The productivity and frequency of the use of the analyzed lexemes differ in different novels of the series and depend directly on its main theme and the range of characters. Polish-language units of origin have a variety of paradigmatic relationships and vary in degrees of adaptation in the Ukrainian language.

Polish-language elements in the texts of the Lviv series of the detective retronovels by A. Kokotyukha are a means of enriching the lexicon of the artistic style, which often helps understand the context skillfully created by the author.

Полонизмы в языковой структуре ретророманов А. Кокотюхи. В докладе рассматриваются польскоязычные единицы как элементы языковой организации текста детективных ретророманов одного из современных украинских писателей – А. Кокотюхи. Автор вводит полонизмы преимущественно в монологическую и диалогическую речь персонажей с различными стилистическими целями: передать местный колорит Львова тех времен, дать национальную характеристику персонажа, его эмоциональное состояние и т. д. Продуктивность и частота использования анализируемых лексем отличается в разных романах и непосредственно зависит от основной его темы и круга персонажей. Польские по происхождению единицы языка вступают в различные парадигматические связи и отличаются неодинаковой степенью адаптации в украинском языке.

Польскоязычные элементы в текстах львовского цикла детективных ретророманов А. Кокотюхи являются средством обогащения лексики художественного стиля, понять которые чаще всего помогает мастерски созданный автором контекст.

Беценко Тетяна Петрівна,

професор кафедри української мови і літератури Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка, доктор філологічних наук, професор

Мова українського і білоруського фольклору: текстово-образні паралелі. Народнопоетична творчість є тим мовно-культурним середовищем, яке тісно

взаємопов'язане з народним мисленням, світоглядом, побутовими уявленнями. Канонічність словесно-образної організації народнопісенних творів розглядаємо як фольклорну категорію, що свідчить про мовну традицію і разом з тим – про своєрідність, самобутність, оригінальність окремої культури, зокрема – української та білоруської. Канонічність розуміємо як традиційність, формульність, універсальність. Наявність текстово-образних формул (універсалій) – показник стійкої, що склалася по правилами (нормами), законами, пісенної традиції, закріпленість останньої за окремим національно-мовним континуумом. Як в українському, так і в білоруському народнопісенному фольклорі представлені канонічні текстово-образні універсалії – атрибутивні, субстантивні, вербальні, адвербіальні, предикативні структури.

The language of Ukrainian and Belarusian folklore: textual and figurative parallels. National poetic creativity is that linguistic and cultural environment, which is closely linked with the people's way of thinking, worldview, everyday concepts. Canonicity verbal and figurative works of folk-song organization regard as folklore category, indicating the current linguistic tradition, and at the same time – on the originality, distinctiveness, originality particular culture, in particular – the Ukrainian and Belarusian.

Kakonichnost understand as traditional, formula versatility. Available text-shaped formulas (universals) – an indicator of a stable, formed by the rules (norms), the laws, song tradition, the tightness of the latter at a separate national language kontinuumom.

As in the Ukrainian and the Belarusian folk-song art presented canonical text-shaped universal – attributive, substantive, verbal, adverbial, predicative structure.

Язык украинского и белорусского фольклора: текстово-образные параллели. Народнопоэтическое творчество является той языково-культурной средой, которая тесно взаимосвязана с народным мышлением, мировоззрением, бытовыми представлениями. Каноничность словесно-образной организации народнопесенных произведений рассматриваем как фольклорную категорию, свидетельствующую о сложившейся языковой традиции, и вместе с тем – о своеобразии, самобытности, оригинальности отдельной культуры, в частности – украинской и белорусской. Каноничность понимаем как традиционность, формульность, универсальность.

Наличие текстово-образных формул (універсалій) – показатель устойчивой, сформированной по правилами (нормам), законам, песенной традиции, закреплённость последней за отдельным национально-языковым континуумом.

Как в украинском, так и в белорусском народнопесенном творчестве представлены канонические текстово-образные универсалии – атрибутивные, субстантивные, вербальные, адвербиальные, предикативные структуры.

Вакуленко Максим Олегович,

провідний науковий співробітник Інституту проблем штучного інтелекту МОН і НАН України, кандидат фізико-математичних наук

Національний стандарт ізоморфної транслітерації давньоукраїнських, староукраїнських і новоукраїнських алфавітів. Розвиток інформаційних і лінгвістичних інструментів опрацювання природної мови породжує, зокрема, потребу в автоматизованих системах взаємнооднозначної романізації нелатинських алфавітів, які б забезпечували повну еквівалентність вихідного й транслітерованого текстів. З метою збереження історичної писемної спадщини, такі системи повинні бути придатними також і для алфавітів, які були вживані протягом історичного розвитку мови.

Запропоновано систему взаємнооднозначної транслітерації давньоукраїнських, староукраїнських і новоукраїнських алфавітів латиницею, що необхідно для ефективного включення України в міжнародну співпрацю в сфері інформаційних і лінгвістичних технологій, збереження історичних писемних пам'яток, багатомовної корпусної

лінгвістики та комп'ютерної лексикографії тощо. В основі цієї системи лежить розробка, схвалена академічною Транслітераційною комісією 16.11.2000.

Таблиці транслітерації і ретранслітерації, які охоплюють українські алфавіти від середини X століття по теперішній час, є предметом нового національного транслітераційного стандарту.

The National standard of isomorphic latinization of the ancient Ukrainian, Old Ukrainian, and New Ukrainian alphabets. The development of information and linguistic tools for natural language processing raises, in particular, the need for automated systems of simple-correspondent romanization of non-Latin alphabets, which would ensure full equivalence of source and transliterated texts. In order to preserve the historical written heritage, such systems should also be suitable for alphabets that have been used during the historical development of the language.

A system of simple-correspondent transliteration of the Ancient Ukrainian, Old Ukrainian, and New Ukrainian alphabets into the Latin script is put forward, which is necessary for the effective inclusion of Ukraine in international cooperation in the field of information and linguistic technologies, preservation of historical written monuments, development of multilingual corpus linguistics and computational lexicography. This system is based upon the one recommended by the academic Transliteration Commission on November 16, 2000.

Tables of transliteration and re-transliteration that cover the Ukrainian alphabets from the middle of the tenth century to the present are subject of national standardization.

Национальный стандарт изоморфной транслитерации древнеукраинских, староукраинских и новоукраинских алфавитов. Развитие информационных и лингвистических инструментов обработки естественного языка порождает, в частности, потребность в автоматизированных системах взаимнооднозначной романизации нелатинских алфавитов, обеспечивающих полную эквивалентность исходного и транслитерированного текстов. С целью сохранения исторического письменного наследия, такие системы должны быть пригодными также для алфавитов, употреблявшимися в течение исторического развития языка.

Предложена система взаимнооднозначной транслитерации древнеукраинских, староукраинских и новоукраинских алфавитов латиницей, что необходимо для эффективного включения Украины в международное сотрудничество в сфере информационных и лингвистических технологий, сохранения исторических письменных памятников, многоязычной корпусной лингвистики, компьютерной лексикографии и т. п. В основе этой системы лежит разработка, одобренная академической Транслитерационной комиссией 16.11.2000.

Таблицы транслитерации и ретранслитерации, охватывающие украинские алфавиты с середины X века по настоящее время, являются основой для нового национального транслитерационного стандарта.

Глушук Євгенія Вікторівна,

молодший науковий співробітник Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Медіамоніторинг видань слов'янськими мовами. Поява мережі Інтернет та активний розвиток цифрових та інформаційних технологій сформував якісно новий ринок – ринок інформаційних послуг, націлений на використання великих обсягів релевантної інформації. Одним із інструментів отримання необхідної інформації є медіа-моніторинг. Вихідним продуктом моніторингу може бути інформаційно-аналітичний бюлетень. Саме такою є інформаційно-аналітична продукція Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Фонд Президентів України розробляє щотижневий огляд матеріалів ЗМІ «Стратегія–2020: практика суспільних перетворень» та «Стратегія сталого розвитку України–2030» присвячений темі впровадження в Україні єдиної державної політики реформ. Для формування цілісної та повної картини стосовно актуальних подій у реалізації національної стратегії України, Фонд Президентів України проводить моніторинг зарубіжних ЗМІ, який включає в себе огляд видань різними мовами, у тому

числі і слов'янськими. Список видань, що потрапили до вибірки моніторингу слов'янськими мовами: «Nowiny24.pl», Польща; «Kresy24.pl», Польща; «Rzeczpospolita», Польща; «Aktuality.sk», Словаччина; «Хартия 97», Білорусь; «Звезда», Білорусь; «Slavia», Чехія; «Lidové noviny», Чехія; «Sofia News Agency», Болгарія; «Dnes», Болгарія.

Важливо виділити, що через блокування російських сайтів в травні 2017 року їх моніторинг не проводиться.

Моніторинг інших видань словянськими мовами більшою мірою не використовується через структуру сайтів – у них неактуальна, або ж застаріла стрічка новин, що зумовлює складність відслідковування необхідної інформації. Тому моніторинг цих сайтів може використовуватися лише в особливих проектах.

На відміну від англійської періодики видання слов'янськими мовами дещо відрізняються наповненням і стилістикою. Англійські видання характеризуються також сатирично-саркастичним тоном і іронічністю публікацій, чого немає в виданнях слов'янськими мовами. Беручи до уваги специфіку слов'янських видань вони є більш інформативні і доцільні.

Таким чином, завдяки таким характеристикам медіа-моніторингу, як оперативність, доступність та повнота огляд видань слов'янськими мовами сприяє значному підвищенню ефективності та якості релевантної інформації.

MediamonitorinG of Slovenian language editions. The advent of the Internet and the active development of digital and information technologies have formed a qualitatively new market – the market for information services, aimed at using large amounts of relevant information. One of the tools to get the information you need is media monitoring. The initial product of the monitoring may be a newsletter. Such is the information and analytical output of the Presidents Fund of the National Library of Ukraine. V. I. Vernadsky.

The Presidential Fund of Ukraine is developing a weekly review of the Media «Strategy–2020: A Practice for Public Transformation» and the «Sustainable Development Strategy of Ukraine-2030» on the topic of implementing a unified state reform policy in Ukraine. In order to form a coherent and complete picture of current events in the implementation of Ukraine's national strategy, the Presidential Fund of Ukraine monitors foreign media, which includes a review of editions in various languages, including slavic. List of publications included in the Slavic monitoring sample: «Nowiny24.pl», Poland; «Kresy24.pl», Poland; «Rzeczpospolita», Poland; «Aktuality.sk», Slovakia; «Charter 97», Belarus; «Star», Belarus; «Slavia», Czech Republic; «Lidové noviny», Czech Republic; «Sofia News Agency», Bulgaria; «Dnes», Bulgaria.

Monitoring of other editions in the slavic languages is no longer used because of the structure of the sites – they are out of date or outdated news feed, which makes it difficult to keep track of the necessary information. Therefore, monitoring of these sites can only be used in specific projects.

Unlike English periodicals, editions in the slavic languages are somewhat different in content and style. English-language editions are also characterized by a satirical-sarcastic tone and irony of publications, which is not available in editions in Slovene. Given the specificity of slavic editions, unlike English editions, they are more informative and appropriate.

Thus, thanks to such media monitoring features as promptness, accessibility, completeness of review of editions in the slavic languages, it significantly improves the efficiency and quality of relevant information.

Медиамониторинг изданий славянскими языками. Появление сети Интернет и активное развитие цифровых и информационных технологий сформировал качественно новый рынок – рынок информационных услуг, нацеленный на использование больших объемов релевантной информации. Одним из инструментов получения необходимой информации является медиа-мониторинг. Исходным продуктом мониторинга может быть

информационно-аналитический бюллетень. Именно такой является информационно-аналитическая продукция Фонда Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Фонд Президентів України розробляє еженедельний огляд матеріалів СМІ «Стратегія-2020: практика суспільних трансформацій» і «Стратегія стійкого розвитку України-2030» присвячений темі впровадження в Україні єдиної державної політики реформ. Для формування цілісної і повної картини по актуальним подіям в реалізації національної стратегії України, Фонд Президентів України проводить моніторинг зарубіжних СМІ, який включає в себе огляд видань на різних мовах, в тому числі і слов'янськими. Список видань, потрапивших в вибірку моніторингу слов'янськими мовами: «Nowiny24.pl», Польща; «Kresy24.pl», Польща; «Rzeczpospolita», Польща; «Aktuality.sk», Словаччина; «Хартія 97», Білорусь; «Звезда», Білорусь; «Slavia», Чехія; «Lidové noviny», Чехія; «Sofia News Agency», Болгарія; «Dnes», Болгарія.

Важко підкреслити, що через блокування російських сайтів в травні 2017 року їх моніторинг не проводиться.

Моніторинг інших видань слов'янськими мовами в більшій ступені не використовується через структуру сайтів – у них неактуальна, або застаріла стрічка новин, передбачає складність відстеження необхідної інформації. Тому моніторинг цих сайтів може використовуватися тільки в особливих проєктах.

Відміння від англійськомовної періодики видання слов'янськими мовами декілька відмінюються заповненням і стилістикою. Англійськомовні видання характеризуються також сатирично-саркастичним тоном і іронічністю публікацій, чого немає в виданнях слов'янськими мовами. Приймаючи до уваги специфіку слов'янських видань вони більш інформативні і цілесукупні.

Таким чином, завдяки таким характеристикам медіа-моніторингу, як оперативність, доступність і повнота огляд видань слов'янськими мовами сприяє значущому підвищенню ефективності і якості релевантної інформації.

Гончаренко Аліна Володимирівна,

молодий науковий співробітник Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, кандидат філологічних наук

Лексичні українізми у церковнослов'янському тексті. Оригінальна агіографічна література періоду Київської Русі традиційно писана церковнослов'янською мовою. Книжні мовні елементи для таких писаних пам'яток були нормою, а питомі одиниці проникали в них під тиском живої мови випадково. Попри це аналіз лексичного складу життєвих текстів XI ст. дозволив виявити ряд слів, що у своєму основному значенні чи відтінках значень збереглися лише в українській мові. Серед них – ботанічні, зоологічні назви, назви побутових предметів, часових понять та ін. Проведене дослідження ще раз підкреслює, що давньокиївський говір був прямим предком сучасної української мови, а його риси притаманні не лише світській літературі, а й канонічним текстам, орієнтованим на книжну традицію.

Lexical Ukrainianisms in the Church Slavonic text. The authors traditionally created the original hagiography of the period of Kievan Rus in Church Slavonic. Book language elements for such written memoirs were the norm, and one's own units penetrated them under the pressure of living language by accident. Nevertheless, the analysis of the lexical composition of the life texts of the XI century revealed a number of words that in their basic meaning or shades of meaning have survived only in the Ukrainian language. Among them are botanical, zoological names, names of household items, temporal concepts, etc. The study once again emphasizes that the ancient Kyiv dialect was a direct ancestor of the modern Ukrainian language. Its features are inherent not only in secular literature, but also in canonical texts focused on the book tradition.

Лексические украинизмы в церковнославянском тексте. Оригинальная агиографическая литература периода Киевской Руси традиционно создавалась на церковнославянском языке. Книжные языковые элементы для таких памятников письменности были нормой, а исконные единицы проникали в них под напором живого языка случайно. Несмотря на это анализ лексического состава житийных текстов XI в. позволил выявить ряд слов, которые в своем основном значении или оттенках значений сохранились только в украинском языке. Среди них – ботанические, зоологические названия, наименования предметов быта, временных понятий и др. Проведенное исследование еще раз подчеркивает, что древнекиевский говор был прямым предком современного украинского языка, а его черты характерны не только для светской литературы, но и для канонических текстов, ориентированных на книжную традицию.

Громко Тетяна Василівна,

доцент кафедри української мови Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, кандидат філологічних наук, доцент

Слов'янські традиції моноговіркової дескрипції з історико-мовного погляду.

Моноговіркова дескрипція в лінгвістичній парадигмі передбачає ґрунтовне комплексне дослідження окремої говірки як діалектологічної одиниці або монографічний опис цієї реальної одиниці як мовної системи. На думку автора, досвід практики слов'янського мовознавства двох останніх століть свідчить про вироблення системи поглядів на дескрибування говірок. Кожен етап історії відкриття й запровадження дослідницьких способів і прийомів залежить від стану діалектології та діалектографії в певний період їхньої історії, їхньої спроможності та готовності фіксувати й характеризувати певні аспекти діалектного мовлення окремих слов'янських країн. Ідеться про стан теоретичної діалектології, сформованість її наукових завдань і проєктів та їх державну підтримку щодо збирання, укладання корпусів і публікування емпіричного матеріалу тощо. Попри відомі типологічні описи говірок у російській, польській, українській та інших мовах, у слов'янській діалектології практично відсутні монографічні студії окремих мікродіалектних утворень у плані їхньої системності, тексто- та корпусорієнтованості. Причини такого явища криються у відсутності консолідованої координації лінгвістичних розвідок, орієнтованих на суцільність обстеження слов'янського мовного простору, методології моноідіомного опису й орієнтованості емпіричних мовних даних на повноту (на противагу традиційній диференційності) говірколінгварію. На думку доповідача, традиції лінгвогеографічного мейнстріму слов'янської діалектології в наш час може видозмінити ідіомологічний підхід як інновація в лінгвістичній парадигмі й широка перспектива повного вивчення діалектних утворень, мов у їх глотогенезі.

Slavic traditions of description of an individual dialect from the historical-linguistic point of view. The description of individual dialect in the linguistic paradigm presupposes a thorough comprehensive study of it as a dialectological unit or a monographic description of this real dialectal unit as a linguistic system. The author believes that the experience of the practice of Slavic linguistics of the last two centuries testifies to the development of a systematic procedure for describing dialects. Each stage in the history of the discovery and implementation of methods and techniques in research practice depends on the state of dialectology and dialectography in a certain period of their history, their methodological consistency, as well as the willingness to record and characterize specific aspects of dialectal language of individual Slavic countries. This refers to the current state of theoretical dialectology, the degree of formation of its scientific tasks and projects, their state support in the collection, compilation of corpuses and publication of empirical material, etc. Contrary to the existing typological descriptions of dialects in Russian, Polish, Ukrainian and other languages in Slavic dialectology, there are practically no monographic studies of individual micro-dialectal formations in the aspect of their consistency, text and corpus orientation. The reasons for this phenomenon lie in

the lack of consolidated coordination of linguistic research focused on the integrity of the survey of the Slavic linguistic space, the methodology of monoidiom description and the orientation of empirical linguistic data on completeness (as opposed to traditional differentiation) of the spoken language. According to the speaker, the traditions of the linguo-geographic mainstream of Slavic dialectology, which nowadays can modify the idiomological approach as an innovation in the linguistic paradigm and a broad prospect for the full study of dialectal formations, languages in their glottogenesis.

Славянские традиции дескрипции отдельного говора с историко-языковой точки зрения. Дескрипция отдельного говора в лингвистической парадигме предполагает основательное комплексное исследование его как диалектологической единицы или же монографическое описание этой реальной диалектной единицы как языковой системы. Автор полагает, что опыт практики славянского языкознания двух последних столетий свидетельствует о выработке системной процедуры дескрибирования говоров. Каждый этап истории открытия и внедрения в исследовательскую практику способов и приемов зависит от состояния диалектологии и диалектографии в определённый период их истории, их методологической состоятельности, а также готовности фиксировать и характеризовать конкретные аспекты диалектной речи отдельных славянских стран. Имеются в виду текущее состояние теоретической диалектологии, степень сформированности её научных заданий и проектов, их государственная поддержка в сборе, составлении корпусов и публикации эмпирического материала и т. д. Вопреки существующим типологическим описаниям говоров в русском, польском, украинском и прочих языках в славянской диалектологии практически отсутствуют монографические исследования отдельных микродиалектных образований в аспекте их системности, тексто- и корпусориентованности. Причины такого явления кроются в отсутствии консолидированной координации лингвистических исследований, ориентированных на целостность обследования славянского языкового пространства, методологии моноидиомного описания и ориентированности эмпирических языковых данных на полноту (в противовес традиционной дифференцированности) говоролингвария. По мнению докладчика, традиции лингвогеографического мейнстрима славянской диалектологии в наше время может видоизменить идиомологический подход как инновация в лингвистической парадигме и широкая перспектива полного изучения диалектных образований, языков в их глоттогенезе.

Дем'яненко Людмила Григорівна,

старший науковий співробітник Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук

Особливості взаємовпливу живопису та літератури у творчому доробку М. Коцюбинського. Творчий доробок М. Коцюбинського добре відомий українському читачеві, але він не перестає дивувати нас багатством і витонченістю художнього слова. Проза М. Коцюбинського становить блискучий зразок діалогу між мистецтвом слова та мистецтвом живопису, тобто збагачення словесного нарративу засобами живопису. Як переконливо доводять дослідники життя й творчості письменника: М. Коцюбинський мав широкі культурні, мистецькі, літературні зацікавлення. Письменник був для свого часу одним із тих, хто стояв у центрі культурного руху в Україні.

Характерною рисою творчості письменника – це притаманні риси імпресіонізму. Предметом інтересу для митця було те, що за допомогою, наприклад: кольору, звукових вражень можна було відтворювати реальний перебіг психічних процесів героя, його індивідуальність, настроїв, враження. Тобто словесні фарби у прозових творах М. Коцюбинського були діючими зображально-виражальними засобами, здатними впливати на творчо-образне сприйняття мистецького полотна.

Палітра фарб у творах письменника не обмежувалася спектральними кольорами. Автор використовував теплі й холодні відтінки залежно від їх психологічного впливу на героя. Як майстер психологічного аналізу М. Коцюбинський точно підбирав той чи інший колір у словесне полотно, а колір, своєю чергою, виконував відповідну роль впливу на читача, забезпечуючи позитивну чи негативну експресію.

Таким чином, дослідження стилю митця неможливе без урахування того спектру асоціацій, тих виражальних засобів, котрі проходять від суміжних видів мистецтв, в яких реалізується митець. М. Коцюбинський глибоко осягнув засоби інших мистецтв, бо розумівся на мистецтві.

Features of mutual influence of painting and literature in the creative work of M. Kotsyubynsky. M. Kotsyubynsky's creative work is well known to the Ukrainian reader, but he never ceases to amaze us with the richness and sophistication of the artistic word. M. Kotsyubynsky's prose is a brilliant example of the dialogue between the art of word and the art of painting, that is, the enrichment of verbal narrative by means of painting. As the researchers of the writer's life and creativity argue: M. Kotsyubynsky had wide cultural, artistic and literary interests. For his time, the writer was one of those who stood in the center of the cultural movement in Ukraine.

A characteristic feature of the writer's work is the inherent traits of impressionism. The subject of interest for the artist was that with the help of, for example: color, sound impressions, one could reproduce the real course of the hero's mental processes, his personality, mood, impressions. That is, verbal paints in prose works by M. Kotsyubynsky were acting imaginative and expressive means capable of influencing the creative and figurative perception of the canvas.

The color palette in the writer's works was not limited to spectral colors. The author used warm and cold shades depending on their psychological impact on the hero. As a master of psychological analysis, M. Kotsyubynsky accurately selected one or the other color in a verbal canvas, and color, in turn, fulfilled the relevant role of influence on the reader, providing positive or negative expression.

Thus, the study of the artist's style is impossible without taking into account the range of associations, those expressive means that flow from the related arts in which the artist is realized. M. Kotsyubynsky deeply grasped the means of other arts, because he understood the arts.

Особенности взаимовлияния живописи и литературы в творчестве М. Коцюбинского. Творчество М. Коцюбинского хорошо известен украинскому читателю, но он не перестает удивлять нас богатством и изяществом художественного слова. Проза М. Коцюбинского составляет блестящий образец диалога между искусством слова и искусством живописи, то есть обогащение словесного нарратива средствами живописи. Как убедительно доказывают исследователи жизни и творчества писателя: М. Коцюбинский имел широкие культурные, художественные, литературные интересы. Писатель был для своего времени одним из тех, кто стоял в центре культурного движения в Украине.

Характерной чертой творчества писателя – это присущи черты импрессионизма. Предметом интереса для художника было то, что с помощью, например цвета, звуковых впечатлений можно было воспроизводить реальный ход психических процессов героя, его индивидуальность, настроение, впечатление. То есть словесные краски в прозаических произведениях М. Коцюбинского были действующими изобразительно-выразительными средствами, способными влиять на творческо-образное восприятие художественного полотна.

Палитра красок в произведениях писателя не ограничивалась спектральными цветами. Автор использовал теплые и холодные оттенки в зависимости от их психологического воздействия на героя. Как мастер психологического анализа М. Коцюбинский точно подбирал тот или иной цвет в словесное полотно, а цвет, в свою

очередь, выполнял соответствующую роль воздействия на читателя, обеспечивая положительную или отрицательную экспрессию.

Таким образом, исследование стиля художника невозможно без учета того спектра ассоциаций, тех выразительных средств, которые проходят от смежных видов искусств, в которых реализуется художник. М. Коцюбинский глубоко постиг средства других искусств, потому что понимал в искусстве.

Євланова Александра Александрівна,

молодший науковий співробітник Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні, кандидат філологічних наук

А. Бабіш як лінгвокультурна реалія сучасної Чеської Республіки. У доповіді розглядається таке явище, як нові лексичні одиниці в чеському суспільно-політичному дискурсі. Виявлено та проаналізовано яскраві неологізми, які пов'язані з прем'єр-міністром Чеської Республіки – Андрієм Бабішом. Показано, що серед неологізмів переважають іменники, оскільки їх мета – дати назву новим реаліям. Проведене дослідження довело, що неологізми, які пов'язані прямо чи опосередковано з А. Бабішем, є показником змін в чеській політиці та суспільстві.

A. Babiš as a linguistic and cultural reality of the modern Czech Republic. The report examines such phenomenon as new lexical units in the Czech social and political discourse. Vivid neologisms that are associated with the Prime Minister of the Czech Republic, Andrej Babiš, were identified and analyzed. The report states that nouns predominate in the group of new words, which can be give a name to new realities. The research showed that neologisms are directly or indirectly associated with A. Babis are an indicator of changes in Czech politics and society.

А. Бабиш как лингвокультурная реалія современной Чешской Республики. В докладе рассматривается такое явление, как новые лексические единицы в чешском общественно-политическом дискурсе. Выявлены и проанализированы яркие неологизмы, которые связаны с премьер-министром Чешской Республики – Андреем Бабишом. Показано, что среди неологизмов преобладают имена существительные, так как их цель – дать название новым реаліям. Проведенное исследование доказало, что неологизмы, которые связаны прямо или косвенно с А. Бабишем, являются показателем изменений в чешской политике и обществе.

Коцюбовська Галина Анатоліївна,

доцент Національної металургійної академії України, кандидат філологічних наук, доцент

Структурно-комунікативні особливості приєднувальних конструкцій як мовної універсалії. У доповіді здійснюється спроба виділення однакових для української та російської лінгвістики підходів до вивчення явища приєднання. Розглядається тлумачення приєднання як одного з видів синтаксичного зв'язку та розмежування його з парцеляцією. Аналізуються найбільш виразні та спільні для східнослов'янських мов особливості конструкцій з цим типом зв'язку. Серед ознак приєднання виділяються приєднані елементи у формі завершувальних компонентів діалогічної єдності, повтори лексичних і синтаксичних компонентів висловлення, дистантне розташування. Досліджується специфіка одного зі структурних типів побудов із приєднувальним зв'язком, що має власне приєднувальні формальні показники. Проводиться аналіз якісного складу засобів граматичного вираження цього зв'язку.

Structural and communicative features of connecting constructions as a language universal. The article attempts to identify common to Ukrainian and Russian linguistics

approaches for studying the phenomenon of coordinating. The article deals with the interpretation of coordinating as one of the types of syntactic connection and its differentiation with parceling. The most expressive and identical for the East Slavonic languages features of constructions with this type of connection are analyzed. Among the signs of coordinating, the elements to be joined are singled out in the form of the final components of a dialogical unity, repetitions of lexical and syntactical components of the statement, and remote location. The specificity of one of the structural types of constructions with coordinating that has its own formal coordinating indicators, is investigated. The analysis of qualitative composition of means of grammatical expression of this connection is made.

Структурно-коммуникативные особенности присоединительных конструкций как языковой универсалии. В докладе осуществляется попытка выделения одинаковых для украинской и русской лингвистики подходов к изучению явления присоединения. Рассматривается толкование присоединения как одного из видов синтаксической связи и разграничение его с парцелляцией. Анализируются наиболее выразительные и общие для восточнославянских языков особенности конструкций с этим типом связи. Среди признаков присоединения выделяются присоединяемые элементы в форме завершающих компонентов диалогического единства, повторы лексических и синтаксических компонентов высказывания, дистантное расположение. Исследуется специфика одного из структурных типов построений с присоединительной связью, имеющей собственно присоединительные формальные показатели. Проводится анализ качественного состава средств грамматического выражения этой связи.

Лещенко Тетяна Олександрівна,

доцент, завідувачка кафедри українознавства та гуманітарної підготовки, Українська медична стоматологічна академія, кандидат філологічних наук,

Жовнір Марина Миколаївна,

викладач, кафедри українознавства та гуманітарної підготовки, Українська медична стоматологічна академія, кандидат філологічних наук

До питання впливу цифрової інноватики на мовну освіту іноземців. На часі – оновлення системи вітчизняної освіти, пошук дієвих дидактичних моделей, що ґрунтуються не лише на засвоєнні студентами фактичного матеріалу й формуванні стрижневих умінь і навичок, а сприяють накопиченню досвіду самостійного навчання, розвитку наукового мислення, мотивують їх до фахового й усебічного зростання. Надзавдання педагогів – перетворити студента на майбутнього висококваліфікованого професіонала, який будь-що прагне до самореалізації, уповні володіє вмінням послуговуватися засвоєною теорією в практичній діяльності, а також здатний орієнтуватися в мінливому просторі надсучасних глобалізаційних процесів, інформаційно-комунікаційних новацій, почасти докорінних економічних, культурно-освітніх та інформаційно-технологічних перетворень.

Щоб сформувати конкурентоспроможних фахівців різних галузей, зокрема й медичної, які відповідають вимогам сьогодення і можуть безперешкодно конкурувати з випускниками світових навчальних закладів у єдиному осучасненому освітньому континуумі, передовсім потрібно усвідомити значущість цього і, відповідно, виважено модернізувати освітню систему, впроваджуючи у вишівське викладання сучасні дидактичні форми і методи. Наголосимо на активному, цілеспрямованому, але вмотивованому впровадженні дидактичної, зокібна цифрової, інноватики у вітчизняний освітній простір. Зважати на це, на наш погляд, потрібно для того, щоб не наразитися на критику, не спричинити спотворення утридиційненої системи навчання.

Сьогодні з'являються нові можливості для ефективної організації освітнього процесу, зокрема й вивчення української мови іноземними студентами. Кількість іноземців, які вступають до вітчизняних вишів, щоб отримати належну підготовку за

обраними ними спеціальностями, зосібна й тими, які пов'язані з медициною чи стоматологією, щороку збільшується. Викладачі-словесники прагнуть урізноманітнити навчальний контент, осучаснити традиційну методику подачі дидактичного матеріалу, мотивувати іноземних студентів виконувати завдання, працювати не лише в аудиторії, але й удома. Величезний потенціал для інтенсифікації процесу навчання української мови як іноземної, його індивідуалізації й орієнтації на реальну комунікацію мають нові ефективні інформаційно-комунікаційні технології, імplementовані в реальний навчальний дискурс.

The impact of Digital Technologies on the language education for foreigners. For now we have to modernize the present national educational system. We are taking about its strengthening and updating. These modifications will require rapid didactic changes, mostly gradual implementation of innovative didactic models and new educational methods. We should shift focus of the traditional teaching to the reformed ones. The new educational paradigm should contain both theoretical information and practical skills. Therefore, the modern teaching process will base on the efficient combination of theory and self-study, self-development, development of scientific thinking. It also must motivate students to the professional and comprehensive growth. So, they want be little out of touch as well as students needed to feel like they have not made any efforts to navigate the changing space of cutting-edge globalization processes, information and communication innovations, significant economic, cultural, educational, informational and technological transformations.

The reason for rapid modernization of the educational system and the introduction of the modern didactic forms and methods into the higher educational process is the necessity of forming vast majority of multi-sector competitive professionals, including medical specialists. Meantime, we want to consecrate on the active, purposeful and motivated implementation of new didactic models and new educational methods into the national educational space. At the same time, it is necessary to avoid criticism and visible distortion of our traditional educational system.

Nowadays there are new opportunities for effective organization of the educational process. The same is true for the Ukrainian Language as a Foreign. The number of foreign students who enter Ukrainian higher educational institutions for their studying and getting specialty, including specialties related to medicine or dentistry, is increasing.

Teachers try to do their best to diversify the educational content, to update and to modernize the present national educational system. New effective information and communication technologies must be implemented in the real educational discourse correctly. These technologies have a great potential for intensifying the process of teaching the Ukrainian Language as a Foreign, its individualization and its orientation to real communication.

К вопросу влияния цифровой инноватики на языковую образование иностранцев. На очереди – обновление системы отечественного образования, поиск действенных дидактических моделей, основанных не только на усвоении студентами фактического материала и формировании стержневых умений и навыков, а способствуют накоплению опыта самостоятельного обучения, развития научного мышления, мотивируют их к профессиональному и всестороннего роста. Сверхзадача педагогов – превратить студента на будущего высококвалифицированного профессионала, который во что стремится к самореализации, в полной мере обладает умением пользоваться усвоенной теории в практической деятельности, а также способен ориентироваться в меняющемся пространстве сверхсовременных глобализационных процессов, информационно-коммуникационных новаций, отчасти коренных экономических, культурно образовательных и информационно-технологических преобразований.

Чтобы сформировать конкурентоспособных специалистов различных отраслей, в том числе медицинской, соответствующие требованиям настоящего и могут беспрепятственно конкурировать с выпускниками мировых учебных заведений в едином

осовремененном образовательном континууме, прежде нужно осознать значимость этого и, соответственно, взвешенно модернизировать образовательную систему, внедряя в вузовских преподавания современные дидактические формы и методы. Отметим на активном, целенаправленном, но мотивированному внедрении дидактической, отдельно цифровой, инноватики в отечественный образовательное пространство. Считается с этим, на наш взгляд, нужно для того, чтобы не нарваться на критику, не повлечь искажение утрированной системы обучения.

Сегодня появляются новые возможности для эффективной организации образовательного процесса, в том числе изучение украинского языка иностранными студентами. Количество иностранцев, поступающих в отечественных вузов, чтобы получить надлежащую подготовку по выбранным ими специальностям, отдельно и теми, которые связаны с медициной или стоматологией, ежегодно увеличивается. Преподаватели-словесники стремятся разнообразить учебный контент, оживить традиционную методику подачи дидактического материала, мотивировать иностранных студентов решать задачи, работать не только в аудитории, но и дома. Огромный потенциал для интенсификации процесса обучения украинскому языку как иностранному, его индивидуализации и ориентации на реальную коммуникацию имеют новые эффективные информационно-коммуникационные технологии, реализованы в реальный учебный дискурс.

Маленко Яна Вікторівна,

молодший науковий співробітник Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, НЮБ

Особливості мовних зв'язків: Україна-Польща. Українсько-польські мовні зв'язки простежуються ще з часів Київської Русі та розглядаються чи не на всіх мовних рівнях: фонетичному, граматичному, лексичному й фразеологічному. З одного боку, польська мова дуже впливала на українську, особливо з кінця XIV ст., а з іншого, українська мова залишила помітний слід у польській.

Польська мова на території сучасної України стала предметом наукових зацікавлень П. Парильяка, З. Курцовой, М. Бжезіної, Е. Смулковой, Я. Рігера, І. Цехош, Е. Дзенгель, Л. Непоп та ін. Увага дослідників зосереджена насамперед на описі соціолінгвістичного стану та аналізі особливостей мовлення найстаршого покоління носіїв польської мови.

У польському мовознавстві слід згадати праці Т. Бешти, М. Юрковського, А. Болеського, в українській науці мовознавчо-літературний аспект неодноразово висвітлював Р. Радішевський. У вивченні впливу української мови на польську переважають дослідження на матеріалі художньої літератури. Наукові праці такого плану мають велике значення, оскільки белетристичний стиль, як зазначав В. Русанівський, був завжди провідним у формуванні національної літературної мови.

Важливим є визначення поняття мовної ситуації, що на думку О. Селіванової, як «ситуацію взаємодії різних мов чи різних форм існування однієї мови в певній державі чи регіоні з огляду на функціональну специфіку й ареал поширення мов чи форм мов у певний момент історичного розвитку».

Розуміння польсько-українських мовно-літературних стосунків можливе за умови розгляду усієї їхньої історії. В історії польсько-українських літературних взаємин Г. Грабович виділяє чотири основні періоди, що характеризують обидві літератури. Це, по-перше, найбільш ранній період, тобто від останніх десятиліть XVI ст. до XVIII ст., який охоплює пізній польський Ренесанс і більшу частину польського й українського бароко. По-друге, романтичний період, що вбирає й передромантичну фазу і припадає приблизно на першу половину XIX ст. Третій період – постромантичний, і сягає він, хоч як це, на перший погляд, і не дивно, аж другої світової війни. Четвертий, та останній, – післявоєнний період.

Українську мову в XVII ст., на думку З. Штібера, знала більшість польської шляхти, яка служила і воювала на українській території, як приклад наводить фрагмент поезії З. Морштина *Kostyrowie wojskowi*, де вояки ведуть суперечки під час гри в карти українською мовою. Як відомо, З. Морштин походив з корінної Польщі, отже польську мову у свій текст вводив свідомо для підкреслення факту, що більшість вояків польського війська в побутових справах розмовляли українською мовою.

Упродовж останніх років у Польщі відбуваються суспільно-політичні події, котрі виразно формують майбутні польсько-українські стосунки. Це й суспільний та науковий діалог на тему спільного історичного минулого обох народів, уважне стеження польської сторони за подіями на Сході України, дипломатична підтримка України Польщею та багато інших спільних проєктів.

Польща ратифікувала Європейську хартію регіональних мов або мов національних меншин у 2009 р., визнавши українську мову мовою національної меншини. А Законом «Про національні та етнічні меншини та регіональні мови» українці вважаються національною меншиною у Польщі. Відповідно до ст. 8 закону особи, які належать до національної меншини, мають право на: вільне використання мови меншини у приватному та публічному житті; поширення та обмін інформацією мовою меншини; публікацію інформації особистого характеру мовою меншини; вивчення мови меншини та навчання мовою меншини. Реалізація права осіб на навчання мовою меншини та її вивчення, а також вивчення історії та культури даної меншини у Польщі регулюється правилами та процедурами Закону «Про систему освіти» від 7 вересня 1991 р. Як приклад, впровадження української мови в Польщі на офіційному рівні, можна подати рішення міських рад міст Познань та Вроцлав. Вони додали до мов своїх офіційних сторінок саме українську мову.

Отже, українсько-польські мовні зв'язки виявляються у літературно-писемній ділянці, де їх системи взаємодіяли, порушуючи рівневі структури насамперед староукраїнської; вибір мови залежав від ділянки суспільного життя: у художньому та публіцистичному стилях вибір був добровільним, а в діловодстві залежав від тогочасних суспільно-політичних умов, а також у поширенні польського впливу в живому мовленні.

Features of language communication: Ukraine-Poland. Ukrainian-Polish language relations have been traced back to the times of Kievan Rus and are considered at almost all language levels: phonetic, grammatical, lexical and phraseological. On the one hand, the Polish language has had a great influence on Ukrainian, especially since the end of the fourteenth century, and on the other, the Ukrainian language has left a prominent mark in Polish.

Polish language in the territory of modern Ukraine became the subject of scientific interest of P. Parilyak, Z. Kurtzova, M. Brzezina, E. Smulkova, Y. Rieger, I. Tsehosh, E. Dzengel, L. Nepop and others. The researchers' attention is focused primarily on the description of the sociolinguistic state and the analysis of the features of speech of the oldest generation of Polish speakers.

In Polish linguistics it is necessary to mention the works of T. Beshta, M. Yurkovsky, A. Boleski, in Ukrainian science linguistic and literary aspect was repeatedly covered by R. Radyshevsky. The study of the influence of the Ukrainian language on Polish is dominated by studies on literature. The scientific works of such a plan are of great importance, because the fiction style, as noted by V. Rusanovsky, has always been leading in the formation of the national literary language.

It is important to define the concept of language situation, which O. Selivanov considers, as «a situation of interaction of different languages or different forms of existence of one language in a certain state or region in view of the functional specificity and range of languages or forms of languages at a particular moment of historical development».

An understanding of Polish-Ukrainian linguistic and literary relations is possible provided one considers all their history. In the history of Polish-Ukrainian literary relations,

G. Grabowicz identifies four major periods that characterize both literatures. This is, first, the earliest period, that is, from the last decades of the sixteenth century. to the eighteenth century, which encompassed the late Polish Renaissance and much of Polish and Ukrainian Baroque. Secondly, the romantic period, which absorbs the pre-romantic phase and dates to about the first half of the nineteenth century. The third period is post-Romantic, and it reaches, though at first glance, not surprisingly, until the Second World War. The fourth, and the last, is the post-war period.

In the 17th century, according to Z. Stieber, the Ukrainian language was known by most of the Polish gentry, who served and fought in the Ukrainian territory, as an example of Kostyrowie wojskowi's poetry, where soldiers conduct disputes while playing cards in Ukrainian. It is known that Z. Morshtyn came from indigenous Poland, so he introduced the Polish language deliberately in order to emphasize the fact that the majority of Polish army soldiers spoke Ukrainian in domestic affairs.

In recent years, there have been social and political events in Poland that are clearly shaping future Polish-Ukrainian relations. It is also a public and scientific dialogue on the common historical past of the two peoples, close monitoring of the Polish side of the events in the East of Ukraine, diplomatic support of Ukraine by Poland and many other joint projects.

Poland ratified the European Charter for Regional or National Minority Languages in 2009, recognizing Ukrainian as a minority language. And the Law on National and Ethnic Minorities and Regional Languages is considered by Ukrainians to be a national minority in Poland. According to Art. 8 of the law, persons belonging to a national minority have the right to: free use of the minority language in private and public life; dissemination and exchange of information in the minority language; publication of personal information in the minority language; learning a minority language and learning a minority language. The exercise of the right of persons to study and study minority languages, as well as to study the history and culture of the minority in Poland, is governed by the rules and procedures of the Law on the Education System of 7 September 1991. As an example, the introduction of the Ukrainian language in Poland at the official level, to submit decisions of the city councils of the cities of Poznan and Wroclaw. They added exactly the Ukrainian language to the languages of their official pages.

Thus, Ukrainian-Polish linguistic connections are found in the literary and literary area where their systems interact, disrupting the level structures of the Old Ukrainian; the choice of language depended on the area of social life: in artistic and non-fiction styles, the choice was voluntary, and in office work depended on the then socio-political conditions, as well as on the spread of Polish influence in live speech.

Особенности языковых связей: Украина-Польша. Украинский-польские языковые связи прослеживаются еще со времен Киевской Руси и рассматриваются не на всех языковых уровнях: фонетическом, грамматическом, лексическом и фразеологическом. С одной стороны, польский язык очень влияла на украинском, особенно с конца XIV в., А с другой, украинский язык оставила заметный след в польской.

Польский язык на территории современной Украины стала предметом научных интересов П. Париляка, С. Курцовой, М. Бжезины, Е. Смулковой, Я. Ригер, И. Цехош, Е. Дзенгель, Л. Непоп и др. Внимание исследователей сосредоточено прежде всего на описании социолингвистического состояния и анализе особенностей речи старшего поколения носителей польского языка.

В польском языкознании следует вспомнить труды Т. Бешты, М. Юрковского, А. Болеського, в украинской науке языковедческо-литературный аспект неоднократно освещал Г. Радышевский. В изучении влияния украинского языка на польский преобладают на материале художественной литературы. Научные работы такого плана имеют большое значение, поскольку беллетристический стиль, как отмечал В. Русановский, был всегда ведущим в формировании национального литературного языка.

Важным является определение понятия языковой ситуации, по мнению А. Селивановой, как «ситуацию взаимодействия различных языков или разных форм существования одного языка в определенном государстве или регионе с учетом функциональную специфику и ареал распространения языков или форм как в определенный момент исторического развития».

Понимание польско-украинских культурно-литературных отношений возможно при условии рассмотрения всей их истории. В истории польско-украинских литературных взаимоотношений Г. Грабович выделяет четыре основных периода, характеризующие обе литературы. Это, во-первых, самый ранний период, то есть от последних десятилетий XVI в. до XVIII в., который охватывает поздний польский Ренессанс и большую часть польского и украинского барокко. Во-вторых, романтический период, впитывает и предромантическую фазу и приходится приблизительно на первую половину XIX в. Третий период – постромантической и достигает он, как это, на первый взгляд, и не удивительно, вплоть второй мировой войны. Четвертый, и последний, – послевоенный период.

Украинский язык в XVII в., По мнению С. Штибера, знала большинство польской шляхты, которая служила и воевала на украинской территории, в качестве примера приводит фрагмент поэзии С. Морштына *Kostyrowie wojskowi*, где воины ведут споры во время игры в карты на украинском языке. Как известно, С. Морштын происходил из коренной Польши, следовательно польский язык в свой текст вводил заведомо для подчеркивания факта, что большинство воинов польского войска в бытовых делах разговаривали на украинском языке.

В последние годы в Польше происходят общественно-политические события, отчетливо формируют будущие польско-украинские отношения. Это и общественный и научный диалог на тему общего исторического прошлого обоих народов, внимательное наблюдение польской стороны за происходящим на Востоке Украины, дипломатическая поддержка Украины Польшей и многие другие совместных проектов.

Польша ратифицировала Европейскую хартию региональных языков или языков национальных меньшинств в 2009 году., Признав украинский язык языком национального меньшинства. А Законом «О национальных и этнических меньшинств и региональных языках» украинцы считаются национальным меньшинством в Польше. В соответствии со ст. 8 закона лица, принадлежащие к национальным меньшинствам, имеют право на: свободное использование языка меньшинства в частной и публичной жизни; распространение и обмен информацией языком меньшинства; публикацию информации личного характера на языке меньшинства; изучение языка меньшинства и обучение на языке меньшинства. Реализация права лиц на обучение на языке меньшинства и ее изучение, а также изучение истории и культуры данной меньшинства в Польше регулируется правилами и процедурами Закона «О системе образования» от 7 сентября 1991 В качестве примера внедрения украинского языка в Польше на официальном уровне, можно подать решение городских советов городов Познань и Вроцлав. Они добавили к языкам своих официальных страниц именно украинский язык.

Итак, украинский-польские языковые связи оказываются в литературно-письменной участке, где их системы взаимодействовали, нарушая уровень структуры прежде всего староукраинской; выбор языка зависел от участка общественной жизни: в художественном и публицистическом стилях выбор был добровольным, а в делопроизводстве зависел от тогдашних общественно-политических условий, а также в распространении польского влияния в живой речи.

Плясун Ольга Миколаївна,

аспірант Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Іміджеві символи України в міжслов'янському мовно-культурному діалозі. Аналізуються лінгвістичні аспекти входження реалій України до слов'янського масмедійного дискурсу. Зокрема, розглядаються мовні особливості функціонування прецедентних українських постатей у сучасних польських, чеських, сербських, білоруських та російських ЗМІ. Визначаються основні критерії та принципи трансляції інформації про Україну в міжслов'янському медійному просторі, обґрунтовується конструйований зарубіжними медіа іміджевий ефект (терапевтичний, патогенний та ін.). Наголошується на важливості представлення символічних, знакових для української культури фігур у слов'янських засобах масової інформації в контексті розвитку міжслов'янських мовних зв'язків та формування позитивного міжнародного іміджу України.

Image symbols of Ukraine in Interslavic linguistic-cultural dialogue. The author analyzes linguistic aspects of entering Ukrainian realities into Slavic mass media discourse. Particularly, linguistic features of the functioning of precedent Ukrainian figures in contemporary Polish, Czech, Serbian, Belarussian and Russian media are considered. The basic criteria and principles of broadcasting information about Ukraine in Interslavic media space are determined, the image effect (therapeutic, pathogenic, etc.) constructed by foreign media is substantiated. The scholar emphasizes the importance of presenting symbolic, iconic figures for the Ukrainian culture in Slavic mass media in the context of development of Interslavic linguistic relations and formation of a positive international image of Ukraine.

Имиджевые символы Украины в межславянском языково-культурном диалоге. Анализируются лингвистические аспекты вхождения реалий Украины в славянский массмедийный дискурс. В частности, рассматриваются языковые особенности функционирования прецедентных украинских фигур в современных польских, чешских, сербских, белорусских и российских СМИ. Определяются основные критерии и принципы трансляции информации об Украине в межславянском медийном пространстве, обосновывается конструируемый зарубежными медиа имиджевый эффект (терапевтический, патогенный и др.). Отмечается важность представления символических, знаковых для украинской культуры фигур в славянских средствах массовой информации в контексте развития межславянских языковых связей и формирования позитивного международного имиджа Украины.

Руда Тетяна Петрівна,

провідний науковий співробітник, інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, доктор філологічних наук

Літературний твір і його екранізація: до пробелми інтермедіальності. Екранізація – інтермедіальна взаємодія літератури та екранних мистецтв, є значущим феноменом сучасної культури. Кіно і телебачення з самого початку свого існування стали інтерпретаторами літературних творів, часто впливаючи і на їх сприйняття. Екранізації можуть відчутно відходити від першоджерела, або, навпаки, дбайливо і обережно ставитися до нього. Причини звернення екранних мистецтв до літератури – це і брак оригінальних сценаріїв, і комерційні міркування, і бажання вступити в діалог з оригіналом. Інтерес компаративістики до екранізацій посилюється з кінця 1970-х, зокрема у зв'язку з медіалізацією літератури, тобто залученням інших медіа до літературного виробництва. В компаративних студіях екранізація розглядається як інтертекстуальність, як форма перекладу (перекодування), або як інтерпретація.

– an intermedia interaction between literature and screen arts, is a significant phenomenon of u. The reasons for the appeal of the screen arts to literature are both a lack of original scripts, and commercial considerations, and a desire to enter into dialogue with the original. The interest of

comparative studies in film adaptations has intensified since the late 1970s, in particular in connection with the medialization of literature, that is, the attraction of other media to literary production. In comparative studies, screen adaptation is considered as intertextuality, as a form of translation (recoding), or else as interpretation.

Литературное произведение и его экранизация: до пробелмы интермедиальности. Экранизация – интермедиальное взаимодействие литературы и экранных искусств, является значимым феноменом современной культуры. Кино и телевидение с самого начала своего существования стали интерпретаторами литературных произведений, часто влияя и на их восприятие. Экранизации могут ошутимо отличаться от первоисточника, или, наоборот, бережно и осторожно относиться к нему. Причины обращения экранных искусств к литературе – это и недостаток оригинальных сценариев, и коммерческие соображения, и желание вступить в диалог с оригиналом. Интерес компаративистики к экранизациям усилился с конца 1970-х, в частности в связи с медиализацией литературы, то есть привлечением других медиа к литературному производству. В компаративных исследованиях экранизация рассматривается как интертекстуальность, как форма перевода (перекодирования), либо же как интерпретация.

Сизонов Дмитро Юрійович,

доцент кафедри стилістики та мовної комунікації Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат філологічних наук, доцент

«Мовні інновації.UA» – електронна репрезентація нових слів та фразеологізмів у медіа. Розглядаються принципи представлення нових слів та фразеологізмів в електронній картотеці на базі інтернет-проєкту «Мовні інновації.UA» (під керівництвом чл.-кор. НАН України Шевченко Л. І.), представлений на платформі <https://newlexua.blogspot.com/>. Обґрунтовується системність репрезентації мовних інновацій в українських медіа за роками (2017–2020), комунікативними сферами (політична, економічна, мистецько-культурна, спортивна, медична та ін.), типами семантичної оцінки (позитивна, негативна, нейтральна). Особливу увагу присвячено міжмовним контактам, зокрема в контексті входження нових слів та фразеологізмів до складу української мови за посередництва ЗМІ. Пояснюються причини конвертування мовних інновацій з української в інші мови і навпаки, акцентуючи на домінантності медіа в цих процесах. Проєкт «Мовні інновації.UA» є електронним продовженням щорічного лексикографічного видання «Нові слова та фразеологізми в українських масмедіа», що має на меті репрезентувати оновлення лексико-фразеологічного фонду української мови в масмедійному просторі.

"Language innovations.UA" – electronic representation of new words and phraseologisms in media. The article considers the principles of presentation of new words and phraseologisms in the electronic filing system on the basis of the Internet project "Language innovations.UA" (under the guidance of corresponding member of NAS of Ukraine L.I. Shevchenko) presented on the platform <https://newlexua.blogspot.com/>. The author substantiates the systematic representation of language innovations in Ukrainian media by years (2017–2020), communication spheres (political, economic, artistic, cultural, sports, medical etc.), types of semantic evaluation (positive, negative, neutral). Particular attention is given to interlingual contacts, notably in the context of the introduction of new words and phraseologisms into the Ukrainian language through media. The reasons for converting language innovations from Ukrainian into other languages and vice versa are explained, focusing on the dominance of media in these processes. The project "Language innovations.UA" is an electronic continuation of the annual lexicographic edition "New words and phraseologisms in Ukrainian mass media", which aims to represent the renewal of the lexico-phraseological fund of the Ukrainian language in mass media space.

«Языковые инновации.УА» – электронная репрезентация новых слов и фразеологизмов в медиа. Рассматриваются принципы представления новых слов и фразеологизмов в электронной картотеке на базе интернет-проекта «Языковые инновации.УА» (под руководством чл.-корр. НАН Украины Шевченко Л. И.), представленный на платформе <https://newlexua.blogspot.com/>. Обосновывается системность репрезентации языковых инноваций в украинских медиа по годам (2017–2020), коммуникативными сферами (политическая, экономическая, спортивная, медицинская, культуры, искусства и др.), Типами семантической оценки (положительная, отрицательная, нейтральная). Особое внимание посвящено межъязыковым контактам, в частности в контексте вхождения новых слов и фразеологизмов в состав украинского языка при посредничестве СМИ. Объясняются причины конвертации языковых инноваций с украинского в др. языки и наоборот, акцентируя на ключевой роли медиа в этих процессах. Проект «Языковые инновации.УА» является электронным продолжением ежегодного лексикографического издания «Новые слова и фразеологизмы в украинских масс-медиа», цель которого – представить обновление лексико-фразеологического фонда украинского языка в масс-медийном пространстве.

Сошинська Вікторія Євгенівна,

доцент кафедри бібліотекознавства та інформології Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат наук із соціальних комунікацій

Цифрові навички населення слов'янських країн. Слов'янська спільнота європейських країн впевнено розвиває цифрове суспільство та цифрові навички населення. Відповідно до статистичних даних платформи Hootsuite та креативної агенції We Are Social, у середньому, 8 % населення 13-ти слов'янських країн регулярно користуються інтернетом, а 63 % – є активними у соціальних медіа. На загал, це перевищує середні світові показники: 60 % інтернет-користувачів та 54 % користувачів соціальних медіа. Однак, аби досягти середніх показників європейських країн (89 % інтернет-користувачів та 74 % користувачів соціальних медіа), потрібно прискорити процеси цифрової трансформації. Це, зокрема, стосується Боснії і Герцоговини, Болгарії, Білорусі, України та Сербії.

Digital skills of the population of Slavic countries. The Slavic community of European countries is confidently developing the digital society and digital skills of the population. According to statistics from the Hootsuite platform and the creative agency We Are Social, on average, 80 % of the population of 13 Slavic countries regularly use the Internet, and 63 % are active in social media. In general, this is higher than the world average data: 60 % of Internet users and 54 % of social media users. However, in order to achieve the averages of European countries (89 % of Internet users and 74 % of social media users), it is necessary to accelerate the processes of digital transformation. This applies in particular to Bosnia and Herzegovina, Bulgaria, Belarus, Ukraine, and Serbia.

Umiejętności cyfrowe ludności krajów słowiańskich. Społeczność słowiańska krajów europejskich śmiało rozwija społeczeństwo cyfrowe i umiejętności cyfrowe ludności. Według statystyk platformy Hootsuite i agencji kreatywnej We Are Social średnio 80 % populacji 13 krajów słowiańskich regularnie korzysta z internetu, a 63 % jest aktywnymi w mediach społecznościowych. Ogólnie jest to więcej niż przeciętne dane światowe: 60 % użytkowników Internetu i 54 % użytkowników mediów społecznościowych. Aby jednak osiągnąć średnie krajów europejskich (89 % użytkowników internetu i 74 % użytkowników mediów społecznościowych), konieczne wymagają przyspieszenia procesy transformacji cyfrowej. Dotyczy to w szczególności Bośni i Hercegowiny, Bułgarii, Białorusi, Ukrainy i Serbii.

Яковлева Ірина Вадимівна,

молодший науковий співробітник кафедри української літератури, компаративістики і гринченкознавства Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка
Мовознавство Бориса Грінченка у загальному слов'янознавчому контексті. Дослідження мовознавчих праць Бориса Грінченка, матеріалів до «Словаря української мови», його присвячених актуальним питанням правопису та лексикографії публікацій, а також нововиявлених архівних документів дозволяє доповнити і уточнити новими фактами історію творення «Словаря...» та українського правопису – т. зв. «гринченківки».

Розглянуто наукові праці «Огляд української лексикографії», «Три питання нашого правопису», «Неосторожность в важном деле», численні замітки, заготовки, записи та інші документи, що зберігаються в архівах Інституту рукопису, Науковому архіві Інституту археології та відділі рукописів Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ.

Висвітлено особливості діяльності Грінченка-мовознавця й основні принципи його роботи з лексичним матеріалом. Названі документи дозволяють належною мірою оцінити значення інтелектуальної спадщини Бориса Грінченка для різних дисциплін славистичної науки та його внесок у формування спільного культурного надбання всього слов'янського світу.

Borys Grinchenko's linguistics as a component of Slavic studies. This research is based on Borys Grinchenko's linguistic papers, resource basis of "Ukrainian Dictionary" and his published works about topical issues of orthography and lexicography. By using this and other newly discovered archive sources we can add new details and clarify the history of creation the Dictionary and Ukrainian orthography, named "grsnchenkivka".

Borys Grinchenko's research papers "Oglyad ukrayinskoyi leksykografii" (Ukrainian Lexicography Overview), "Try pytannya nashogo pravopysu" (Three Problems of our Spelling), "Neostorozhnost v vazhnom dele" (Carelessness in an Important Matter) numerous notes, blanks, records and others is stored in the archive of the Institute of Manuscripts, the Scientific archive of the Institute of Archaeology and the Department for Manuscripts and Textual Studies of the Shevchenko Institute of Literature at the National Academy of Sciences of Ukraine.

The article highlightes the features of Borys Grinchenko's linguistic activity; defines the principles of compiling dictionaries, guided by Borys Grinchenko.

Analyzed sources reveal the urgency of Borys Grinchenko's intellectual heritage and it's meaning for various disciplines of Slavic science.

Языкознание Бориса Гринченко в общем славяноведческом контексте. Исследование языковедческих работ Бориса Гринченко, материалов «Словаря украинского языка», его посвященных актуальным вопросам правописания и лексикографии публикаций, а также прочих архивных документов позволяет дополнить и уточнить новыми фактами историю создания «Словаря...» и украинского правописания – т. н. «гринченковки».

Рассматриваются научные работы «Огляд української лексикографії», «Три питання нашого правопису», «Неосторожность в важном деле» и многочисленные заметки, заготовки, записи и прочие документы, хранящиеся в архивах Института рукописи, Научном архиве Института археологии и отделении рукописей Института литературы им. Т. Г. Шевченко НАНУ.

Раскрыты особенности деятельности Гринченко-языковед и основные принципы его работы с лексическим материалом. Названные документы позволяют надлежащим образом оценить значение интеллектуального наследия Бориса Гринченко для разных дисциплин славистической науки и его вклад в формирование культурного достояния всего славянского мира.

Секція 2: Фольклористика та мистецтвознавство: спільне і відмінне у славістиці

Броварець Тетяна Михайлівна,

молодий науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, кандидат філологічних наук

«Відповіді не знаємо, залишайте коментарі, хто відгадає – той молодець»: безпрограшні веб-квести з розшифровки старовинних вишитих написів. Один із ефективних і водночас доволі простих способів записування метафольклору сьогодні – відвідування тематичних веб-форумів, де поціновувачі старовини збираються, щоб обговорити той або той артефакт. Такий метод фіксації так званого «фольклору про фольклор» є пріоритетним, адже він дозволяє досліднику побачити народні тлумачення «відсторонено», залишаючись непоміченим і не вмішуючись у процес сучасного фольклоротворення, але при цьому мати змогу пильно стежити за цим процесом від початку до кінця. Складність полягає у системній фіксації метафольклору саме на конкретну тематику, особливо якщо феномен, який цікавить ученого, є специфічним. У цьому випадку доводиться застосовувати всі відомі способи веб-пошуку, оскільки тематичних форумів може просто не існувати – натомість онлайн-місця народних тлумачень на задану тематику можуть бути різноманітними, відповідно, й учасники онлайн-бесіди – далеко не об'єднаними навколо фольклору, що, однак, не применшує значення їхніх припущень. Приміром, 30 листопада 2019 року один із учасників Інтернет-спільноти «Миколаївка, Губиниха, Мар'янівка, Королівка, Нове, Затишне (Новомоск. р-н)» влаштував квест із розшифровки напису на рушнику (вишиті не всі літери). У результаті автор визначив переможцями всіх, хто давав будь-які здогадки, незалежно від правильності тлумачень. Варто наголосити, що такий підхід (визнання важливості кожної розшифровки) є максимально наближеним до фольклористичного, адже з погляду останнього цінними є абсолютно всі народні інтерпретації, коли за умови їх грамотної і ретельної наукової фіксації можливо побачити картину метафольклору певного явища.

“We don’t know the answer, leave your comments, who guesses – well done”: win-win web quests to decipher ancient embroidered inscriptions. One of the effective and simultaneously quiet easy ways to collect metafolklore today is attendance the theme-based web forums where admirers of antiquity gather to discuss this or that artifact. Such a fixing method of so called “folklore about folklore” is priority, as it enables the researcher to see folk explanations “form a distance”, being unnoticed and not interfering in the process of contemporary folklore formation, but at the same time have an opportunity to closely monitor this process from the beginning to the end. The difficulty is in the systematic fixation of metafolklore concerning the concrete issue, especially if the phenomenon that interests the researcher is specific. In this case, one should apply all the known methods of web search, as the theme-based web forums may simply not exist. Instead of it, online places of folk explanations on the given issue may be diverse. According to this, participants of online conversations may be far from being cohesive surrounding the folklore. However, the last-mentioned fact does not reduce the significance of their assumptions. For instance, on November 30, 2019, one of the participants in the Internet community “Mykolaivka, Hubynykha, Marianivka, Korolivka, Nove, Zatyshne (Novomoskovskiy region)” organized a quest to decipher the rushnyk’s inscription (not all letters had been embroidered). As a result, the author identified as winners all the people who had given any guesses, regardless of their correctness. I would like to emphasize that such an approach (in response to which every deciphering has a significance) is closest to a folkloristic one. From the point of a folklorist, absolutely all folk interpretations are valuable, as on condition that they are correctly and carefully recorded, it is possible to see a picture of metafolklore concerning the certain phenomenon.

«Ответа не знаем, оставляйте комментарии, кто отгадает – тот молодец»: беспроигрышные веб-квесты по расшифровке старинных вышитых надписей. Один из эффективных и одновременно довольно простых способов записывания метафольклора сегодня – посещение тематических веб-форумов, где ценители старины собираются, чтобы обсудить тот или иной артефакт. Такой метод фиксации так называемого «фольклора про фольклор» является приоритетным, поскольку он позволяет исследователю увидеть народные пояснения «отстранённо», оставаясь незамеченным и не вмешиваясь в процесс современного фольклорообразования, но при этом иметь возможность внимательно следить за этим процессом от начала до конца. Сложность состоит в системной фиксации метафольклора именно на конкретную тематику, особенно если феномен, который интересует учёного, является специфичным. В этом случае приходится применять все известные способы веб-поиска, поскольку тематических форумов может просто не существовать – вместо этого, онлайн-места народных пояснений на заданную тематику могут быть разнообразными, соответственно, и участники онлайн-беседы – далеко не объединёнными вокруг фольклора, что, однако, не уменьшает значение их предположений. К примеру, 30 ноября 2019 года один из участников Интернет-сообщества «Николаевка, Губиниха, Марьяновка, Королёвка, Новое, Затишное (Новомоск. р-н)» устроил квест по расшифровке надписи на рушнике (вышиты не все буквы). В результате автор определил в качестве победителей всех, кто давал любые догадки, независимо от правильности пояснений. Стоит сделать акцент на том, что такой подход (признание важности каждой расшифровки) максимально приближен к фольклористическому, ведь с точки зрения последнего ценными являются абсолютно все народные интерпретации, когда при условии их грамотной и тщательной фиксации возможно увидеть картину метафольклора определённого явления.

Головатюк Валентина Данилівна,

науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України

Сучасні форми організації культурно-мистецького життя українців Підляшшя.

Упродовж багатьох років у різних публікаціях, зокрема й наукових, оминали проблему існування на північному Підляшші української спільноти, яка була залишена фактично сам на сам з проблемою етнічного самозбереження. Чималих зусиль для зміни цієї ситуації доклало об'єднання Союз українців Підляшшя. Нині рух відродження української ідентичності у Підляському воєводстві дослідники називають «динамічним національним феноменом».

Союзу українців Підляшшя вдається щорічно успішно реалізовувати низку проєктів спрямованих на пізнання, вивчення, відновлення та збереження духовної спадщини. Важливе значення у передачі досвіду і знань відіграє діяльність сільських фольклорно-етнографічних колективів, майстер-класи з носіями традицій. Проведення щорічних локальних імпрез і регіональних міжнародних фестивалів дає можливість говорити про тенденцію відтворення українцями цілого комплексу фольклорних традицій, усвідомлення значущості рідної мови і поваги до культурних надбань інших народів. Подібні заходи виступають платформою діалогу, сприяють міжкультурним контактам, а також інтеграції учасників та організаторів.

Modern forms of organization of cultural and artistic life of Ukrainians in Podlachia. The problem of existence of Ukrainian community in northern Podlachia has been avoided for many years in various published works, scientific in particular. It has been left practically alone with the problem of ethnic self-preservation. The society Union of the Ukrainians of Podlachia has made considerable efforts for this situation change. At present the movement of Ukrainian identity revival in Podlaskie Voivodeship is called by the researchers as dynamic national phenomenon.

It is a success for Union of the Ukrainians of Podlachia to realize annually a chain of projects aimed at the cognition, study and preservation of spiritual heritage. The work of rural folklore-ethnographic groups, master-classes with the bearers of traditions are important in the transmission of experience and knowledge. Carrying out of annual local arrangements and regional international festivals gives an opportunity to point to the trend of reproduction of the whole complex of folklore traditions by Ukrainians, understanding of the significance of native language and respect to cultural acquirements of other nations. Such actions are considered as the platform of dialogue, assist intercultural contacts and also integration of the participants and organizers.

Современные формы организации культурной жизни украинцев Подляшья. На протяжении многих лет в различных публикациях, в том числе научных, обходили проблему существования украинского сообщества в северной части Подляшья, которая была оставлена фактически один на один с проблемой этнического самосохранения. Немалых усилий для изменения этой ситуации приложило объединение Союз украинцев Подляшья. Сейчас движение возрождения украинской идентичности в Подляском воеводстве исследователи называют «динамическим национальным феноменом».

Союзу украинцев Подляшья удастся ежегодно успешно реализовывать ряд проектов, направленных на познание, изучение, восстановление и сохранение духовного наследия. Важное значение в передаче опыта и знаний имеет деятельность сельских фольклорно-этнографических коллективов, мастер-классы с носителями традиций. Проведение ежегодных локальных праздников и региональных международных фестивалей дает возможность говорить о тенденции возрождения целого комплекса фольклорных традиций, осознания значимости родного языка и уважения к культурным ценностям других народов. Подобные мероприятия выступают платформой диалога, способствуют интеграции участников и организаторов.

Грицевич Юрій Васильович,

асистент кафедри історії та культури української мови Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, кандидат філологічних наук

Електронний архів українського фольклору як діалектографічне джерело: лексичний рівень. На матеріалі уснопоетичних текстів Електронного архіву українського фольклору (<https://folklore-archive.org.ua/>) проаналізовано діалектну субстантивну лексику. З'ясовано семантику зафіксованих іменників. Досліджуваний матеріал дозволив виділити такі лексико-семантичні групи: 1) лексика на позначення осіб за родом їх діяльності чи заняття; 2) лексика на позначення членів сім'ї, родини, сімейних зв'язків; назви осіб за матримоніальною, віковою ознакою; 3) лексика на позначення назв будівель, сільськогосподарських споруд, їх частин та інших, пов'язаних з ними предметів; 4) назви одягу і взуття; 5) назви їжі, напоїв, посуду, кухонного начиння; 6) назви предметів хатнього і ширше – господарського призначення; 7) лексика на позначення реалій тваринного та рослинного світів; 8) апелювативні назви географічних об'єктів та ін. У науковий обіг уведено новий лексичний матеріал, який можна використати для подальших діалектологічних досліджень.

Залучений для дослідження фактаж підтверджує думку про наявність в мові фольклору вузькодіалектних елементів, а отже, є вагомим аргументом на користь того, що фольклор репрезентує один із функційних різновидів діалектного мовлення.

The Electronic Archives of Ukrainian Folklore as a Dialectographical Source: Lexical Level. The article analyzes the dialectical nominal vocabulary in the oral-poetic texts of The Electronic Archives of Ukrainian Folklore (<https://folklore-archive.org.ua/>). The article considers the semantic peculiarities of the detected dialectical nouns. The materials of the case study allowed to distinguish such lexical-semantic groups: 1) vocabulary for designating persons by

the kind of their activity or employment; 2) vocabulary for the designation of family members, families, family ties, the names of persons by their matrimonial or age status; 3) lexicon to indicate the names of buildings, agricultural structures, their parts and other related objects; 4) the names of the garments and footwear; 5) the names of foods, drinks, kitchen utensils; 6) the names of the household objects; 7) vocabulary for designation of the realities of the animal-plant world; 8) appellative names for the geographical lexicon etc. The new lexical materials, which is possible to use for the further dialectological studies is introduced into the scientific usage.

The article argues that achieving the compliance of oral folk art records with the requirements of source-basis quality – reliable and informative – solves the problem of expediency of their involvement into diverse dialectological research. It also alleviates the urgency of the theoretical framework that still has not been authenticated in Slavicity regarding the typology of the ethnopoetic texts and local dialects interconnections. Systemic application of the theoretical tools to oral poetic texts used in modern dialectological studies will contribute to verifying the heuristic potential of the folklore text as a specific source of linguistic information.

Електронний архив українського фольклору як діалектографічний джерело: лексический рівень. На матеріалі устнопоетических текстів Електронного архіву українського фольклору (<https://folklore-archive.org.ua/>) проаналізовано діалектну субстантивну лексику. Вияснено семантику зафіксованих іменісних. Ісследований матеріал дозволив виділити наступні лексико-семантичні групи: 1) лексика для означення осіб по роду їх діяльності або заняття; 2) лексика для означення членів сім'ї, сімейних зв'язів; названія осіб по матримоніальних, вікових ознаках; 3) лексика для означення названій будівель, сільськогосподарських споруд, їх частей і інших, зв'язаних з ними предметів; 4) названія одягу і взуття; 5) названія їди, напоїв, посуду, кухонної утварі; 6) названія предметів домашнього і ширше – господарського призначення; 7) лексика для означення реалій тваринного і рослинного світу; 8) апеллятивні названія географічних об'єктів і др. В науковий оборот введено новий лексический матеріал, який можна використовувати для наступних діалектологічних дослідів.

Привлечений для дослідів фактаж підтверджує думку про наявність в мові фольклору узкодialeктних елементів, а відповідно, є вагомим аргументом на користь того, що фольклор представляє одну з функціональних різновидностей діалектної мови.

Іваннікова Людмила Володимирівна,

старший науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, кандидат філологічних наук

Обрядовий фольклор Південно-Східної Волині: фіксація, публікація, дослідження (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). Найперші записи пісень у Заславському повіті здійснював на початку ХІХ ст. Зоріан Доленга-Ходаковський. В 40–50-х роках ХІХ ст. матеріали звідси надходили до Російського географічного товариства. Деякі тексти з архіву РГТ 1908 та 1913 рр. опублікував Іван Абрамов у журналі «Живая старина». Записи колядок і щедрівок, казок та легенд знаходимо в «Сборнике материалов по малорусскому фольклору» Олександра Малинки (Чернігів, 1902). Чимало фольклорних матеріалів різних жанрів, зафіксованих у 60–70-х роках ХІХ ст., опубліковано в 1–4 тт. «Трудов» Павла Чубинського. Записи парафіяльних священиків із Старокостянтинівського повіту опубліковані в ІV т. історико-краєзнавчого дослідження «Волынь в описании городов, местечек и сел» за редакцією Миколи Теодоровича (Почаїв, 1899). Багато етнографічних і фольклорних записів із регіону є на сторінках газети «Волинь» (1882–1917). Та чи не найбільший внесок у дослідження цього куточка Волині зробив журнал «Киевская Старина». Тут упродовж 1889–1905 рр. опублікована значна кількість статей і фольклорних записів Івана Беньковського, Леоніда Ленчевського, Владислава

Михалевича, присвячених переважно календарній та родинній обрядовості, народним віруванням та уявленням.

Ritual Folklore of South-Eastern Volyn': fixation, publication, research (late XIX – early XX centuries). The first recordings of songs in Zaslavl region were made at the beginning of the 19th century by Zorian Dolenga-Khodakovsky. In the 40–50s of the XIX century materials from here came to the Russian Geographical Society. Some texts from the archives of the RGS in 1908 and 1913 were published by Ivan Abramov in the magazine «Живая старина» (*Living Antiquity*). Records of New Year carols and Christmas carols, fairy tales and legends can be found in Oleksandr Malynka's «Сборник материалов по малорусскому фольклору» (*Collection of Materials on Malorussian Folklore*) (Chernihiv, 1902). Many records from 60–70s of the XIX century were published in Pavlo Chubynsky's issues («Труды...») Records of parish priests from Starokostiantyniv region were published in Volume IV of the historical and local lore study «Волинь в описании городов, местечек и сел» (*Volyn in the Description of Cities, Towns, and Villages*) edited by Mykola Teodorovych (Pochaiv, 1899). Many ethnographic and folklore records from the region are in the pages of the newspaper «Волинь» (*Volyn*) (1882–1917). But perhaps the greatest contribution to the study of this part of Volyn' was made by the magazine «Киевская Старина» (*Kiev Old*). During 1889–1905, a large number of articles and folklore records by Ivan Benkovsky, Leonid Lenchevsky, and Vladyslav Mykhalevych were published here, devoted mainly to calendar and family rituals, folk beliefs, and ideas.

Обрядовый фольклор Юго-Восточной Волини: фиксация, публикация, исследования (конец XIX – начало XX вв.). Самые первые записи песен в Заславском уезде совершил в начале XIX века Зориан Доленга-Ходаковский. В 40–50-х годах XIX в. материалы отсюда поступали в Русское географическое общество. Некоторые тексты из архива РГТ в 1908 и 1913 гг. опубликовал Иван Абрамов в журнале «Живая старина». Записи колядок и щедровок, сказок и легенд находим в «Сборнике материалов по малорусскому фольклору» Александра Малинки (Чернигов, 1902). Немало фольклорных материалов разных жанров, зафиксированных в 60–70-х годах XIX в., напечатано в 1–4 тт. «Трудов» Павла Чубинского. Записи приходских священников из Староконстантиновского уезда опубликованы в IV т. историко-краеведческого исследования "Волинь в описании городов, местечек и сел» под редакцией Николая Теодоровича (Почаев, 1899). Много этнографических и фольклорных записей из региона есть на страницах газеты «Волинь» (1882–1917). Но наибольший вклад в исследование этого уголка Волини внес журнал «Киевская Старина». Здесь на протяжении 1889–1905 гг. опубликовано большое количество статей и фольклорных записей Ивана Беньковского, Леонида Ленчевского, Владислава Михалевича, посвященных преимущественно календарной и семейной обрядности, народным верованиям и представлениям.

Каплун Тетяна Михайлівна,

доцент Факультету мистецтва та дизайну, Міжнародний гуманітарний університет (Одеса), кандидат мистецтвознавства, доцент

Специфика втілення жіночих архетипів у східно- та західнослов'янській музичній культурі. Жіночі архетипи, проявлені в музичній культурі, – тема, маловивчена в сучасному музикознавстві. Автор доповіді розкриває специфіку втілення стихії жіночності в оперній творчості східнослов'янських і західнослов'янських композиторів. У якості матеріалу дослідження задіяний ряд опер українських, російських, чеських і польських композиторів XIX – першої половини XX ст. У доповіді присутні музично-психологічні характеристики героїнь опер М. Лисенка, Д. Січинського, М. Римського-Корсакова, М. Мусоргського, Б. Сметани, А. Дворжака, К. Шимановського. Це дозволяє вийти на типологію жіночих образів у слов'янській музиці на рівні порівняльної

характеристики. А також, в опорі на теорію архетипів Юнга і його послідовників, визначити архетипові підстави зазначеної типології.

Specificity of the embodiment of female archetypes in the East and West Slavic musical culture. Female archetypes manifested in musical culture are insufficiently studied in modern musicology. The author of the report reveals the specifics of the embodiment of the element of femininity in the opera works of East Slavic and West Slavic composers. As the research material a number of operas by Ukrainian, Russian, Czech and Polish composers of the 19th – first half of the 20th centuries were taken. The report contains musical and psychological characteristics of heroines of operas by N. Lysenko, D. Sichinsky, N. Rimsky-Korsakov, M. Musorgsky, B. Smetana, A. Dvorak, K. Shimanovsky. This allows us to reveal the typology of female images in Slavic music at the level of comparative characteristics. Furthermore, it allows to designate the archetypal grounds of this typology on the basis of the theory of archetypes by Jung and his followers.

Специфика воплощения женских архетипов в восточно- и западнославянской музыкальной культуре. Женские архетипы, проявленные в музыкальной культуре, – тема, малоизученная в современном музыкознании. Автор доклада раскрывает специфику воплощения стихии женственности в оперном творчестве восточнославянских и западнославянских композиторов. В качестве материала исследования задействован ряд опер украинских, русских, чешских и польских композиторов XIX –первой половины XX вв. В докладе присутствуют музыкально-психологические характеристики героинь опер Н. Лысенко, Д. Сичинского, Н. Римского-Корсакова, М. Мусоргского, Б. Сметаны, А. Дворжака, К. Шимановского. Это позволяет выйти на типологию женских образов в славянской музыке на уровне сравнительной характеристики. А также, опираясь на теорию архетипов Юнга и его последователей, обозначить архетипические основания указанной типологии.

Карацуба Мирослава Юрїївна,

старший науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України

Змій/змія у народних віруваннях і баладах південних слов'ян. У запропонованій статті подається стислий аналіз специфіки побутування змії/змія у народних уявленнях і народнопоетичних пам'ятках південних слов'ян, особлива увага зосереджується на баладних творах регіону. Змія/змій фігурує як захисник небесної і земної стихії, охоронець людської оселі і скарбів, диморфна істота, напівлюдина-напівтварина. До уваги при аналізі беруться магичні властивості змія, вірування окремих південнослов'янських народів про нього. Окремо розглядаються баладні тексти, де фігурує змія як ключова чи допоміжна фігура, наголос робиться на народній баладі «Змія младажења» («Змія-наречений»).

Snake / snake in folk beliefs and ballads of the Southern Slavs. The proposed article provides a brief analysis of the specifics of the existence of the snake in the folk beliefs and folk poetic monuments of the South Slavs, with a special focus on the ballads of the region. The serpent appears as a protector of the celestial and terrestrial elements, a guardian of human habitation and treasures, a dimorphic creature, a half-man-half-animal. The analysis takes into account the magical properties of the snake, the beliefs of some South Slavic peoples about it. Ballad texts are considered separately, the snake appears as a key or auxiliary figure, the emphasis is on the folk ballad «Snake fiancé».

Змей/змея в народных верованиях и балладах южных славян. В предлагаемой статье дается краткий анализ специфики бытования змеи / змея в народных представлениях и

народних пам'яток южних славян, особе увагу зосереджується на баладних произведениях региона. Змея/змея фігурує як захисник небесної і земної стихії, охоронець людського життя і скарбищ, диморфне істество, полуполучеловек-полуживотное. Во увагу при аналізі беруться магічні властивості змея, веровання окремих южнославянських народів о нем. Особливо розглядаються баладні тексти, де фігурує змея як ключова або допоміжна фігура, увагу робиться на народній баладі «Змија младожења» («Змея-жених»).

Качмар Марія Ігорівна,

старший викладач Львівської національної музичної Академії ім. М. Лисенка, кандидат мистецтва

«Фіта-нотація» у слов'янських текстах Віденського Октоїха. Віденський Октоїх (Vindob. Slav. 37.) є важливим джерелом літургійних текстів Київської Церкви XII–XIV ст. Віднайдений у тестах стихир з Мінеї знак фіта-нотації є відображенням первинного етапу нотування. Фіта знак позначав фрагменти з мелодійною орнаментикою для розспівування певного слова-складу. Ці тексти записані кіновар'ю на полях як додатковий текст. Такі фрагменти траплялися впродовж 11-поч.15 ст. Наша знахідка дає можливість поповнити список джерел з фіта-нотацією українським кодексом.

The Theta Notation in the Slavic Text of Vienna Oktoich". Vienna Oktoich (Vindob. Slav. 37) is an important source of liturgical texts of the Kyiv Church of the XII-XIV centuries. The theta-notation sign is found by us at the text of Sticheras from Mineia. The "theta" sign is a reflection of the initial stage of notation and marked fragments with melodic ornaments for singing a certain word-syllable. These texts are written in cinnabar in the margins as additional text. Such fragments occurred during the Xth-early XVth centuries. Our finding makes it possible by the Ukrainian Code to supplement the list of sources with theta-notation

«Фіта-нотація» в славянських текстах Венського Октоїха. Венський Октоїх (Vindob. Slav. 37) являється важливим джерелом літургійних текстів Київської Церкви XII–XIV вв. Найдений в тестах стихир з Мінеї знак фіта-нотації являється відображенням первинного етапу нотування. Фіта знак означав фрагменти з мелодійною орнаментикою для распевки определенного слова-складу. Эти тексти записаны киноварью на полях как дополнительный текст. Такие фрагменты случались на протяжении 11 нач. 15 ст. Наша находка дает возможность пополнить список источников с фи́та-нотацией Украинский кодексом.

Козар Лідія Петрівна,

старший науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України

Внесок Тадея Рильського в розвиток української фольклористики. Стаття присвячена відомому культурно-освітньому діячеві Київської старої громади, економісту, етнографу, фольклористу Тадею Рильському (1841–1902). Актуальність вибраної теми визначається необхідністю глибокого осмислення фольклористично-етнографічної спадщини Тадея Рильського, що слугуватиме створенню об'єктивної концепції процесу історичного розвитку української науки про народну творчість. Автор статті ставить за мету узагальнити підсумки попередніх пошуків, на основі опублікованих праць Тадея Рильського визначити внесок вченого в українську фольклористику. Поставлені завдання розв'язувалися за допомогою описового, порівняльно-типологічного та порівняльно-історичного наукових методів. Хронологічні межі дослідження – друга половина XIX ст., де Тадей Рильський представлений як український громадський діяч і фольклорист в контексті національного відродження того часу. За підсумками аналізу встановлено, що його дослідження «К изучению украинского народного мировоззрения» (1888–1890) стало

своєрідною енциклопедією духовного життя селянства всієї України. Він один із перших проаналізував відображення українського менталітету в народній творчості та звичаєвому праві. А збережені від забуття фольклорні записи Т.Рильського були високо оцінені дослідниками і опубліковані після його смерті у «Збірнику народних українських пісень» М. Лисенка (1903) та у журналі «Народна творчість та етнографія» (1970).

Tadeusz Rylsky's contribution to the development of Ukrainian folklore. The article is dedicated to the famous cultural and educational figure of the Kiev old community, economist, ethnographer, folklorist Thaddeus Rylsky (1841–1902). The relevance of the chosen topic is determined by the need for a deep understanding of the folkloristic-ethnographic heritage of Thaddeus Rylsky, which will serve to create an objective concept of the process of historical development of Ukrainian science of folk art. The author of the article aims to summarize the results of previous searches, based on the published works of Faddey Rylsky, to determine the contribution of the scientist to Ukrainian folklore. The tasks were solved using descriptive, comparative-typological and comparative-historical scientific methods. The chronological framework of the study is the second half of the 19th century, where Thaddeus Rylsky is represented as a Ukrainian public figure and folklorist in the context of the national revival of that time. According to the results of the analysis, it was established that his study “Towards the Study of the Ukrainian National Worldview” (1888–1890) became a kind of encyclopedia of the spiritual life of the peasantry throughout Ukraine. He was one of the first to analyze the reflection of the Ukrainian mentality in folk art and customary law. And the folklore records of F. Rylsky were saved from oblivion and were highly appreciated by the researchers and published after his death in the Collection of Folk Ukrainian Songs by N. Lysenko (1903) and in the journal Folk Art and Ethnography (1970).

Вклад Фаддея Рильського в развитие украинской фольклористики. Стаття посвящена известному культурно-образовательному деятелю Киевской старой общины, экономисту, этнографу, фольклористу Фаддею Рильскому (1841–1902). Актуальность выбранной темы определяется необходимостью глубокого осмысления фольклористическо-этнографического наследия Фаддея Рильского, которое будет служить созданию объективной концепции процесса исторического развития украинской науки о народном творчестве. Автор статьи ставит целью обобщить итоги предыдущих поисков, на основе опубликованных работ Фаддея Рильского определить вклад ученого в украинском фольклористике. Поставленные задачи решались с помощью описательного, сравнительно-типологического и сравнительно-исторического научных методов. Хронологические рамки исследования – вторая половина XIX в., где Фаддей Рильский представлен как украинский общественный деятель и фольклорист в контексте национального возрождения того времени. По итогам анализа установлено, что его исследование «К изучению украинского народного мировоззрения» (1888–1890) стало своеобразной энциклопедией духовной жизни крестьянства всей Украине. Он один из первых проанализировал отображения украинского менталитета в народном творчестве и обычном праве. А сохранены от забвения фольклорные записи Ф. Рильского были высоко оценены исследователями и опубликованы после его смерти в «Сборнике народных украинских песен» Н. Лысенка (1903) и в журнале «Народное творчество и этнография» (1970).

Коваль-Фучило Ірина Мирославівна,

старший науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, кандидат філологічних наук

«Теми-табу і теми-фаворити в оповідях про примусове переселення». Доповідь присвячена аналізу популярних, улюблених і табуйованих, мало проговорених тем, мотивів, сюжетів у спогадах про примусове переселення із зон затоплення внаслідок

будівництва ГЕС в Україні. Популярними темами є ідеалізація втраченого місця, розповіді про взаємодопомогу, акцент на втраті дому, землі, громади, могил, кладовищ, описи зустрічей переселенців одного села. Малопопулярними, замовчуваними темами є розповіді про здобутки внаслідок переселення, про пріоритети і нові можливості переселенців. На вибір тем впливає обрана стратегія самопрезентації, особистий досвід оповідача, актуальні настрої у суспільстві, місцевій громаді. Оцінка переселення залежить від віку респондентів. Так, найважчою ця подія була для людей старшого віку, які власне були змушені руйнувати свою хату, будуватися на новому місці, звикати до нових умов. У розповідях людей, які під час переселення були дітьми, акценти дещо зміщені, серед їхніх улюблених тем – розповіді про зустрічі колишніх односельців, роздуми про доцільність ГЕС, екологічні збитки внаслідок цього будівництва. Матеріал статті – усні спогади про переселення, записані впродовж 2012–2019 років у селах масового переселення людей із затоплених сіл.

Taboo themes and favorite themes in memories of forced relocation. The report is devoted to the analysis of popular, favorite and taboo, little verbalized themes, motives, plots in the memories about forced relocation from flood zones as a result of the construction of hydroelectric power plants in Ukraine. Popular topics are the idealization of the lost place, stories about mutual aid, the emphasis on the loss of home, land, community, graves, cemeteries, descriptions of meetings with participation of migrants from one village. Unpopular topics are the resettlement achievements, the migrants' priorities and new opportunities. The topics selection is influenced with the chosen strategy of self-presentation, personal narrator's experience, current moods in society, in the local community. The assessment of resettlement also depends on the respondents age. Thus, the most difficult that event was for people who were middle-aged and older at that time, and they were actually forced to demolish their house, to build housing in a new place, to get used to new conditions. In the stories of people who were children during the resettlement, the emphasis is somewhat shifted, among their favorite topics – stories about meetings of former villagers, reflections on the feasibility of hydroelectric power plants, the environmental damage caused by this construction. The material of the article is oral recollections of resettlement recorded during 2012–2019 in places of mass people resettlement from flooded villages.

Темы-табу и темы-фавориты в воспоминаниях о принудительном переселении. Доклад посвящен анализу популярных, любимых и табуированных, мало вербализированных тем, мотивов, сюжетов в воспоминаниях о принудительном переселении из зон затопления в результате строительства ГЭС в Украине. Популярными темами являются идеализация потерянного места, рассказы о взаимопомощи, акцент на потере дома, земли, общины, могил, кладбищ, описание встреч переселенцев одной деревни. Малопопулярными темами являются рассказы о достижениях в результате переселения, о приоритетах и новых возможностях переселенцев. На подбор тем влияет выбранная стратегия самопрезентации, личный опыт рассказчика, актуальные настроения в обществе, в местной общине. Оценка переселения зависит также от возраста респондентов. Так, самым тяжелым это событие было для людей, которые в то время были среднего и старшего возраста, и которые собственно были вынуждены разрушать свой дом, строить жилье на новом месте, привыкать к новым условиям. В рассказах людей, которые во время переселения были детьми, акценты несколько смещены, среди их любимых тем – рассказы о встречах бывших односельчан, размышления о целесообразности ГЭС, об экологическом ущербе вследствие этого строительства. Материал статьи – устные воспоминания о переселении, записанные в течение 2012–2019 годов в местах массового переселения людей из затопленных сіл.

Матковський Олександр Миколайович,

провідний концертмейстер кафедри хореографії та музично-інструментального виконавства Навчально-наукового інституту культури мистецтв Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка

Особливості білоруського та українського народного танцю. Значне місце серед культурних надбань українського та білоруського народу посідають танці. В них великою мірою розкривається характер народу, в художніх формах відображаються явища, взяті безпосередньо з його побуту і праці, використовується народний одяг та інші атрибути повсякденного вжитку. Танець – це один з видів синтетичної народної творчості, в якому поєднуються поезія, музика і хореографія.

Отже, на формування як білоруської так і української танцювальної культури дуже впливали культурно-історичні та соціально-економічні умови життя народу. Певний вплив мали також традиції, обряди та побут народу. Тому в народі існували обрядові танці, що супроводжували заручини, весілля, різдвяні свята. Наприклад: білоруський танець «Лявониха», український «Гиляч», «Березнянка».

Мистецтво танцю постійно розвивається. Спільні риси хореографічного мистецтва братніх народів проявляються в однакових або близьких назвах деяких танців, схожих в малюнках і рухах. Так, танець «Галубец» з такою ж назвою відомий українцям; «Юрочка» – в українців («Гарненька молодичка»); «Журавель» поширений у усіх слов'янських народів; «Мяцеліца» – у росіян і українців; «Мікіта» – з аналогічною назвою у українців («Микола»); «Чобаты» у українців («Шевчик»).

Features of Belarusian and Ukrainian folk dance. Dances occupy a significant place among the cultural achievements of the Ukrainian and Belarusian people. They largely reveal the character of the people, the art forms reflect the phenomena taken directly from their life and work, use folk clothing and other attributes of everyday life. Dance is one of the types of synthetic folk art, which combines poetry, music and choreography.

So, the cultural-historical and socio-economic living conditions of the people had a great influence on the formation of both Belarusian and Ukrainian dance culture. Traditions, rites and way of life of the people also had a certain influence. Therefore, there were ceremonial dances in the people, which were accompanied by engagements, weddings, Christmas holidays. For example: Belarusian dance "Lyavonikha", Ukrainian "Gilyach", "Berezyanka".

The art of dance is constantly evolving. The common features of the choreographic art of fraternal peoples are manifested in the same or similar names of some dances, similar drawings and movements. Thus, the dance "Dove" with the same name is known to Ukrainians; "Yurachka" – is in Ukrainian art ("Pretty young woman"); "Crane" is widespread in all Slavic peoples, "Myatselitsa" is attested in Russians and Ukrainians; "Nikita" – with a similar name is in Ukrainian folklore ("Nicholas"); "Shoes" – in Ukrainian ("Shevchik").

Особенности белорусского и украинского народного танца. Значительное место среди культурных достижений украинского и белорусского народа занимают танцы. В них во многом раскрывается характер народа, в художественных формах отражаются явления, взятые непосредственно из его быта и труда, используется народная одежда и другие атрибуты повседневного обихода. Танец – это один из видов синтетического народного творчества, в котором сочетаются поэзия, музыка и хореография.

Итак, на формирование как белорусской так и украинской танцевальной культуры большое влияние имели культурно-исторические и социально-экономические условия жизни народа. Определенное влияние имели также традиции, обряды и быт народа. Поэтому в народе существовали обрядовые танцы, которые сопровождали помолвки, свадьбы, рождественские праздники. Например: белорусский танец «Лявониха», украинский «Гиляч», «Березнянка».

Искусство танца постоянно развивается. Общие черты хореографического искусства братских народов проявляются в одинаковых или близких названиях некоторых

танцев, похожих рисунках и движениях. Так, танец «Галубец» с таким же названием известен украинцам; «Юрочка» – есть в украинском творчестве («Хорошенькая молодая женщина»); «Журавль» распространен во всех славянских народов, «Мяцелица» – засвидетельствован в русских и украинцев; «Микита» – с аналогичным названием есть в украинском фольклоре («Николай»); «Чобаты» – в украинском («Шевчик»).

Петрова Наталія Олександрівна,

доцент кафедри археології та етнології України факультету історії та філософії ОНУ імені І. І. Мечникова, старший науковий співробітник відділу дослідження соціо-демографічних та правових аспектів Голодомору-геноциду філіалу «Інститут дослідження Голодомору» Національного музею Голодомору-геноциду, доцент

Фольклорні записи студентів Одеського державного університету за матеріалами Колекції П. Т. Маркушевського в Держархіві Одеської області: особливості структури фонду та досвід опрацювання. На сучасному етапі розвитку науки особливе значення мають матеріали для дослідження етнічної культури українців і представників інших етносів. Одним з таких видів джерел є фольклорні записи студентів-філологів, які були зроблені в другій половині ХХ ст. під керівництвом доцента П. Т. Маркушевського. В доповіді буде проведено аналіз архівного фонду (565 справ: 1952–1991 рр.). Колекція сформована за територіальним принципом, в алфавітному порядку представлені області України, а також матеріали з Молдавської РСР. Найбільш повно представлений пісенний фольклор, деякі справи достатньо повно описують календарні і сімейні обряди. Зустрічаються унікальні записи такого виду фольклору, як змови, ритуальні плачі. Окремі групи наративів представляють т.зв. радянську обрядовість. Особливо цікавими з точки зору етнології є записи, в яких репрезентовано різноманітні варіанти поєднання радянської обрядовості з традиційною, в записах відображена місцева регіональна варіативність.

Folklore records of students of Odessa State University on the materials of the Collection of PT Markushevsky in the State Archives of Odessa region: features of the fund structure and experience of processing. At the present stage of development of science, materials for the study of the ethnic culture of Ukrainians and representatives of other ethnic groups are of special importance. One such type of source is the folklore records of students of philology, which were made in the second half of the twentieth century. under the guidance of associate professor PT Markushevsky. The report will analyze the archives (565 cases: 1952–1991). The collection is formed on a territorial basis, the regions of Ukraine are presented in alphabetical order, as well as materials from the Moldavian SSR. Song folklore is most fully represented, some cases describe calendar and family rites quite fully. There are unique records of this type of folklore, such as conspiracies, ritual cries. Some groups of narratives represent the so-called Soviet rituals. Of particular interest from the point of view of ethnology are the records, which represent various options for combining Soviet rituals with traditional ones, the records reflect local regional variability.

Dokumentacja folklorystyczna studentów Odeskiego Uniwersytetu Państwowego na temat materiałów Kolekcji PT Markushevsky'ego w Archiwum Państwowym obwodu odeskiego: cechy struktury funduszu i doświadczenie w przetwarzaniu. Na obecnym etapie rozwoju nauki szczególne znaczenie mają materiały do badania kultury etnicznej Ukraińców i przedstawicieli innych grup etnicznych. Jednym z takich źródeł są nagrania folklorystyczne studentów filologii, które powstały w drugiej połowie XX wieku. pod kierunkiem docenta PT Markushevsky'ego. W raporcie przeanalizowane zostaną archiwa (565 przypadków: 1952–1991). Zbiór tworzony jest na zasadzie terytorialnej, regiony Ukrainy są przedstawione w porządku alfabetycznym, a także materiały z Mołdawskiej SRR. Najpełniej reprezentowany jest folklor pieśni, niektóre przypadki dość dokładnie opisują kalendarz i obrzędy rodzinne. Istnieją

unikalne zapisy tego typu folkloru, takie jak spiski, rytualne okrzyki. Niektóre grupy narracji reprezentują tzw Rytuły radzieckie. Szczególnie interesujące z punktu widzenia etnologii są zapisy, które reprezentują różne warianty łączenia rytuałów radzieckich z tradycyjnymi, zapisy odzwierciedlają lokalną zmienność regionalną.

Халюк Леся Миколаївна,

науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського Національної академії наук України, кандидат філологічних наук

Поляки України: аспекти дослідження. На території нашої держави віддавна мешкали представники різних національних груп: українці, росіяни, євреї, угорці, поляки, німці тощо. Польська спільнота – є однією з багатьох національностей, яка посідає важливе місце в історії України. Так, на початку XXI ст., за переписом 2001 р., в Україні проживало понад 144 тис. поляків, які мешкають на території Галичини, Волині Поділля, Полісся, Кисва та Київщини.

Варто зазначити, що порівняно велика питома вага поляків залишається на Півдні України, зокрема в Одеській, Херсонській, Миколаївській областях та в Криму, а також у промислових регіонах – Донбасі, Дніпрі, Запоріжжі та Харківщині. Життя поляків на території України є аспектом дослідження багатьох істориків, етнологів, фольклористів. Автор ставить перед собою завдання висвітлити основні праці з вивчення польської діаспори України.

Poles in Ukraine: aspects of the study. Representatives of various national groups have long lived on the territory of our state: Ukrainians, Russians, Jews, Hungarians, Poles, Germans, etc. The Polish community is one of many nationalities that occupies an important place in the history of Ukraine. Thus, at the beginning of the XXI century, according to the 2001 census, more than 144 thousand of Poles lived in Ukraine, living in Galicia, Volyn, Podillya, Polissya, Kyiv and Kyiv region. It should be noted that a relatively large share of Poles remains in the South of Ukraine, in particular in Odessa, Kherson, Mykolaiv regions and the Crimea, as well as in industrial regions – Donbass, Dnipro, Zaporizhia and Kharkiv. The life of Poles on the territory of Ukraine is an aspect of the research of many historians, ethnologists, and folklorists.

The author sets himself the task of covering the main works on the study of the Polish diaspora in Ukraine.

Polacy Ukrainy: aspekty badań. Na terytorium naszego państwa od dawna mieszkają przedstawiciele różnych grup narodowościowych: Ukraińcy, Rosjanie, Żydzi, Węgrzy, Polacy, Niemcy itd. Polonia to jedna z wielu narodowości zajmujących ważne miejsce w historii Ukrainy. Tak więc na początku XXI wieku, według spisu z 2001 roku, na Ukrainie mieszkało ponad 144 tysiące Polaków, zamieszkujących Galicję, Wołyń, Podole, Polesie, Kijów i obwody kijowskie. Należy zauważyć, że stosunkowo duży odsetek Polaków pozostaje na południu Ukrainy, w szczególności w obwodach odeskim, chersońskim, mikołajowskim i na Krymie, a także w regionach przemysłowych – Donbasie, Dnieprze, Zaporozżu i Charkowie. Życie Polaków na Ukrainie to aspekt badań wielu historyków, etnologów i folklorystów.

Autor stawia sobie za zadanie omówienie głównych prac poświęconych badaniu Polonii na Ukrainie.

Хоменко Галина Іванівна,

доцент кафедри української літератури та журналістики імені професора Леоніда Ушкалова, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, кандидат філологічних наук, доцент

Мікулаш Неврлий: суплементарність міжслов'янського наукового полілогу про українську поезію 1920-х. Суплементарність – поняття деконструкції Жака Дерріда, яке виходить за межі традиційного доповнення чи то на основі використання зовнішніх

ресурсів, чи то діалектики становлення ресурсів внутрішніх: стосуючись будь-якого заміщення і компенсації того, що замінити неможливо, радикальної первісної нестачі, це слово окреслює не тільки механізм граматології, у який включені речі, звуки і знаки письма, але й усі сфери життя людини і світу та їх інтерпретації.

У випадку із чеським і словацьким літературознавцем Мікулашем Неврлім (1916–2019), що в юному віці полишає Україну й повертається на землю батька з мікроспогадами про живе спілкування з учасниками національного літературного відродження, яке називатиме «ренесансом Хвильового», суплементарність співвідноситься із відчуттям втрати цілісності, бажанням її компенсувати науковими проектами, які б вписали український авангард у європейську єдність не тільки у спосіб апеляції до структуралізму та актуалізації архівних матеріалів бібліотек Відня, Праги, Мюнхена. Україна для нього аналогічна романтичному топосу «слов'янської Еллади», пізнання якої передбачає як віднайдення класичних джерел її культури, так і відстеження слов'янських перехресть у літературі та в літературознавстві.

Якщо зважити на книгу «Українська радянська поезія 20-х років. Мікропортрети в художніх стилях і напрямках» (український переклад із словацької 1991 року), можна вести мову про оперування дослідника різними механізмами суплементарності – від створення додатків-приміток та доповнення новими матеріалами дисертації 1966 року до заміни концепції української літератури введенням імен (не)реабілітованих, що дозволили роботи інтелектуалістів України (Ярослава Гординського, Євгена-Юлія Пеленського, Абрама Лейтеса, Миколи Яшека, Володимира Юринця тощо) та слов'янських країн (Ореста Зілінського, Вацлава Жидлицького тощо).

Однак пропущені ученим важливі студії (скажімо, розвідка Антипа Павлюка «Нова чеська поезія» («Вапліте». 1927. № 2–3), де йдеться про чеський перетин конструктивізму та поезизму, могла б бути джерелом наближення до метафори «запаху слова» як обов'язкового складника «романтики вітаїзму» Миколи Хвильового: за її відсутності «вітаїзм» інтерпретується як звичайний «активізм») дозволяють розглядати його суплементарність у площині difference – парадоксу постійного відтермінування інтерпретації.

Mikulash Nevrlí: Supplementation of Inter-Slavic Scientific Polylogue on the 1920s Ukrainian Poetry. Supplementation is Jacques Derrida's concept of deconstruction, which goes beyond the traditional complement either through the external resources use or dialectics of internal resources formation: regarding any substitution or compensation of that which cannot be replaced and concerning radical initial shortage, the word itself outlines not only the grammar mechanism comprising things, sounds and writing elements but also all spheres of human life, the world and their interpretation as well.

It is not but mention Mikulash Nevrlí (1916–2019), a Czech and Slovak literary critic who left Ukraine at a young age and returned to his father's land with micro-memories about live communication with participants of the national literary revival, which he would call “Khvylovy's Renaissance”. In this case, supplementation is correlated to the feeling of integrity loss, the desire of compensating it by scientific projects, which would introduce the Ukrainian avant-garde to European unity not only by means of appealing to structuralism and archival materials updating in Vienna, Prague and Munich libraries. For him, Ukraine is similar to the “Slavic Hellas” romantic topos, the knowledge of which presupposes both the discovery of its culture sources and Slavic overlaps tracks in literature and literature studies.

Considering the book “Ukrainian Soviet Poetry of the 1920s. Micro-portraits in Artistic Styles and Directions” (translated from Slovak in 1991), it is necessary to mention that the researcher operates various supplementary mechanisms: from creating appendices and supplements to the new materials of his thesis in 1966 to replacing the concept of Ukrainian literature by introducing the names of (un)rehabilitated, that became possible thanks to the works

by Ukrainian (Yaroslav Hordynsky, Yevhen-Yuliy Pelensky, Abram Leites, Mykola Iashek, Volodymyr Iurynets, etc.) and Slavic (Orest Zilynsky, Vaclav Zhydlitsky, etc.) intellectuals.

However, the important studies missed by the scholar (for example, “New Czech Poetry” by Antyp Pavliuk (“Vaplyte”. 1927. Issue 2–3), which deal with the Czech overlap of constructivism and poetism, could be a source of approaching the “word scent” metaphor as a compulsory constituent part of Mykola Khvylovy’s “romance of vitalism” (in its absence, “vitalism” is interpreted as ordinary “activism”) let us consider its supplementation in the plane of *différance* – the paradox of interpretation constant delay.

Mikulasz Newrły: suplementarność międzysłowiańskiej poliologii naukowej o ukraińskiej poezji w latach dwudziestych XX wieku. Suplementarność to koncepcja dekonstrukcji Jacques'a Derridy, która wykracza poza tradycyjną suplementację albo na podstawie wykorzystania zasobów zewnętrznych, albo dialektyki powstawania zasobów wewnętrznych: jeśli chodzi o wszelkie zastępowanie i kompensowanie tego, czego zastąpić się nie da, o radykalną pierwotną niewystarczalność, to słowo oznacza nie tylko mechanizm alfabetyzacji na który składają się słowa, dźwięki i znaki pisma, ale także wszystkie sfery życia ludzi i świata oraz ich wzajemną ochronę.

W przypadku czeskiego i słowackiego literaturoznawcy Mikulasza Newrły (1916–2019), który w młodym wieku zostawia Ukrainę i wraca na ziemię ojca z mikrosugestiami o żywej interakcji z uczestnikami narodowego renesansu literackiego, który nazywany jest «renesansem Chwyłowego», suplementarność wiąże się z poczuciem utraty integralności i chęcią zrekompensowania jej projektami naukowymi, które wpisują ukraińską awangardę w europejską jedność nie tylko poprzez odwołanie się do strukturalizmu i aktualizację materiałów archiwalnych bibliotek Wiednia, Pragi i Monachium. Ukraina jest dla niego podobna do romantycznego toposu «słowackiej Hellady», którego realizacja wymaga odkrycia klasycznych źródeł jej kultury, a także docenienia słowackich antecedencji w literaturze i krytyce literackiej.

Jeśli sięgniecie po książkę «Ukraińska radziecka poezja lat 20. Mini portrety w stylach i odmianach artystycznych» (tłumaczenie ukraińskie ze słowackiego 1991 roku), można tu mówić o wprowadzaniu przez badacza różnych mechanizmów uzupełniających – od dopisywania dodatków i uzupełniania tekstu nowym materiałem z rozprawy doktorskiej z roku 1966 po zastępowanie pojęcia literatury ukraińskiej wprowadzaniem (nie)zrehabilitowanych nazwisk, pozwoliły na to prace intelektualistów ukraińskich (Jarosława Gordyńskiego, Jewchena-Yulia Peleńskiego, Abrama Leitesa, Mykoły Yasheka, Wolodymyra Urinetsa i in.) oraz słoweńskich (Oresta Zylinskiego, Vatslava Zhydlitskiego i in.).

Uczonemu umknęły jednak ważne opracowania (np. opowiadanie Antipa Pawliuka «Nowa czeska poezja» («Waplyte». 1927. No 2–3), opowiadający o czeskim przejściu do konstruktywizmu i poetyzmu, mógł być źródłem zbliżenia się do metafory «zapachu słowa» jako niezbędnego składnika «romantyzmu witalności» Mykoły Chwyłowego: dla jego braku „witalizm” interpretowany jest jako zwykły «aktywizm») pozwala nam rozważyć jego suplementarność na płaszczyźnie *difference* – paradoksu ciągłego przerywania interpretacji.

Секція 3: Історична та біографічна славістика

Буряк Лариса Іванівна,

провідний науковий співробітник Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, доктор історичних наук, професор

Матеріали до біографій відомих жінок української еміграції в архівних фондах Канади. Біографії більшості непересічних жінок українського походження, які в силу драматичного перебігу подій ХХ ст. опинились в еміграції, все ще перебувають за межами вітчизняних дослідницьких практик. Втім, їхнє життя у чужому соціокультурному та мовному середовищі та діяльність, спрямована на збереження української ідентичності, являє собою беззаперечний науковий інтерес, заслуговуючи на увагу вчених.

Подальше ґрунтовне вивчення жіночих біографій емігрантського середовища у відповідності до сучасних тенденцій, існуючих у вітчизняній біографіці, зумовлюють необхідність пошуку, критичного осмислення та комплексного залучення масиву документів.

У фокусі дослідження знаходяться документи трьох жіночих постатей, а саме Катерини Антонович (Бібліотека та Архів Канади), Мілени Рудницької (Архів університету Альберти), Ірени Павликовської (Провінційний архів Альберти) з архівних фондів Канади. Введення у науковий обіг цих документів відкриває нові перспективи щодо втілення сучасних стратегій жіночої біографіки, орієнтованої на створення біографічних реконструкцій у вимірі стереоскопічності/калейдоскопічності, простору і часу.

Materials on biographies of famous women of Ukrainian emigration in archival funds of Canada. Most biographies of extraordinary Ukrainian women, due to the dramatic events of the XX-th century found themselves in exile, still outside the national research practices. However, their lives in foreign socio-cultural and linguistic environments and activities, aimed at preserving Ukrainian identity, are of undeniable scientific interest, deserving of the attention of scientists.

Further research of female biographies of the immigrant environment in accordance with current trends, existing in Ukrainian biography studies, necessitates the search, critical reflection and comprehensive involvement of an array of documents, most of which are still outside the scientific discourse.

The focus of the study is the documents of three female figures, namely Kateryna Antonovych (Library and Archives of Canada), Milena Rudnytska (University of Alberta Archive), Irena Pavlykovska (Provincial Archives of Alberta) in the archives of Canada. The implementation of these documents opens up new perspectives on scientific discourse strategies of female biographies focused on creating stereoscopic/kaleidoscopic biographical reconstructions in the context of space and time.

Материалы к биографиям известных женщин украинской эмиграции в архивных фондах Канады. Биографии большинства незаурядных женщин украинского происхождения, которые в силу драматического развития событий ХХ в. оказались в эмиграции, все еще находятся за пределами отечественных исследовательских практик. Тем не менее, их жизнь в чужой социокультурной и языковой среде, а также деятельность, направленная на сохранение украинской идентичности, представляет собой бесспорный научный интерес, заслуживая внимания ученых.

Дальнейшее детальное изучение женских биографий украинской эмиграции в соответствии с современными тенденциями, существующими в отечественной биографике, предполагают необходимость поиска, критического осмысления и комплексного использования массива документов.

В фокусе исследования находятся документы трех украинских женщин, а именно Катерины Антонович (Библиотека и Архив Канады), Милены Рудницкой (Архив университета Альберты), Ирэны Павликовской (Провинциальный архив Альберты) из архивных фондов Канады. Введение в научный оборот этих документов открывает новые перспективы для воплощения современных стратегий женской биографии, ориентированной на создание стереоскопических/калейдоскопических биографических реконструкций в контексте пространства и времени.

Дзира Иван Ярославович,

професор кафедри професійної освіти в сфері технологій та дизайну Київського національного університету технологій та дизайну доктор історичних наук, кандидат філологічних наук, професор

Часопис «Рідна мова» Івана Огієнка та питання славістики. У доповіді проаналізовано різножанрові славістичні матеріали, які протягом січня 1933 – вересня 1939 р. побачили світ на сторінках науково-популярного місячника. Встановлено, що основну увагу редакція приділяла питанню міжмовних запозичень на лексичному рівні. У зв'язку з конкретною суспільною мовною практикою на теренах УРСР розглядалися процеси усталення мовних норм і розвитку функціональних стилів слов'янських мов, передусім чеської. Матеріали, присвячені слов'янській писемності та старослов'янській мові, насамперед призначались для покращення загального розуміння читачем історії української літературно-писемної мови. Загалом своїми публікаціями «Рідна мова» демонструвала тяглість історичного процесу славістичних студій і торувала шлях до знайомства з ними широких кіл української громадськості. Також вони сприяли розширенню тематичних обріїв часопису й викликали інтерес до нього з боку провідних європейських лінгвістів.

Ivan Ogienko's «Рідна мова» magazine and Slav philology issues. The report analyzes the various genres of Slavic materials, which in January 1933 – September 1939 have been published on the pages of the popular-scientific monthly. It was found that the editorial staff focused on the issue of linguistic borrowing at the lexical level. In connection with specific social language practice in the Ukrainian SSR considered the processes of establishing language norms and developing functional styles of Slavic languages, especially Czech. The materials on Slavic writing and Old Slavic language were primarily intended to improve the general understanding of the reader of the history of Ukrainian literary-written language. In their publications, the «Рідна мова» demonstrated the continuity of the historical process of Slavic studies and paved the way for acquaintance with them by the broad circles of the Ukrainian public. They also helped to expand the magazine's thematic horizons and aroused interest from leading European linguists.

Журнал «Рідна мова» Івана Огієнка и вопросы славистики. В докладе проаналізовані різножанрові славістичні матеріали, які в січні 1933 – вересні 1939 були напечатані на сторінках науково-популярного ежемісячника. Встановлено, що основне увагу редакція уділяла питанню міжмовних запозичень на лексичному рівні. В зв'язку з конкретною суспільною мовною практикою на території УРСР розглядалися процеси усталення мовних норм і розвитку функціональних стилів слов'янських мов, передусім чеської. Матеріали, присвячені слов'янській писемності та старослов'янському мові, насамперед призначались для покращення загального розуміння читачем історії української літературно-писемної мови. Своєю публікаціями «Рідна мова» демонструвала тяглість історичного процесу славістичних досліджень і прокладали шлях до знайомства з ними широких кіл української громадськості. Також вони сприяли розширенню тематичних обріїв часопису й викликали інтерес до нього з боку провідних європейських лінгвістів.

Также они способствовали расширению тематических горизонтов журнала и вызывали интерес к нему со стороны ведущих европейских лингвистов.

Дзира Олеся Іванівна,

завідувач відділу зарубіжної україніки Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук

Державне регулювання діяльності громадських організацій в Канаді і українські активісти 1918–1939 рр. У статті проаналізовано регулювання діяльності громадських організацій канадською владою у міжвоєнний період. Систематизовано відомості про те, як це відбувалось на законодавчому рівні. Досліджено шлях здобуття громадською організацією правового статусу. Показано можливості розвитку українських суспільно-політичних об'єднань. Окреслено ймовірні загрози для їх успішного функціонування.

Государственное регулирование деятельности общественных организаций в Канаде и украинские активисты 1918–1939 гг. В статье проанализировано регулирование деятельности общественных организаций канадскими властями в межвоенный период. Систематизированы сведения о том, как это происходило на законодательном уровне. Исследован путь получения общественной организацией правового статуса. Показаны возможности развития украинских общественно-политических объединений. Определены возможные угрозы для их успешного функционирования.

State regulation of the activities of the public organizations in Canada and Ukrainian activists in 1918–1939. The article analyzes the regulation of the activities of the public organizations by the Canadian authorities in the interwar period. The information on how this happened at the legislative level is systematized. The way of obtaining the legal status by a public organization is investigated. The possibilities of the development of Ukrainian social and political associations are shown. The probable threats to their successful functioning are outlined.

Індиченко Ганна Володимирівна,

завідувач відділу історії академічної науки Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук

Співпраця українських, чеських і словацьких учених в галузі славістики: основні тенденції (1961–1970). Співпраця українських, чеських та словацьких учених в галузі славістики упродовж 1961–1970 рр. здійснювалася у форматі спільних розробок наукових проєктів, обопільному консультуванні, обміні досвідом через наукові відрядження, участі у наукових заходах, інформаційному обміні. Відділ літератури, мови та мистецтвознавства АН УРСР наукові контакти в галузі славістики розглядав як провідний напрям роботи академічних установ. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні спільно з Чехословацько-Радянським інститутом ЧСАН виконував науково-дослідну тему «Українсько-чеський словник». Продовжували розвиватися українсько-чехословацькі літературні зв'язки. У 1965 р. на запрошення Інституту світової літератури і мов Словацької академії наук співробітники Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка відвідали цю установу, виголосили доповіді та намітили спільні напрями співробітництва із словацькими колегами. Здійснювався обмін мікрофільмами з історико-літературних взаємин України і Чехословаччини, фотокопій архівних документів, творів та ін. Непересічною подією можна вважати участь українських славістів на чолі з членом-кореспондентом Є. П. Кирилюком у конференції про зв'язки словацької літератури з російською та українською літературами, яка проходила у Братиславі (1970). У галузі археології можна відмітити участь українських археологів у Міжнародній конференції, присвяченої 1100-річчю приходу візантійської місії у Велику Моравію, яка у жовтні 1963 р. відбувалася у чехословацьких містах Брно і Нітра. Наукові перспективи відкривалися у вивченні

етнографії Карпат, чому сприяли Міжнародна конференція з вивчення культури населення Карпат, а також засідання Міжнародної комісії з вивчення культури населення Карпат, які відбулися у 1967 р. у м. Смоленіце. Здійснювався книгообмін з багатьма академічними установами Чехословаччини.

Cooperation between Ukrainian, Czech and Slovak scientists in the field of Slavistics: main trends (1961–1970). Cooperation between Ukrainian, Czech and Slovak scholars in the field of Slavistics during 1961–1970 was carried out in the format of joint development of scientific projects, mutual consultation, exchange of experience through scientific trips, participation in scientific events, information exchange. The Department of Literature, Language and Art Studies of the Academy of Sciences of the UkrSSR considered scientific contacts in the field of Slavistics as the leading direction of work of academic institutions. Potebnia Institute of Linguistics together with the Czechoslovak-Soviet Institute of the Czechoslovak Academy of Sciences, performed the research project «Ukrainian-Czech Dictionary». Ukrainian-Czechoslovak literary ties continued to develop. In 1965, at the invitation of the Institute of World Literature and Languages of the Slovak Academy of Sciences, the scientists of the Shevchenko Institute of Literature visited this institution, delivered reports and outlined joint areas of cooperation with Slovak colleagues. Microfilms on historical and literary relations between Ukraine and Czechoslovakia, photocopies of archival documents, works, etc. were exchanged. The participation of Ukrainian Slavists, led by Corresponding Member E. P. Kyrylyuk at a conference on the links between Slovak, Russian and Ukrainian literature in Bratislava (1970) can be considered an extraordinary event. In the field of archeology, we can note the participation of Ukrainian archeologists in the International conference dedicated to the 1100th anniversary of the arrival of the Byzantine mission in Great Moravia, which took place in October 1963 in the Czechoslovak cities of Brno and Nitra. Scientific prospects opened up in the study of ethnography of the Carpathians, which was facilitated by the International conference on the Study of the Culture of the Carpathian Population, as well as the meeting of the International Commission for the Study of the Culture of the Carpathian Population. Book exchanges were carried out with many academic institutions of Czechoslovakia.

Сотрудничество украинских, чешских и словацких ученых в области славистики: основные тенденции (1961–1970). Сотрудничество украинских, чешских и словацких ученых в области славистики на протяжении 1961–1970 гг. осуществлялось в формате общих разработок научных проектов, обоюдном консультировании, обмене опытом через научные командировки, участия в научных мероприятиях, информационном обмене. Отдел литературы, языка и искусствоведения АН УССР научные контакты в области славистики рассматривал как ведущее направление работы академических учреждений. Институт языкознания им. А. А. Потебни совместно с Чехословацко-Советским институтом ЧСАН выполнял научно-исследовательскую тему «Украинско-чешский словарь». Продолжали развиваться украинско-чехословацкие литературные связи. В 1965 г. по приглашению Института мировой литературы и языков Словацкой академии наук сотрудники Института литературы им. Т. Г. Шевченко посетили это учреждение, выступили с доклады и наметили общие направления сотрудничества со словацкими коллегами. Осуществлялся обмен микрофильмами по историко-литературным связям Украины и Чехословакии, фотокопиями архивных документов, произведениями и др. Незаурядным событием можно считать участие украинских славистов во главе с членом-корреспондентом Е. П. Кирилюком в конференции о связях словацкой литературы с русской и украинской литературами, которая проходила в Братиславе (1970). В области археологии можно отметить участие украинских археологов в Международной конференции, посвященной 1100-летию прихода византийской миссии в Большую Моравию, которая в октябре в 1963 г. проходила в чехословацких городах Брно и Нитра. Научные перспективы открывались в изучении этнографии Карпат, чему способствовали

Международная конференция по изучению культуры населения Карпат, а также заседание Международной комиссии по изучению культуры населения Карпат, которые состоялись в 1967 г. в г. Смоленице. Осуществлялся книгообмен со многими академическими учреждениями Чехословакии

Карпінчук Галина Володимирівна,

молодший науковий співробітник Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, кандидат філологічних наук

Листування Михайла Новицького з Лідією Чуковською у 1931–1945 роках.

Шевченкознавець М. М. Новицький і письменниця, дисидентка Л. К. Чуковська листувалися майже чверть століття. Їхні послання зберігаються у Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України (ф. 1, оп. 1, од. зб. 349), Російському державному архіві літератури і мистецтва (ф. 3390, оп. 1, оп. 563, 564) і охоплюють 1931–1954 роки. У дослідженні проаналізовано епістолярій кореспондентів за п'ятнадцять років знайомства – від часу зустрічі в Києві у серпні 1930 р. і до осені 1945 р. (загалом 24 послання). Із листів стало відомо, що М. Новицький підтримував зацікавлення Л. Чуковської творчістю Шевченка – радив книги для опрацювання, давав відповіді на проблемні питання біографії поета, читав у рукописах шевченкознавчі праці письменниці, усував у них фактографічні неточності. Листи М. Новицького і Л. Чуковської належать до тих небагатьох першоджерел, які висвітлюють роки вимушеного проживання ученого, як колишнього політв'язня, в м. Кізел (тепер у складі Російської Федерації). У листах Л. Чуковська цікавилася українською поезією, життям М. Новицького на засланні, надіслала йому «Кобзар», повідомляла про нові видання у шевченкіані, назвала улюблені твори із поезії Шевченка – «І мертвим, і живим, і ненарожден[н]им», «Хіба самому написать», «То так і я тепер пишу», відстоювала думку про те, що російські переклади не зберігають оригінальне звучання віршів Шевченка. У посланні від 10 липня 1945 р. записала поезію «Теперь я старше и ученой стала...», у якій передано душевний стан письменниці після загибелі рідних і близьких у роки репресій та німецько-радянської війни. Із 24 оглянутих листів 14 послань належить М. Новицькому (11 листопада 1931 р. – 27 жовтня 1945 р.) і 10 листів – Л. Чуковській (21 травня – 15 листопада 1945 р.).

The correspondence between Mykhailo Novytskyi and Lidiia Chukovska from 1931 to 1945. The researcher of Shevchenko's life and work M. M. Novytskyi corresponded with writer, dissident L. K. Chukovska more than a quarter of a century. Their correspondence continued from 1931 to 1954. Now this letters are stored in the Central State Archive-Museum of Literature and Arts of Ukraine (found 1, description 1, item 349), Russian State Archive of Literature and Arts (found 3390, description 563, item 563, 564). The study analyzed the letters of correspondents during fifteen years: from the meeting in Kyiv in August 1930 to the Autumn 1945 (24 letters in total). According to letters M. Novytskyi supported Chukovska's interest in study of Taras Shevchenko's life and creativity. He was giving her advice to read the specific books on this subject. At the same time, M. Novytskyi was giving answers to the problem questions of the poet's biography. He was reading Chukovska's manuscripts dedicated to Shevchenko and he corrected their factual mistakes. The letters of M. Novytskyi and L. Chukovska are among of the primary sources that describe the years of forced residence of a scientist, as a former political prisoner, in Kizel (now belongs to Russian Federation). In the letters L. Chukovska asked the scholar about Ukrainian poetry and his life in exile. She sent "Kobzar" to M. Novytskyi and informed him about new editions of Shevchenko's works, life and creativity of this poet. Thanks to letters we know that Chukovska favourite works of Shevchenko poetry's was "To the Dead, the Living and to the Unborn...", "It seems indeed I need to write", "That's the vein I write in now". In her opinion Russian translations don't contain the original sound of Shevchenko's poems. In the letter dated of 10 July 1945 she wrote poetry "Now I am Older and a Learned...", which tell us about her mental state after death of her

relatives and friends in the years of repression and the Cerman-Soviet war. Of the 24 reviewed letters 14 was wrote by M. Novytskyi (11 November 1931 – 27 October 1945) and 10 letters was wrote by L. Chukovska (21 May – 15 November 1945).

Переписка Михаила Новицкого с Лидией Чуковской в 1931–1945 годах. Шевченковед М. М. Новицкий и писательница, диссидент Л. К. Чуковская поддерживали переписку почти четверть века. Их письма хранятся в Центральном государственном архиве-музее литературы и искусства Украины (ф. 1, оп. 1, ед. хр. 349), Российском государственном архиве литературы и искусства (ф. 3390, оп.1, ед. хр. 563, 564) и охватывают 1931–1954 годы. В исследовании проанализирован эпистолярный корреспондент за пятнадцать лет знакомства – от встречи в Киеве в августе 1930 г. и до осени 1945 г. (всего 24 послания). Из писем стало известно, что М. М. Новицкий поддерживал интерес Л. К. Чуковской к творчеству Шевченко – советовал книги для прочтения, отвечал на проблемные вопросы по биографии поэта, читал в рукописях шевченковедческие труды писательницы, устранял в них фактографические ошибки. Письма М. М. Новицкого и Л. К. Чуковской принадлежат к тем немногим первоисточникам, которые освещают годы вынужденного проживания ученого – бывшего политзаключенного – в г. Кизел (теперь в составе Российской Федерации). В письмах Л. К. Чуковская интересовалась украинской поэзией, жизнью М. М. Новицкого в ссылке, прислала ему «Кобзарь», сообщала о новых изданиях в шевченкиане, назвала любимые произведения Шевченко – «И мертвым, и живым, и нерожденным...», «Иль самому мне написать...», «Я только нынче так пишу...», отстаивала мнение о том, что русские переводы не передают оригинальное звучание стихов поэта. В послании от 10 июля 1945 г. записала стихотворение «Теперь я старше и ученой стала...», в котором передано душевное состояние писательницы после гибели родных и близких в годы репрессий и немецко-советской войны. Из 24 просмотренных писем 14 принадлежат М. Новицкому (11 ноября 1931 г. – 27 октября 1945 г.) и 10 писем – Л. Чуковской (21 мая – 15 ноября 1945 г.).

Кукоба Лена Іванівна,

молодий науковий співробітник Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Нова Сербія на території України (1752–1764 рр.): історичний спадок. Проблема присутності сербів на українській території постійно є предметом дослідження в наукових колах. Заснування та існування так званої «Нової Сербії» було окремою сторінкою українсько-сербських відносин у XVIII ст. Її утворенню передувало залучення царським урядом сербів, болгар, македонців, німців та інших іноземців для освоєння південних територій імперії та їх охорони від татар та турків. Насправді ж головною метою було протистояння та стримування запорізьких козаків.

Хоча ця адміністративно-територіальна військова одиниця, що складалась із двох полків (гусарського та пандурського), функціонувала протягом досить короткого проміжку часу (1752–1764 рр.), вона залишила свій певний спадок. Це, в першу чергу, прослідковується в ряді топографічних назв на території сучасної Кіровоградської області. Крім того, адміністративним центром Нової Сербії була збудована сербами фортеця Святої Єлизавети, з якої виросло місто, що в 1775 р. отримало назву Єлизаветград (сучасний Кропивницький).

New Serbia on the territory of Ukraine (1752–1764): historical heritage. The problem of the presence of Serbs on Ukrainian territory is constantly the subject of research of scientists. The founding and existence of the so-called «New Serbia» was a separate page of Ukrainian-Serbian relations in the XVIII century. Its formation was preceded by the involvement of the tsarist government of Serbs, Bulgarians, Macedonians, Germans and other foreigners to develop the

southern territories of the empire and protect them from the Tatars and Turks. In fact, the main goal was to confront and deter the Zaporozhian Cossacks.

Although this administrative-territorial military unit, consisting of two regiments (Hussar and Pandur), functioned for a relatively short period of time (1752–1764), it left a certain heritage. This, first of all, can be traced in a number of topographic names on the territory of the modern Kirovohrad region. In addition, the administrative center of New Serbia was built by the Serbs, the fortress of St. Elizabeth, from which the city grew and was named in 1775 Elisavetgrad (modern Kropyvnytskyi).

Новая Сербия на территории Украины (1752–1764 гг.): историческое наследие.

Проблема присутствия сербов на украинской территории постоянно является предметом исследования в научных кругах. Основания и существование так называемой «Новой Сербии» было отдельной страницей украинско-сербских отношений в XVIII в. Ее образованию предшествовало привлечения царским правительством сербов, болгар, македонцев, немцев и других иностранцев для освоения южных территорий империи и их охраны от татар и турок. На самом деле главной целью было противостояние и сдерживания запорожских казаков.

Хотя эта административно-территориальная военная единица, состоящая из двух полков (гусарского и пандурского), функционировала в течение достаточно короткого промежутка времени (1752–1764), она оставила свое некоторое наследство. Это, в первую очередь, прослеживается в ряде топографических названий на территории современной Кировоградской области. Кроме того, административным центром Новой Сербии была построена сербами крепость Святой Елизаветы, с которой вырос город, что в 1775 г. получил название Елисаветград (современный Кропивницкий).

Лощинська Наталія Василівна,

науковий співробітник Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук, доцент

Славістичні студії на сторінках журналу «Радянська література». Журналістика 30–40-х рр. XX ст. – складне, неоднозначне, малодосліджене на сьогодні явище. З одного боку спостерігається цілковите зречення ідеалів українізації, поворот до репресій письменників, переслідування прогресивних поглядів. З іншого – мобілізація духовних сил перед лицем ворога, активізація патріотичних гасел, національної гордості. Стаття присвячена аналізу славістики на шпальтах органу українських радянських літературних сил, художньо-критичному журналу «Радянська література» (1933–1945). Відповідно до спрямування основне місце тут займають прозові, поетичні, публіцистичні твори тогочасних авторів, літературно-критичні статті, рецензії, огляди літератури; історичні, мовознавчі науково-популярні публікації. Славістичні студії представлені через художні твори, літературознавчі статті, замітки у хроніці, некрологи. У зв'язку з посиленням політики русифікації, більшість з них присвячені російській літературі. Незважаючи на тенденційність, соціальну заангажованість, партійну витриманість, вони є частиною історії вітчизняної славістики і становлять безсумнівний інтерес як для дослідників так і нефахових читачів.

Slavic Studies on the Pages of the "Soviet Literature" Magazine. Journalism of the 1930's and 1940's. – a complex, ambiguous, little-researched phenomenon today. On the one hand, there is a complete renunciation of the ideals of Ukrainianization, a turn to the repression of writers, the pursuit of progressive views. On the other – the mobilization of spiritual forces in the face of the enemy, the activation of patriotic slogans, national pride. The article is devoted to the analysis of Slavic studies in the front pages of the organ of the Ukrainian Soviet literary forces, the art-critical journal "Soviet Literature" (1933–1945). According to the direction, the main place is occupied by prose, poetic, non-fiction works of contemporary authors, literary-critical articles,

reviews, reviews of literature; historical, linguistic, popular science publications. Slavic studies are presented through works of art, literary studies, chronicle notes, obituaries. Due to the increasing policy of Russification, most of them are devoted to Russian literature. Despite their tendency, social commitment, party stamina, they are part of the history of national Slavic studies and are of undeniable interest for researchers and non-professional readers alike.

Славистики студии на страницах журнала «Советская литература». Журналистика 30–40-х гг. XX в. – сложное, неоднозначное, малоисследованное сегодня явление. С одной стороны наблюдается полное отречение идеалов украинизации, поворот к репрессиям писателей, преследование прогрессивных взглядов. С другой – мобилизация духовных сил перед лицом врага, активизация патриотических лозунгов, национальной гордости. Статья посвящена анализу славистики на страницах органа украинских советских литературных сил, художественно-критическом журнале «Советская литература» (1933–1945). Согласно направления основное место здесь занимают прозаические, поэтические, публицистические произведения тогдашних авторов, литературно-критические статьи, рецензии, обзоры литературы; исторические, языковедческие научно-популярные публикации. Славистики студии представлены через художественные произведения, литературоведческие статьи, заметки в хронике, некрологи. В связи с усилением политики русификации, большинство из них посвящены русской литературе. Несмотря на тенденциозность, социальную заангажированность, партийную выдержанность, они являются частью отечественной славистики и представляют несомненно интерес как для исследователей, так и для непрофессионального читателя.

Любовець Надія Іванівна,

завідувач відділу Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук

Мемуари як джерело вивчення біографій славистів (на прикладі спогадів Володимира Івановича Пічети). Мемуари як історико-біографічне джерело мають великий потенціал, що зумовлений його культурологічною складовою, яка є вирішальною при дослідженні ментальності епохи, групи людей чи окремої особи. Інформаційно насиченими є спогади В. І. Пічета та спогади про нього, які проливають світло на основні віхи його життя, більша частина якого припала на радянський період. Біографія слависта українсько-сербського походження Володимира Івановича Пічети (1878–1947), з ім'ям якого пов'язано створення Білоруського державного університету в 20-ті рр. XX ст. та організація Інституту слов'янознавства Академії Наук СРСР у 40-х рр. XX ст., на сьогодні більше досліджена в контексті російського радянського слов'янознавства де він залишив помітний слід. Однак, частина його життя була пов'язана з Україною, де відбулося його формування як особистості та науковця. Народився він у Полтаві в 1878 р. в сім'ї серба за походженням, історика, ректора Полтавської Духовної академії Івана Христофоровича Пічети та українки Марії Григорівни Григоренко. Пролити світло на історію родини Пічет, атмосферу яка панувала в домі, навчання в Першій Полтавській гімназії (1890–1897), Московському університеті, театральні та літературні уподобання молодого Володимира Пічети, відносини з батьком, подальшу працю в Білорусі нам допоможуть спогади самого вченого, його батька та доньки. Емоційно-психологічна насиченість мемуарів дає можливість глибше зрозуміти його думки, почуття, моральні орієнтири та мотиви поведінки. Як свідчать мемуари, саме в український період життя сформувався його інтерес до слов'янської історії, чому сприяла атмосфера в домі, де відбувалося постійне спілкування з представниками слов'янських культур, зокрема з сербами та поляками. До мемуарних джерел, що проливають світло на окремі сторінки біографії В. І. Пічети відносяться його спогади «Моя жизнь до 1905 года» та «Дневниковые записи 1944–1946 гг.», мемуари батька – «Факты и воспоминания из жизни герцеговинца на

службе по духовно-учебному ведомству», доньки – «Владимир Иванович Пичета: (из воспоминаний дочери)».

Memoirs as a source for the study of Slavic biographies (on the Example of Volodymyr Picheta's Memoirs). Memoirs as a historical and biographical source have great potential, due to its cultural component, which is crucial in the study of the mentality of an era, a group of people or an individual. Information saturated with memories Picheta Volodymyr and memories of him that shed light on the major milestones of his life, much of which came during the Soviet period. Biography of Slavic Ukrainian-Serbian origin Picheta Volodymyr (1878–1947), whose name is associated with the establishment of the Belarussian State University in the 20's. XX century. and organization of the Institute of Slavic Studies of the USSR Academy of Sciences in the 1940s., it is now more explored in the context of Russian Soviet Slavic studies, where it has left a noticeable mark. However, part of his life was connected with Ukraine, where his formation as a person and a scientist took place. He was born in Poltava in 1878 in the family of a Serb by origin, historian, rector of the Poltava Theological Academy of Ivan Khristoforovich Picheta and Ukrainian Maria Grigorenko. Shedding light on the history of the Picheta's family, the atmosphere that prevailed in the house, studying at the First Poltava Gymnasium (1890–1897), Moscow University, the theatrical and literary preferences of the young Picheta Volodymyr, relations with his father, further work in Belarus will help us remember his father, a scientist, and daughters. The emotional and psychological saturation of the memoir provides an opportunity to understand more deeply his thoughts, feelings, moral orientations and motives for behavior. According to the memoirs, it was in the Ukrainian period of his life that his interest in Slavic history was formed, which was facilitated by the atmosphere in the house, where there was constant communication with representatives of Slavic cultures, in particular with Serbs and Poles. To the memoir sources that shed light on separate pages of the biography of V. I. Picheta, his memories include «My Life Before 1905» and «Diary entries 1944–1946», his father's memoirs – «Facts and Memories from the Life of Herzegovinians at the Service of the Spiritual and Educational Office», and his daughters – «Vladimir Picheta: (from the memories of her daughter)».

Мемуары как источник изучения биографий славистов (на примере воспоминаний Владимира Ивановича Пичеты). Мемуары как историко-биографическое источник имеют большой потенциал, обусловленный его культурологической составляющей, которая является решающей при исследовании ментальности эпохи, группы людей или отдельного лица. Информационно насыщенными есть воспоминания В. И. Пичета и воспоминания о нем, которые проливают свет на основные вехи его жизни, большая часть которого пришлось на советский период. Биография слависта украинский-сербского происхождения Владимира Ивановича Пичеты (1878–1947), с именем которого связано создание Белорусского государственного университета в 20-х гг. XX в. и организация Института славяноведения Академии Наук СССР в 40-х гг. XX в., на сегодня более исследована в контексте русского советского славяноведения где он оставил заметный след. Однако, часть его жизни была связана с Украиной, где произошло его формирование как личности и ученого. Родился он в Полтаве в 1878 г. в семье серба по происхождению, историка, ректора Полтавской Духовной академии Ивана Христофоровича Пичеты и украинки Марии Григорьевны Григоренко. Пролить свет на историю семьи Пичета, атмосферу царившую в доме, обучение в Первой Полтавской гимназии (1890–1897), Московском университете, театральные и литературные предпочтения молодого Владимира Пичеты, отношения с отцом, дальнейшую работу в Беларуси нам помогут воспоминания самого ученого, его отца и дочери. Эмоционально-психологическая насыщенность мемуаров дает возможность глубже понять его мысли, чувства, моральные ориентиры и мотивы поведения. Как свидетельствуют мемуары, именно в украинском период жизни сформировался его интерес к славянской истории, чему способствовала

атмосфера в доме, где происходило постоянное общение с представителями славянских культур, в частности с сербами и поляками. К мемуарным источникам, проливающим свет на отдельные страницы биографии В.И. Пичеты, относятся его воспоминания «Моя жизнь до 1905 года» и «Дневниковые записи 1944–1946 гг.», мемуары отца – «Факты и воспоминания из жизни герцеговинцев на службе по духовно-учебного ведомству», дочери – «Владимир Иванович Пичета: (из воспоминаний дочери)».

Марченко Наталя Петрівна,

старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук

Формування образу «видатного українця» у новітній книзі для дітей: слов'янознавчий контекст. Спосіб сприйняття сусідніх нам народів значною мірою визначає історична свідомість молодих поколінь. Вона формується історичними знаннями, які пропонує книга (зокрема шкільні посібники) для дітей.

Аналізуючи книги для дітей, важливо враховувати позицію та досвід автора, вікові можливості та запити читача. Автори (свідомо чи ні) керуються поряд із науковим знанням політичними викликами часу. Це призводить до появи / збереження стереотипних уявлень (особливо щодо «суперечливих» із погляду добросусідства постатей) і прямо впливає на формування у суспільстві образу сусіда, відіграє значну роль у спілкуванні між народами.

У новітній книзі для дітей України слов'янознавчий контекст присутній мало та нерівномірно. Домінують польська та російська складові. Персонажі представлені гендерно рівномірно. Найчастіше йдеться про українських «видатних людей» неукраїнського (тут – зі слов'янських країн) походження та про внесок українців у світову культуру. На жаль, про їхній внесок саме у певну слов'янську культуру йдеться зрідка.

Діти в Україні здебільшого вперше дізнаються про сусідні та слов'янські народи загалом із казок і дитячих видань цих країн в українських перекладах. Чимало дитячих письменників-перекладачів стали знаковими постатями у цьому міжкультурному діалозі (Наталя Забіла, Тамара Коломієць, Галина Кирпа, Божена Антоняк та ін.).

Образ «видатного українця» у слов'янознавчому контексті нині формується за двома протилежними алгоритмами: 1) героїзація та романтизація персонажа, без урахування його потрактування іншими народами; 2) наголошення загальнолюдських здобутків персонажа поряд із замовчуванням «незручних» моментів. Також часто добирають постаті, чие життя та діяльність однаково пошановані різними народами.

Shaping the image of a "prominent Ukrainian" in a contemporary book for children: the Slavic context. The way we perceive the neighboring nations is largely determined by the historical consciousness of the younger generations. It is formed by the historical knowledge offered by the book (including school books) for children.

When analyzing books for children, it is important to consider the author's position and experience, age, and readers' requests. Authors (consciously or not) are guided by both scientific knowledge and the political challenges of their day. This leads to the emergence / preservation of stereotypical ideas (especially regarding "contradictory" in terms of the neighborhood of figures) and directly influences the image of a neighbor in society, plays a significant role in communication between peoples.

The Slavic context of the newest book for children of Ukraine is small and uneven. The Polish and Russian components dominate. Characters are evenly represented by gender. Most often books for children tell about Ukrainian "prominent people" of non-Ukrainian (here – from Slavic countries) origin and contribution of Ukrainians to world culture. Unfortunately, very little is being told about the contribution of Ukrainians to a particular Slavic culture.

For the first time, children in Ukraine learn about the culture of our neighbors and the Slavic peoples in general from fairy tales and children's editions of these countries in Ukrainian

translations. Many writers who translate books for children have become prominent figures in this intercultural dialogue (Natalia Zabala, Tamara Kolomiets, Bozhena Antonyak, etc.).

The image of a "prominent Ukrainian" in the Slavic context is now formed by two opposite algorithms: 1) heroization and romanticization of a character, without taking into account his interpretation by other peoples; 2) Emphasis on the "generally human" achievements of the character, along with the concealment of "difficult" moments. Also, authors often choose characters whose lives and activities are equally respected by different peoples.

Формирование образа «выдающегося украинца» в новейшей книге для детей: славяноведческих контекст. Способ восприятия соседних нам народов в значительной мере определяет историческое сознание молодых поколений. Оно формируется историческими знаниями, которые предлагает книга (в частности школьные пособия) для детей.

Анализируя книги для детей, важно учитывать позицию и опыт автора, возрастные возможности и запросы читателя. Авторы (сознательно или нет) руководствуются наряду с научным знанием политическими вызовами времени. Это приводит к появлению / сохранению стереотипных представлений (особенно в отношении «противоречивых» с точки зрения добрососедства фигур) и прямо влияет на формирование в обществе образа соседа, играет значительную роль в общении между народами.

В современной книге для детей Украины славяноведческий контекст присутствует мало и неравномерно. Доминируют польская и русская составляющие. Персонажи представлены гендерно равномерно. Чаще всего речь идет об украинских «выдающихся людях» неукраинского (здесь – из славянских стран) происхождения и о вкладе украинцев в мировую культуру. К сожалению, об их вкладе именно в определенную славянскую культуру говорится редко.

Дети в Украине в основном впервые узнают о соседних в частности и славянских народах в целом из сказок и детских изданий этих стран в украинских переводах. Немало детских писателей-переводчиков стали знаковыми фигурами в этом межкультурном диалоге (Наталья Забила, Тамара Коломиец, Божена Антоняк и др.).

Образ «выдающегося украинца» в славяноведческом контексте сейчас формируется двумя противоположными методами: 1) героизация и романтизация персонажа, без учета его трактовка другими народами; 2) подчеркивание общечеловеческих достижений персонажа рядом с умалчиванием «неудобных» моментов. Также часто подбирают фигуры, чья жизнь и деятельность одинаково почитаемы разными народами.

Мишук Сергій Миколайович,

провідний науковий співробітник Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, доктор історичних наук

Зарубіжне слов'янознавство на XIII археологічному з'їзді у Катеринославі (1905 р.).

На сьогодні слов'янство становить окрему історично сформовану велику етнічну спільноту з потужним економічним, культурним, людським, інтелектуальним потенціалом і займає помітне місце у світі. Сучасний розвиток слов'янських країн криє в собі попит на славістичні студії. Міжслов'янська наукова співпраця відіграє значну роль у дослідженні й популяризації слов'янської історії та культури. Важливий матеріал з цього питання надає вивчення участі слов'янських учених у роботі Археологічних з'їздів у Російській імперії. Історико-славістична проблематика набула широкого розвитку під час роботи Археологічних з'їздів, що проходили з 1869 по 1911 рр. в Російській державі. Усього їх відбулося п'ятнадцять, шість з яких проходили в українських містах: Києві (1874 р., 1899 р.), Одесі (1884 р.), Харкові (1902 р.), Катеринославі (1905 р.) та Чернігові (1908 р.).

У роботі XIII Археологічного з'їзду в Катеринославі брали участь європейські вчені, що друкували свої звіти у наукових виданнях. Учасниками з'їзду були й представники зарубіжних слов'ян.

Foreign glossary at the XIII Archeological Congress in Yekaterinoslav (1905). Today, Slavs constitute a separate, historically formed, large ethnic community with a powerful economic, cultural, human, intellectual potential and a prominent place in the world. The modern development of the Slavic countries entails a demand for Slavic studies. Inter-Slavic scientific cooperation plays a significant role in the study and popularization of Slavic history and culture. An important material on this subject is the study of the participation of Slavic scientists in the work of the Archeological Congresses in the Russian Empire. Historical and Slavic issues became widespread during the work of the archaeological congresses that took place from 1869 to 1911 in the Russian state. In total, there were fifteen, six of which were held in Ukrainian cities: Kiyv (1874, 1899), Odesa (1884), Kharkiv (1902), Ekaterinoslav (1905) and Chernigiv (1908).

The work of the XIV Archeological Congress in Chernigiv was attended by European scholars who published their reports in scientific journals. Participants of the congress were representatives of foreign Slavs.

Зарубежное славяноведение на XIII археологическом съезде в Екатеринославе (1905 г.). Сегодня зарубежные славяне является отдельной исторически сформированной большой этнической общностью с огромным экономическим, культурным, человеческим, интеллектуальным потенциалом и занимают видное место в мире. Современное развитие славянских стран вызывает потребность в исследовании и популяризации славянской истории и культуры. Важный материал в этом вопросе дает изучение участия славянских ученых в работе Археологических съездов в Российской империи. Историко-славянистическая проблематика получила широкое развитие во время работы Археологических съездов, которые проходили с 1869 по 1911 гг. в Российском государстве. Всего их было пятнадцать, шесть из них проходили в украинских городах: Киеве (1874 г., 1899 г.), Одессе (1884 г.), Харькове (1902 г.), Екатеринославе (1905 г.) и Чернигове (1908 г.).

В работе Археологического съезда в Екатеринославе принимали участие зарубежные ученые, которые публиковали свои отчеты в европейских научных изданиях. Учасниками съезда были представители зарубежных славян.

Патик Вікторія Василівна,

старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук

Джерельний потенціал особового фонду вченого-славіста А. Степовича (за матеріалами Інституту рукопису НБУВ). Андроник Степович (1856–1935) – вчений-славіст, літературознавець, педагог, перекладач творів слов'янських письменників. На джерельній основі особового фонду А. Степовича, що зберігається в Інституті рукопису НБУВ (ф. 179, 926 од. зб.) охарактеризовано наукову спадщину та відзначено його вагомий внесок у дослідження та популяризацію історії та літератури різних слов'янських народів. Зібрані та збережені в одному фонді рукописні праці вченого, окремі відбитки статей, нотатки, конспекти лекцій, програми курсів є цінним та інформативним джерелом як для дослідження постаті вченого, так і для висвітлення історичних процесів та розвитку історичної науки кінця ХІХ – початку ХХ ст. Окрім того, у доповіді розкрито передумови та життєві обставини, які сприяли пробудженню цікавості у А. Степовича до слов'янського фольклору, історії слов'янської літератури та проблем слов'янства загалом. Також виокремлено та проаналізовано в загальних рисах й інші вектори діяльності

А. Степовича, зокрема його педагогічну та громадську роботу, що також знайшли документальне підтвердження архівними джерелами.

Source potential of the personal fund of the Slavic scientist A. Stepovich (according to materials of the Institute of Manuscript of the The Vernadsky National Library of Ukraine). Andronic Stepanovich (1856–1935) – Slavic scientist, literary critic, teacher, translator of Slavic writers. On the original basis of A. Stepovich's personal fund kept at the Institute of Manuscripts of the The Vernadsky National Library of Ukraine (f. 179, 926 units), the scientific heritage was characterized and his significant contribution to the research and popularization of the history and literature of various Slavic peoples was noted. Collected and stored in one fund manuscripts of the scientist, individual prints of articles, notes, lecture notes, course programs are valuable and informative source for the study of the figure of the scientist, as well as for the coverage of historical processes and the development of historical science of the late nineteenth – early twentieth centuries. In addition, the report reveals the prerequisites and life circumstances that contributed to the awakening of A. Stepovich's interest in Slavic folklore, the history of Slavic literature, and the problems of Slavs in general. Other vectors of A. Stepovich's activity, including his pedagogical and public work, were also distinguished and analyzed in general terms, which were also documented by archival sources.

Информационный потенциал личного фонда ученого-слависта А. Степовича (по материалам Института рукописи Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского). Андроник Степович (1856–1935) – ученый-славист, литературовед, педагог, переводчик произведений славянских писателей. На основе личного фонда А. Степовича, который хранится в Институте рукописи Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского (ф. 179, 926 ед. хр.) Охарактеризовано научное наследие и отмечен его весомый вклад в исследование и популяризацию истории и литературы разных славянских народов. Собранные и сохраненные в одном фонде рукописные труды ученого, отдельные статьи, заметки, конспекты лекций, программы курсов является ценным и информативным источником как для исследования личности ученого, так и для освещения исторических процессов и развития исторической науки конца XIX – начала XX в. Кроме того, в докладе раскрыты предпосылки и жизненные обстоятельства, которые способствовали пробуждению интереса у А. Степовича к славянскому фольклору, истории славянской литературы и проблем славянства в целом. Также выделены и проанализированы в общих чертах и другие векторы деятельности А. Степовича, в частности его педагогическую и общественную работу, которые также нашли документальное подтверждение архивными источниками.

Підвійний Володимир Миколайович,

доцент кафедри східної філології Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук, доцент

Молоканський дискурс бібліотеки-колекції Агатангела Кримського. У доповіді аналізується історико-культурне значення бібліотеки-колекції Агатангела Кримського, її джерелознавчий потенціал для розкриття славістичного контенту на різних рівнях емпіричних узагальнень. Особливість бібліотеки відомого вченого визначається дискурсивною поліпрофільністю, складною структурною організацією і широкою тематикою фонду. На матеріалах колекції тема молокан та їх внеску до скарбнички культурних надбань Кавказу набуває чітко виражених обрисів. Гіпотеза доповіді – функціональна екзистенція молокан на теренах північно-східної частини сучасної Туреччини мала значний вплив на формування господарчих і світоглядних позицій і є результатом кросс-культурних нашарувань слов'янської і тюркської картин світу.

Molokan discourse of the library-collection of Agatangel Krymsky. The report analyzes the historical and cultural significance of the library-collection of Agatangel Krymsky, its informational potential for the explication of Slavic content at various levels of empirical generalizations. The peculiarity of the library of the famous scientist is determined by the discursive polyprofile nature, the complex structural organization and the broad theme of the fund. Based on the materials of the collection, the theme of the Molokans and their contribution to the formation of the cultural traditions of the Caucasus takes on a clearly expressed outlines. The hypothesis of the report is the functional existence of Molokans in the northeastern part of modern Turkey had a significant impact on the formation of economic and worldview positions and is the result of cross-cultural layers of the Slavic and Turkic worldviews.

Молоканський дискурс бібліотеки-колекції Агатангела Кримського. В доповіді аналізується історико-культурне значення бібліотеки-колекції Агатангела Кримського, її інформаційний потенціал для експлікації слов'янського контенту на різних рівнях емпіричних обобщень. Особливість бібліотеки відомого ученого визначається дискурсивною поліпрофільністю, складною структурною організацією і широкою тематикою фонду. На матеріалах колекції тема молокан і їх вкладу в формування культурних традицій Кавказу набуває чітко виражених очертань. Гіпотеза доповіді – функціональна екзистенція молокан на території сходу сучасної Туреччини мала значуще вплив на формування господарських і світоглядних позицій і є результатом кросс-культурних наслідків слов'янської і тюркської картини світу.

Радзівська Тетяна Вадимівна,

Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України доктор філол. наук, професор

Щоденникові записи Осипа Бодянського з погляду дискурсивного аналізу: валоризація комунікативної події як фактор текстотворення. У доповіді щоденник відомого славіста XIX ст. Осипа Бодянського розглядається в аспекті лінгвопрагматики та особливостей текстотворення в межах дослідження щоденникового дискурсу. Щоденникові записи О.Бодянського 1852–1857 років характеризуються низкою специфічних прагматичних та наративних ознак, які дають підстави для погляду на нього як на особливий випадок («кейс») у щоденниковому дискурсі. Слід зазначити, що у дискурсі цього типу спостерігається значне варіювання текстів за параметром відбору подій. У зв'язку з цим при дослідженні текстів-щоденників у лінгвопрагматичному аспекті цей параметр набуває істотного значення, оскільки дає можливість з'ясувати вживання мовних засобів і відтак має експлікаторну силу. Аналіз усього корпусу опублікованих записів О. Бодянського показує, що в цьому разі одним з основних чинників текстотворення стала валоризація комунікативної події. Її опис зумовлює як лексичне наповнення окремого запису, так і його синтаксичну організацію.

Osip Bodiansky's diary records in discourse analysis perspective: the valorization of a communicative event as a factor of the text-formation. The object of the study is the diary records of the well-known Slavist of XIXc. Osip Bodiansky, which are examined in the perspective of pragmalinguistics and the peculiarities of the text-formation in diary discourse. O. Bodiansky's diary (1852–1857) has some pragmatic and narrative features which give all the reason to consider it as a special case in the diary discourse. It should be mentioned that within the scope of this discourse a crucial variability concerning selection of events in the process of the text-formation is observed. So when the diary texts are studying in the perspective of pragmalinguistics, the events' selection should be regarded as a key criterion, which helps to explain the usage of the linguistic means, in other words, it has an explanatory effect. The analysis of the whole corpus of Bodiansky's records shows that in his case one of the major text-formation factors deals with the valorization of a communicative event. And the description of

an event of this type specifies both lexical repertoire and the syntactical structure of a diary record.

Дневниковые записи Осипа Бодянского с точки зрения дискурсивного анализа: валоризация коммуникативного события как фактор текстообразования. В докладе с позиций лингвопрагматики и особенностей текстообразования в рамках изучения дневникового дискурса рассматривается дневник известного слависта XIX в. Осипа Бодянского. Дневниковые записи О.Бодянского 1852–1857 годов характеризуются рядом специфических прагматических и нарративных черт, которые дают основание для рассмотрения их как особого «кейса» в дневниковом дискурсе. Следует отметить, что в рамках дискурса этого типа наблюдается значительное варьирование текстов по параметру отбора событий. В связи с этим при исследовании дневниковых текстов в лингвопрагматическом плане этот параметр приобретает существенное значение, так как позволяет объяснить использование языковых средств и, таким образом, имеет экпланаторную силу. Анализ всего корпуса опубликованных записей О. Бодянского показывает, что в этом случае одним из основных факторов текстообразования стала валоризация коммуникативного события. Его описание обуславливает как лексическое наполнение отдельной записи, так и ее синтаксическую организацию.

Сахневич Марта Анатоліївна,

Перекладач, філолог

Полтавець Сергій Васильович,

старший науковий співробітник Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат політичних наук, старший науковий співробітник

Коротка біографія та початкова характеристика творчості Славоміра Мрожека.

Славомір Мрожек підкорив весь світ своєю гротесковою та філософською прозою, він славиться своїми сатиричними розповідями та драмами. Він також неодноразово виставляв публіці талант карикатуриста, був сценаристом і режисером, есеїстом і фейлетоністом – його мистецька майстерність проявлялась у кожному проекті, за який він брався.

Основний акцент в оповіданнях Мрожека зосереджений на боротьбі людської моралі, волі до реалізації своїх індивідуальних навичок та творчого потенціалу в складних умовах життя в Народній Республіці Польща.

Slawomir Mrozek Short Biography and Initial Description of His Works. A short biography and initial description of Slavomir Mrozek's work. Slavomir Mrozek conquered the whole world with his grotesque and philosophical prose, he is famous for his satirical stories and dramas. He also repeatedly exhibited the talent of a cartoonist, was a screenwriter and director, essayist and columnist – his artistic skills were manifested in every project he undertook.

The main emphasis in Mrozek's stories is focused on the struggle of human morality, the will to realize one's individual skills and creative potential in the difficult conditions of life in the People's Republic of Poland.

Slawomir Mrozek podbił cały świat swoją groteskowo-filozoficzną prozą, słynny jest z satyrycznych opowiadań oraz dramatów. Wielokrotnie demostrował publiczności też talent rysownika, był scenarzystą i reżyserem, esejistą i feiletonistą – kunszt artystyczny przejawiał się w każdym przedsięwzięciu, za które się brał.

Główny akcent w opowieściach Mrozka koncentruje się na walce ludzkiej moralności, chęci realizacji swoich indywidualnych umiejętności i potencjału twórczego w trudnych warunkach życia w PRL.

Степченко Любов Михайлівна,

молодший науковий співробітник Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Малознаний геній етномузиколога і фольклориста Климента Квітки. Видатний музикознавець, фольклорист, етнограф, науковець, інтелектуал (знав 18 мов!) – усі ці характеристики стосуються Климента Квітки, особистості непересічної. На жаль, його ім'я, його творчий доробок сучасниками був недооцінений. Та й у наш час ім'я Климента Квітки незаслужено забуте. Його знають хіба що як чоловіка славетної Лесі Українки, а про значний творчий доробок відомо лише вузькому колу його послідовників.

Климент Квітка – видатний дослідник народної музики. Хоча й здобув освіту юриста й обіймав посаду заступника (на той час товариша) міністра юстиції УНР, однак за покликанням був музикантом, талановитим дослідником фольклору. Ним зібрано й записано понад 6 тис. народних українських, білоруських, російських, румунських, молдовських, грецьких пісень. Понад 200 народних пісень з нотами і коментарями К. Квітки записано з уст Лесі Українки. Після смерті поетеси фольклорист підготував і видав збірку «Народні пісні з голосу Лесі Українки».

З 1920 р. К. Квітка – працівник Всеукраїнської академії наук (ВУАН), де він заснував Кабінет музичної етнографії. За своє життя написав близько 100 наукових праць. У 1928 р., за дослідженнями науковців, послідовників музиканта, саме К. Квітка вперше запропонував термін етномузикологія. Він також є одним із засновників української етномузикознавчої школи. Рятуючись від репресій, у 30-х роках ХХ ст. український музикознавець переїхав до Москви. Там він став професором Московської консерваторії і заснував Кабінет народної музики. Нині Кабінет носить ім'я Климента Квітки. Те, що Квітка етномузикант світового рівня, свідчать посилання етномузикологів Європи на його праці.

І сьогодні пісні, записані видатним музикознавцем К. Квіткою, звучать у виконанні багатьох артистів. І не лише музичними фольклорними колективами, а й молодими естрадними співаками. Так, пісня «Ой верше мій, верше» неодноразово виконувалася на пісенних телевізійних шоу «Х-фактор», «Голос України», навіть «Голос Росії» у різних версіях різними виконавцями. У суперфіналі «Голосу країни» пісня прозвучала у виконанні А. Кукси в супроводі ансамблю Kiev Tango Project у танго-аранжуванні. У виставі Львівського національного театру «Украдене щастя» «Ой верше» виконали сестри Тельнюк. Ця чудова пісня звучить також у виставі Першого українського театру для дітей та юнацтва «Таїна буття» У Львові, мюзиклі «Квітка» театру К. Пінчука Classikal Grand Ballet.

На щастя, творча спадщина талановитого фольклориста не забута завдяки небайдужим поціновувачам його таланту, послідовникам його плідної праці. За ініціативи українського музикознавця Б. Луканюка було здійснено електронне перевидання праць Климента Квітки. У масштабному проєкті взяли участь фахівці з різних міст України та зарубіжжя. За свою надзвичайно важливу працю вони не отримали ніякої винагороди, «крім морального задоволення від участі в колективному заході надзвичайної ваги».

Little known genius of ethnomusicologist and folklorist Clement Kvitka. A prominent musicologist, folklorist, ethnographer, scientist, intellectual (he knew 18 languages!) – all these characteristics apply to Clement Kvitka, a personality of extraordinary. Unfortunately, his name, his creative achievements were underestimated by his contemporaries. And nowadays Clement Kvitka's name is unjustly forgotten. He is known except as a man of famous Lesya Ukrainka, and the considerable creative work is known only to a narrow circle of his followers.

Clement Kvitka is an outstanding researcher of folk music. Although he was educated as a lawyer and held the position of Deputy (at that time comrade) Minister of the UNR Justice, however, by vocation he was a musician, a talented researcher of folklore. It has collected, recorded over 6 thousand folk Ukrainian, Belarusian, Russian, Romanian, Moldovan, Greek

songs. More than 200 folk songs with notes and comments by K. Kvitka have been recorded by Lesya Ukrainka. After the death of the poet, the folklorist prepared and published a collection of folk songs from the voice of Lesya Ukrainka.

Since 1920 K. Kvitka has been an employee of the All-Ukrainian Academy of Sciences (VUAN), where he founded the Cabinet of Musical Ethnography. During his life he wrote about 100 scientific works. In 1928, according to research by scholars and followers of the musician, it was K. Kvitka who first proposed the term ethnomusicology. He is also one of the founders of the Ukrainian ethnomusicology school. Escaping repression, in the 30's of the twentieth century. Ukrainian musicologist moved to Moscow. There he became a professor at the Moscow Conservatory and founded the Cabinet of Folk Music. The Cabinet is now named after Clement Kvitka. The fact that Kvitka is an ethnomusicant of the world level is evidenced by the references of ethnomusicologists in Europe to his work.

And today the songs recorded by the famous musicologist K. Kvitka are performed by many artists. And not only by musical folk groups, but also by young pop singers. Yes, the song «Oy vershe miy, vershe» was repeatedly performed at songs television shows «X Factor», «Voice of Ukraine», even «Voice of Russia» in different versions by different performers. In the super final of Voice of the Country, the song was performed by A. Kukxa accompanied by the Kiev Tango Project ensemble in tango arrangement. In the performance of Lviv National Theater «Stolen Happiness» «Oopsheer» was performed by the Telniuk sisters. This wonderful song also sounds in the performance of the First Ukrainian Theater for Children and Youth «Mystery of Being» In Lviv, the musical «Kvitka» by K. Pinchuk Theater Klassikal Grand Ballet.

Fortunately, the creative heritage of the talented folklorist is not forgotten thanks to the indifferent admirers of his talent, the followers of his fruitful work. At the initiative of the Ukrainian musicologist B. Lukaniuk, an electronic reprint of the works of Kliment Kvitka was made. Experts from different cities of Ukraine and abroad took part in the large-scale project. They received no remuneration for their extremely important work, «except for the moral satisfaction of participating in a collective event of critical importance».

Малоизвестный гений этномузыколога и фольклориста Климента Квитки. Выдающийся музыковед, фольклорист, этнограф, ученый, интеллектуал (знал 18 языков!) – все эти характеристики касаются Климента Квитки, личности незаурядной. К сожалению, его имя, его творчество современниками было недооценено. Да и в наше время имя Климента Квитки незаслуженно забыто. Его знают разве что как мужа Леси Украинки, а о значительном творческом наследии известно лишь узкому кругу последователей.

Климент Квитка – выдающийся исследователь народной музыки. Хотя и получил образование юриста и занимал должность заместителя министра юстиции УНР, однако по призванию был музыкантом, талантливым исследователем фольклора. Им собрано и записано 6 тыс. народных украинских, белорусских, российских, румынских, молдавских, греческих песен. Более 200 народных песен с нотами и комментариями К. Квитки записано из уст Леси Украинки. После смерти поэтессы фольклорист подготовил и издал сборник «Народные песни из голоса Леси Украинки».

С 1920 г. К. Квитка – работник Всеукраинской академии наук (ВУАН), где он основал Кабинет музыкальной этнографии. За свою жизнь написал около 100 научных работ. В 1928 г., по утверждениям ученых, последователей музыканта, именно Квитка впервые предложил термин «этномузыковедение». Он также является одним из основателей Украинской этномузыковедческой школы. Спасаясь от репрессий, в 30-х годах XX в. украинский музыковед переехал в Москву. Там он стал профессором Московской консерватории и основал Кабинет народной музыки. Сейчас Кабинет носит имя Климента Квитки. То, что К. Квитка этномузыкант мирового уровня, свидетельствуют ссылки этномузыковедов Европы на его труды.

И сегодня песни, записанные выдающимся музыковедом К. Квиткой, звучат в исполнении многих артистов. И не только музыкальными фольклорными коллективами, но и молодыми эстрадными певцами. Так, песня «Ой верше мій, верше» неоднократно исполнялась на песенных телевизионных шоу «Х-фактор», «Голос Украины», даже «Голос России» в различных версиях различными исполнителями. В суперфинале «Голоса страны» песня прозвучала в исполнении А. Куксы в сопровождении ансамбля Kiev Tango Project в танго-аранжировке. В спектакле Львовского национального театра «Украденное счастье» «Ой верше» исполнили сестры Тельнюк. Эта замечательная песня звучит также в спектакле Первого украинского театра для детей и юношества «Тайна бытия» Во Львове, мюзикле «Квитка» театра К. Пинчука Classikal Grand Ballet.

К счастью, творческое наследие талантливого фольклориста не забыто благодаря неравнодушным ценителям его таланта, последователям его плодотворной работы. По инициативе украинского музыковеда Б. Луканюка было осуществлено электронное переиздание трудов Климента Квитки. В масштабном проекте приняли участие специалисты из разных городов Украины и зарубежья. За свою чрезвычайно важную работу они не получили никакого вознаграждения, «кроме морального удовлетворения от участия в коллективном мероприятии чрезвычайной важности».

Степченко Мирослава Миколаївна,

молодший науковий співробітник Фонду Президентів України Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Славистична спадщина Павла Миколайовича Попова (За документами Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського). В Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського зберігається особовий архівний фонд відомого вченого Павла Миколайовича Попова, який залишив нам велику наукову спадщину, серед яких найбільше праць з фольклористики.

Протягом 20 років він систематично збирав фольклорно-етнографічні матеріали, які більшою частиною залишилися ненадруковані. Численні записи фольклорного матеріалу зроблені П. М. Поповим під час етнографічних експедицій. Багато праць вченого присвячено давнім літературним творам, серед яких були й віднайдені, досліджені, а потім опубліковані ним самим. Значний інтерес становлять праці П. М. Попова про життя та творчість видатних письменників і поетів.

Про широке коло спілкування фондоутворювача свідчить його епістолярій. У листуванні з болгарськими, польськими, румунськими, німецькими, албанськими вченими висвітлені питання про обмін науковими працями, допомогу в пошуках рукописних матеріалів в архівосховищах, проведення симпозіумів, участь у наукових збірниках та ін.

Аналіз складу та змісту особового архівного фонду П. М. Попова дає нам змогу глибше пізнати складну еволюцію світогляду літературознавця, фольклориста, книгознавця, історіографа та славіста та оцінити його роль і місце у науковому житті України.

(According to the documents of the Institute of Manuscript of the National Library of There is Pavlo Popov's collection in the Manuscript Institute within Vernadsky National Library of Ukraine, which is a huge scientific heritage, especially for folklore studies.

He has been collecting folklore and ethnographic materials for twenty years. Most of them remain unpublished. Numerous recordings of folklore material made by Pavlo Popov during ethnographic expeditions. The vast majority of materials in ancient literature were found, researched, and published by the scholar himself. Popov's researches of life and work of outstanding writers and poets attract considerable interest within modern studies.

Pavlo Popov's epistolary reflects a wide range of communication. In correspondence with Bulgarian, Polish, Romanian, German, and Albanian scholars, issues of scientific exchange,

assistance in searching for manuscripts in archives, holding symposia, participation in scientific cooperation, and others were covered.

Analysis of Pavlo Popov's archival collection, its composition, and content allows us to learn more about the complex evolution of the worldview of a literary critic, folklorist, bibliologist, historiographer, and Slavic scholar as well as assess his role and place in the scientific life of Ukraine.

Славистическое наследие Павла Николаевича Попова (По документам Института рукописи Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского). В Институте рукописи Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского хранится личный архивный фонд известного ученого Павла Николаевича Попова, оставившего нам большое научное наследие, среди которого наибольшее количество работ по фольклористике.

В течении 20 лет он систематически собирал фольклорно-этнографические материалы, которые по большей части остались неизданные. Многочисленные записи фольклорного материала сделаны П. Н. Поповым во время этнографических экспедиций. Много трудов ученого посвящено древним литературным произведениям, среди которых были найдены, исследованы, а затем опубликованы им самим. Значительный интерес представляют работы П. Н. Попова о жизни и творчестве выдающихся писателей и поэтов.

О широком круге общения фондооснователя свидетельствует его епистолярный. В переписке с болгарскими, польскими, румынскими, немецкими, албанскими учеными освещены вопросы об обмене научными трудами, помощь в поисках рукописных материалов в архивохранилищах, проведение симпозиумов, участие в научных сборниках и др.

Анализ состава и содержания личного архивного фонда П. Н. Попова дает нам возможность глубже познать сложную эволюцию мировоззрения литературоведа, фольклориста, книговеда, историографа, слависта и оценить его роль и место в научной жизни Украины.

Філіпович Марина Анатоліївна,

старший науковий співробітник Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук

Славистичні студії українського дослідника Павла Федоренка. Розглянуто неопубліковану працю українського історика, археографа, архівіста Павла Костянтинівича Федоренка (1880–1962) «Поросьє в зв'язі з етногенезом слав'ян» (рос. мовою), виголошену дослідником у формі доповіді на засіданні науково-методичної ради Корсунь-Шевченківського музею 2 грудня 1948 року, де вчений працював завідуючим відділом і заступником директора музею (1948–1954). Зазначену працю було віднайдено нами серед документів П. К. Федоренка, виявлених під час наукового опрацювання особового архівного фонду української дослідниці Олени Компан (ІР НБУВ, Ф. 297).

Чимала за обсягом доповідь Павла Федоренка (власне, повноцінна наукова стаття), виконана в царині славистики, розширює наші уявлення про коло наукових зацікавлень ученого. Історик, якого тричі було заарештовано за «контрреволюційну діяльність» та засуджено до 5 років заслання, формально спираючись на висновки радянських вчених та використовуючи радянські штампи (про «Київську Русь як колыску трьох братніх народів»), по суті виконав свою роботу в рамках класичного підходу, закладеного в українській історіографії працями Михайла Грушевського. Зокрема, виводить початки державності східних слов'ян від часів антів (наголошує, що центром області антів було Середнє Подніпров'я, а саме басейн річки Рось); «Русь» переважно називає «Київською державою»; не посилається на праці класиків марксизму-ленінізму тощо.

Висловлено сподівання, що виявлена нами наукова розвідка Павла Федоренка спонукатиме дослідників до більш глибокого вивчення біографії та наукового доробку вченого, а його постать буде реабілітовано не лише на папері, а й в українській історичній думці.

Славистические студии украинского исследователя Павла Федоренко. Проанализировано неопубликованную работу украинского историка, археографа, архивиста Павла Константиновича Федоренко (1880–1962) «Поросье в связи с этногенезом славян», прочитанную исследователем в качестве доклада на заседании научно-методического совета Корсунь-Шевченковского музея 2 декабря 1948 года, где ученый работал заведующим отделом и заместителем директора музея (1948–1954). Указанную работа была обнаружена нами среди документов П. К. Федоренко, выявленных во время научной обработки личного архивного фонда украинской исследовательницы Елены Компан (ИР НБУВ, Ф. 297).

Значительный по объёму доклад Павла Федоренко (собственно, полноценная научная статья), выполнена в области славистики, расширяет наши представления о круге научных интересов ученого. Историк, который трижды был арестован за «контрреволюционную деятельность» и осуждён к 5 годам ссылки, формально опираясь на выводы советских ученых и используя советские штампы (о «Киевской Руси как колыбели трех братских народов»), по сути выполнил свою работу в рамках классического подхода, заложенного в украинской историографии трудами Михаила Грушевского. В частности, выводит начала государственности восточных славян со времен антов (подчеркивает, что центром области антов было Среднее Поднепровье, а именно бассейн речки Рось); «Русь» преимущественно называет «Киевскою державою»; в работе отсутствуют ссылки классиков марксизма-ленинизма и т. д.

Документальное наследие Павла Федоренко безусловно заслуживает на тщательное изучение и публикацию. Обнародованная нами научная работа ученого может быть интересна исследователям украинской историографии послевоенного времени, биографистам историка, а также славистам.

Slavonic studios of the Ukrainian researcher Pavel Fedorenko. It is analyzed the unpublished work of the Ukrainian historian, archaeographer, archivist Pavel Konstyantinovich Fedorenko (1880–1962) "Porosie in connection with the ethnogenesis of the Slavs". He was the head of the department and deputy director of the museum (1948–1954). This work was found by us among the documents of P. K. Fedorenko, revealed during the scientific processing of the personal archival fund of the Ukrainian researcher Elena Kompan (IR NBUV, F. 297).

A significant report by Pavel Fedorenko (in fact, a full-fledged scientific article), made in the field of Slavic studies, expands our understanding of the range of scientific interests. In fact, he did his job within the framework of the classical approach. laid down in the Ukrainian historiography of the work of Mikhail Hrushevsky. In particular, he deduces the beginning of the statehood of the Eastern Slavs from the time of the Antes emphasizing that the center of the Antes region was the Middle Dnieper, namely the basin of the Ros river. He mainly names "Rus" "the Kiev state". His work lacks references to the classics of Marxism-Leninism, etc.

The documentary heritage of Pavel Fedorenko certainly deserves a thorough study and publication. The scientific work of the scientist published by us may be of interest to researchers of the Ukrainian historiography of the post-war period, biographers of the historian, as well as Slavists.

Шаповал Андрій Іванович,

старший науковий співробітник Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук

Організатор українознавчих досліджень в Інституті слов'янознавства (до 150-річчя академіка В. М. Перетца). У статті на основі аналізу архівних документів і бібліографічних джерел відображена діяльність видатного філолога-слависта В. М. Перетца в Інституті слов'янознавства АН СРСР. Особливу увагу звернено на організацію вченим українознавчих досліджень. Джерелом дослідження стала епістолярна спадщина В. М. Перетца, що відклалася у фондах Інституту рукопису та Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. У статті зроблено висновок про значний внесок В. М. Перетца у розвиток українознавства в Росії в рамках діяльності Інституту слов'янознавства. Робота В. М. Перетца в Інституті слов'янознавства зосереджувалася на збереженні архівної спадщини українських вчених і письменників та популяризації їхньої творчості. Публікації В. М. Перетца в наукових збірниках Інституту слов'янознавства стали помітним явищем на ниві українознавства.

Organizer of Ukrainian research in Institute of Slavic studies (to the 150th anniversary of academician V. M. Peretts). In the article based on the analysis of archival documents and bibliographic sources reflects the activity of the prominent philologist and Slavic scientist V. M. Peretts's at the Institute of Slavic Studies of the USSR Academy of Sciences. Particular attention is paid to Ukrainian researches which were made by the scientist. The source of the study was the epistolary heritage of V. M. Peretts's, deposited in the holdings of the Institute of Manuscript and the Institute of Archival Studies of the V. I. Vernadsky National Library of Ukraine. The article concludes that V. M. Peretts made a significant contribution to the development of Ukrainian studies in Russia within the framework of the activities of the Institute of Slavic Studies. The work of V. M. Peretts at the Institute of Slavic Studies focused on preserving the archival heritage of Ukrainian scholars and writers and promoting their creativity. Publications of V. M. Peretts's in the scientific publications of the Institute of Slavic Studies became a prominent phenomenon in the field of Ukrainian studies.

Організатор українознавчих досліджень в Інституті славянознавства (к 150-літтю академіка В. Н. Перетца). В статті на основі аналізу архівних документів і бібліографічних джерел відображена діяльність видатного філолога-слависта В. Н. Перетца в Інституті славянознавства АН СРСР. Особливу увагу звернено на організацію вченим українознавчих досліджень. Джерелом дослідження стала епістолярна спадщина В. Н. Перетца, що відклалася у фондах Інституту рукопису та Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. В статті зроблено висновок про значний внесок В. Н. Перетца у розвиток українознавства в Росії в рамках діяльності Інституту славянознавства. Робота В. Н. Перетца в Інституті славянознавства зосереджувалася на збереженні архівної спадщини українських вчених і письменників та популяризації їхньої творчості. Публікації В. Н. Перетца в наукових збірниках Інституту славянознавства стали помітним явищем на ниві українознавства.

Шип Надія Андріївна,

професор кафедри філософських та соціальних наук Київського національного торговельно-економічного університету, доктор історичних наук

Співвідношення понять «слов'янофілізм» і «панславізм». Глобалізація/європеїзація і слов'янське питання. Слов'янофілізм в Росії як світоглядна система мислення і комплексно-теоретична доктрина. Основні ідеї російського й австрійського слов'янофілізму. Від слов'янофілізму до панславізму. Панславізм – націоналізм – патріотизм. Панславізм і панрусизм. Неослов'янізм.

Relationship of the concepts "Slavophilia" and "Panslavism". Globalization / Europeanization and the Slavic Question. Slavophilism in Russia as a worldview system of

thinking and a complex theoretical doctrine. The main ideas of Russian and Austrian Slavophilism. From Slavophilism to Panslavism. Panslavism – nationalism – patriotism. Panslavism and Panrusism. Neoslavism.

Соотношение понятий «славянофильство» и «панславизм»/ Глобализация/европеизация и славянский вопрос. Славянофильство в России как мировоззренческая система мышления и комплексно-теоретическая доктрина. Основные идеи российского и австрийского славянофильства. От славянофильства к панславизму. Панславизм – национализм – патриотизм. Панславизм и панрусизм. Неославяниз.

Секція 4. Книжкове пам'яткознавство в контексті славістики й україністики

Антонюк Тетяна Дмитрівна,

провідний науковий співробітник відділу зарубіжної україніки Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, доктор історичних наук, професор

Видання Української Вільної Академії Наук першого десятиліття (1945–1955). Українська Вільна Академія Наук (УВАН), що постала у 1945 р. в Авгсбурзі (Німеччина) з ініціативи гурту українських учених на еміграції, упродовж майже 75-річної історії розвивала українську науку за межами України, знайомила світ з науковими здобутками нашого народу, вселяла віру в торжество української ідеї. Новими осідками УВАН у 1949 р. стали Вінніпег (Канада) (УВАН у Канаді) та у 1950 р. Нью-Йорк (УВАН у США). Уже в перше десятиліття науковий світ поповнився понад сотнею важливих праць, що репрезентували українську науку. Огляд видань УВАН друкувався в окремій серії «Літопис УВАН». Подібне до «Літопису УВАН» видання «Бюлетень УВАН» друкував щомісячні повідомлення з діяльності установи. У 1951–1954 рр. вийшли окремі «Бюлетені Президії УВАН» та «Бюлетені УВАН у ЗДА» й Німеччині. Окремі групи (за новим статутом секції) готували до друку свої «Збірники». Перший том загального «Наукового Збірника» вийшов у 1952 р. в Нью-Йорку, другий – у 1953 р. Найбільше станом на 1955 р. було випусків «Археологічної серії». В серії «Книгознавство» опубліковано перше число книгознавчого журналу «Українські Бібліологічні Вісті», головна тема якого – книгознавство, архівознавство та бібліотекознавство. Часопис був покликаний реєструвати і зберігати від забуття і зникнення «найменше явище української друкованої продукції» на еміграції (Від Редакції // Українські Бібліологічні Вісті. – Авгсбург, 1948. – С. 3. – Серія «Книгознавство»). Тут вміщено статтю-огляд В. Дорошенка під назвою «Літературно-Науковий Вісник», у якій подано аналіз перших двох періодів функціонування часопису, та рецензії на нові книги про діячів українського слова. У цій же серії вийшла праця А. Животка «Нездійшені плани видання українських часописів» та праця Ю. Сірого «Із спогадів про українські видавництва» (Авгсбург, 1949).

Перші видання УВАН – це мімеографічні (циклостилеві) публікації, що виходили невеликими накладками. Перше видання УВАН, що появилось справжнім друком, це публікація з нагоди Шевченківської сесії 1947 р. в Авгсбурзі «Автограф Шевченка 1857 року».

Серед видань УВАН праці в серіях: «Мова», «Література», «Історія», «Математика», «Медицина», «Бібліографія», «Славістика», «Ономастика», «Українські вчені», «Україніка Канадіана» та інші. Велику увагу УВАН приділила шевченкознавчим студіям. Проводилися щорічні Шевченківські сесії та виходили окремі «Збірники Шевченкознавства». У 1952–1955 рр., завдяки фінансовій підтримки видавництвом «Тризуб» у Вінніпегу, видано чотири томи «Кобзаря» Т. Шевченка за редакцією Л. Білецького. Заходами УВАН, при підтримці Східно-Європейського фонду, був започаткований 1954 р. «Книжковий проект» в Нью-Йорку, який передбачав «видавати чи перевидавати у ЗДА твори тих письменників, що їх більшовицько-московські окупанти зліквідували, твори яких є «заборонені для читача...». Річники «Дієписи» (Аннали) – «The Annals» – англomовне видання, що видавалося УВАН в США потрапляло до кожної більшої бібліотеки Заходу і гідно презентувало українську науку в світі.

First-decade UFAS editions (1945–1955) Ukrainian Free Academy of Sciences (UFA. S), which appeared in 1945 in Augsburg (Germany) on the initiative of a group of Ukrainian scientists on emigration, during for almost 75 – years history developed Ukrainian science outside Ukraine, acquainted the world with the scientific achievements of our people, instilled faith in the triumph of the Ukrainian idea. The new places of the UFAS in 1949 became

Winnipeg (Canada) (UFAS in Canada) and in 1950 New-York (UFAS in USA). Already in the first decade, more than a hundred important works that represented Ukrainian science, have been added to the scientific world. A review of the UFAS editions was publishing in a separate serie "UFAS Chronicle". Similar to the "UFAS Chronicle" edition "The UFAS Bulletin" published monthly reports on the institution activity. In 1951–1954 separate “The UFAS Presidium Bulletins” and “The UFAS Bulletins in USA” and Germany were published. Individual groups (under the new section charter) prepared their own "Collections". The first volume of the general "Scientific Collection" was published in 1952 in New York, the second – in 1953. For the most part, as of 1955, there were issues of the "Archaeological Series". The first issue of the Book Research Journal "Ukrainian Bibliological News" was published in the series "Book Research", the main topic of which is science about a book, archival science and librarianship. The magazine was called to record and preserve from oblivion and disappearance "the smallest phenomenon of Ukrainian printed matter" at emigration (From the Editorial Board // Ukrainian Bibliological News. – Augsburg, 1948. – P. 3. – Series "Book Research"). It contains an article-review of V. Doroshenko entitled «Literary-Scientific Bulletin», which gives an analysis of the first two periods of operation of the journal, and reviews of new books about figures of the Ukrainian word. In this series the work of A. Zhyvotka “Unfulfilled plans for Ukrainian magazines publishing” and the work of Y. Sirogo "From Memories of Ukrainian publishing houses" were also issue (Augsburg, 1949).

The first UFAS editions are mimeographic (cyclo-styled) publications in small print. The first UFAS edition, which appeared in real print is a publication on the occasion of the Shevchenko Session of 1947 in Augsburg "Shevchenko's Autograph of 1857".

Among the UFAS editions are works in the series: "Language", "Literature", "History", "Mathematics", "Medicine", "Bibliography", "Slavistics", "Onomastics", "Ukrainian scientists", "Ukrainika", "Canadiana" and others. UFAS paid a lot of attention to Shevchenko studies studios. Annual Shevchenko sessions were held and separate "Shevchenko Studies Collections" were published. In 1952–1955, four volumes of T. Shevchenko's "Kobzar" were published thanks to the financing of this publication by the "Trizub" Publishing House in Winnipeg. Thanks UFAS activities with support of the Eastern European Fund, in 1954 in New York it was initiated the "Book Project", which envisaged "publishing or reissuing in the USA the works of those writers, that Bolshevik-Moscow invaders have eradicate them, whose works are "forbidden to the reader"...". Yearbooks «Diepysy» (Annals) – "The Annals", an English-language edition published by UFAS in the USA, has made it to every major library in the West and has presented Ukrainian science in the world with dignity.

Издания УВАН первого десятилетия (1945-1955). Украинская Свободная Академия Наук (УСАН), появившаяся в 1945 году в Аугсбурге (Германия) по инициативе группы украинских ученых в эмиграции, в течение почти 75-летней истории развивала украинскую науку за пределами Украины, знакомила мир с научными достижениями нашего народа, вселяла веру в торжество украинской идеи. Новыми центрами УСАН в 1949 году стали Виннипег (Канада) (УСАН в Канаде) и в 1950 г. Нью-Йорк (УСАН в США). Уже в первое десятилетие научный мир пополнился более чем сотней важных работ, которые представляли украинскую науку. Обзор изданий УСАН печатался в отдельной серии «Летопись УСАН». Кроме «Летописи УСАН» издавался «Бюллетень УСАН», печатавший ежемесячные сообщения о деятельности учреждения. В 1951–1954 гг. вышли отдельные «Бюллетени Президиума УСАН» и «Бюллетени УСАН в США (Соединенные государства Америки)» и Германии. Отдельные группы (по новому уставу секции) готовили к печати свои «Сборники». Первый том общего «Научного Сборника» вышел в 1952 г. в Нью-Йорке, второй – в 1953 г. Больше всего по состоянию на 1955 г. было выпусков «Археологической серии». В серии «Книговедение» опубликовано первое число книговедческого журнала «Украинские Библиологические Вести», главная тема которого – книговедение, архивоведение и библиотековедение. Журнал был призван

регистровувати і зберігати від забвння і вичезновння «малейшнє явлєння україноцї печатноцї продукцї» в ємїграцї (От Редакцї // Україноцї Бїблїологїческї Вєстї. – Аугсбург, 1948. – С. 3. – Сєрїя «Кнїговедєннє»). Здєсь помєщєна статтє-обзор В. Дорошєнкo под назвєннєм «Лїтературно-науцнї вєстнїк», в которї прєдставлєн аналїз первїх двох перїодов функцїонїровання журнєлє, і рєцєнзїї на новєє кнїгї о дєятєлєх україноцї слoвє. В єтoї жє сєрїї вїшєл труд А. Жївoткo «Нєсбвївшнєє плєнї изданнє украинскїх журнєлєв» і труд Ю. Сєрoгo «Из вoспомїнєннї об украинскїх издєтєлєствєх» (Аугсбург, 1949).

Первєє изданнє УСАН – єтo мїмєографїческїє (цїклостїлєвєє) публїкєцїї, вїхoдївшнєє нєбoлшїмї тїрєжємї. Первoє изданнє УСАН, пoявївшєєє настoящєє печаттєю, єтo публїкєцїя пo случєю Шєвчєнкoвскoї сєссїї 1947 г. в Аугсбургє «Автограф Шєвчєнкo 1857 г.».

Срєдї изданнїх УСАН публїкєцїї, трудї в сєрїєх: «Язык», «Лїтературє», «Исторїя», «Мємєтємєтїкє», «Мєдїцїнє», «Бїблїографїя», «Слєвїстїкє», «Онoмєстїкє», «Україноцїє учєннєє», «Україноцїкє Кєнєдїєнє» і дрoгїє. Бoлшєє внїмєннє УСАН удєлїлє шєвчєнкoвєдчєскїм студїєм. Прoвoдїлїсь єжєгoднєє Шєвчєнкoвскїє сєссїї і вїхoдїлї отдєлєннєє «Сборнїкї шєвчєнкoвєдєннє». В 1952–1955 гг., блєгoдєрє фїнєнсовoї пoддєржкє издєтєлєствє «Трїзуб» в Вїннїпєгє, вїдєнo чєтїрє тoмє «Кoбзєрє» Тєрєсє Шєвчєнкo (рєд. Л. Бїлєцкїї). Усїлїємї УСАН, прї пoддєржкє Вoстoчнo-Єврoпєїскoгo фoндє, бїл oснoвєн 1954 г. «Кнїжнїї прoєкт» в Ньo-Їоркє, прєдусмєтрївєвєшїї «вїдєвєтї єлїє рєрєиздєвєтї в СГє прoїзвєдєннє тєх пїсєтєлєї, которє бoлшєвїстєскo-мoскoвскїє oккупєнтї лїквїдїрoвєлї, прoїзвєдєннє которїх «зєпрєщєннєє длє чїтєтєлєє...». Єжєгoднїкї «Дїєпїсїє» (Аннєлє) – «The Annals» – єнглoязїчнoє изданнє УСАН в СШє, пoпєдєлє в кєждoю бoлшoю бїблїoтєкє Зєпєдє и дoстoїнo прєдстєвєлєлє украинскoю нєукє в мїрє.

Вoлoщєнкo Стєнїслєв Анолoїївїч,

oчїлнїк Мїсїї «Рукoпїснє тє стєрoдрукoвєнє спєдїцїнє Кїївскoї Цєрквї: архївї бїблїoтєкє мюзєї» Пєрєєслєвскo-Вїшнєвскoї єпєрхїї ПЦУ, кєндїдєт їсторїчнїх нєук

Крєкївскїє фрєгмєнтї Хрїстїнопїлєськoгo Апoстoлє XII стoрїччє. У лїпнї 2020, пїд чєс стєжувєннє в Бїблїoтєцї Кнєзїв Чєртoрїїєскїх Нєцїoнєлнoгo мюзєю в Крєкoвї (Крєкїв, Рєспублїкє Пoлшчє), зєвдєкї стїпєндїї «Gaude Polonia», вїєвїв чoтїрї пєргємєнтнї єркшї, рєрєпїсєнї рєннїм кїрїлїчнїм єстєвoм (BCzart. Rkps 11601). Двє бїфoлїo мєють рoзмїр 294–295 мм зєввїшкї і 240 мм зєвшїршкї. Пєршї двє єркшї стєнoвлєтї пєршїї і oсєннїї єркшї зшїткє 6, є двє їншї – пoчєтoк і кїнєц зшїткє 43, прo щo зєсвїдчoвєтї євтєнтїчнї сїгнєтурї у внєтрїшнїх кутєх. Oснoвнїї тєкст рєрєпїсєнo oднїєю рукoю в oднo кoлoнкє кoрїчнєвїм єтрємєнтoм нє 20 і 23 рoзлїнїївєнїх рєдкєх. Тєкстoлoгїчнє єтрїбucїє пoкєзєлє, щo цє єрївкї з Дїєнє єпoстoлїв (13:5–20, 15:29–16:4), Пєршoгo пoслєннє дo Тїмoтєє (4:8–5:4) ї Дрoгoгo пoслєннє дo Тїмoтєє (1:10–2:4) з кoмєнтєрємї нє мєргїнєлїєх. Oтжє, вїдкрїтї в Крєкoвї фрєгмєнтї є прoдoвжєннєм кїївскoї (IP НБУВ. Ф. VIII. Спр. 3 М), є тєкoж пoчєтoкoм і зєвршєннєм львївскoї oснoвнoї (ЛПМ. Рук. 39) чєстїн Хрїстїнопїлєськoгo Апoстoлє XII ст.

Kraków fragments of the Apostolus Christinopolitanus of the XIIth century. In July 2020, during my scholarship at Biblioteka Książąt Czartoryskich Muzeum Narodowego w Krakowie (Kraków, Poland) granted by „Gaude Polonia”, I have discovered four vellum sheets written with early Cyrillic Uncial (BCzart., MS 11601). The two bifolios are 294–295 mm long and 240 mm wide. The first two sheets appear to be the first and the last folia of quire 6, and other two are the beginning and the end of quire 43, which is testified by authentic signature marks in their inner corners. The main text is written by a single hand in one column with brown ink on 20 and 23 lines. The textological attribution has shown that they are the fragments of the Acts of the Apostles (13:5–20, 15:29–16:4), and those of the First Epistle to Timothy (4:8–5:4) and the

Second Epistle to Timothy (1:10–2:4), with comments in their margins. These revealed folia are, therefore, the continuation of the Kyiv part (IM VNLU, Coll. VIII, MS 3 M), and the beginning and the end of the Lviv main part (HML, MS 39) of the 12-century Apostolus Christinopolitanus.

Krakowskie fragmenty Apostoła Krystynopolskiego z XII wieku. W lipcu 2020 roku, w czasie stażu badawczego w Bibliotece Książąt Czartoryskich Muzeum Narodowego w Krakowie (Kraków, Polska), dzięki stypendium “Gaude Polonia”, odkryłem cztery karty pergaminowe, napisane cyrylicą wczesnym ustawem (BCzart., rkps 11601). Dwa bifolia mają wysokość 294–295 mm i szerokość 240 mm. Pierwsze dwie karty to są pierwsza i ostatnia karty zeszytu 6, a pozostałe dwie – początek i koniec zeszytu 43, o czym świadczą autentyczne numery w wewnętrznych rogach. Główny tekst jest przepisywany jedną ręką w jednej kolumnie brązowym atramentem w 20 i 23 liniijkach. Atrybucja tekstowa pokazuje, że są to fragmenty z Dziejów Apostolskich (13:5–20, 15:29–16:4), 1 Tymoteusza (4:8–5:4) i 2 Tymoteusza (1:10–2:4) z komentarzami na marginesach. Tak więc fragmenty odkryte w Krakowie są kontynuacją kijowskiej (IR NBUW, zesp. VIII, sygn. 3 M), a także początkiem i końcem głównej lwowskiej (MHL, rkps 39) części Apostoła Krystynopolskiego z XII wieku.

Заболотна Наталія Валентинівна,

старший науковий співробітник відділу стародруків та рідкісних видань Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук

Риси української мови в унівських літургійних книгах (на прикладі Службника святигельського 1740 р.). Друкарня Унівського Успенського монастиря (1648–1770) випустила близько 40 літургійних видань церковнослов'янською, яка на той час була єдиною мовою богослужіння в церквах східного обряду в Україні. Літургійні книги окрім власне канонічних богослужбових текстів містять також і вказівки для священників, інколи – передмови до духовних читачів, присвяти церковним ієрархам. Мова цих текстів могла підпадати місцевим впливам, у нашому випадку – містити українізми, серед яких найбільше представлені лексичні українізми («мают» замість церковнослов'янського «іміют», «насія» замість «сімя») та вплив української орфоєпії на традицію прочитання церковнослов'янського тексту (наприклад, властиву українській мові тверду вимову приголосних перед «И» виражено у сплутуванні «И» / «Ы» на письмі: «жытіє» замість «житіє», «окриленія» замість «окрыленія», тощо). Як відомо, від часів свв. Кирила та Мефодія церковнослов'янська мова в місцях свого поширення втратила первісну однорідність і підпала місцевим впливам, унаслідок чого утворювалися різні її редакції. Українську редакцію церковнослов'янської мови XVIII ст. використано у Службнику святигельському (Унів, 1740), який є вершиною як редакційної підготовки, так і художнього оформлення та друкарської майстерності Унівської типографії.

Features of the Ukrainian language in the Univ liturgical books (on the example of the Pontifical of 1740). The printing house of the Univ Assumption Monastery (1648–1770) published about 40 liturgical editions in Church Slavonic, which at that time was the only language of worship in the churches of the Eastern rite in Ukraine. Liturgical books, in addition to the canonical liturgical texts themselves, also contain instructions for priests, sometimes prefaces to clerical readers, and dedications to church hierarchs. The language of these texts could be subject to local influences, in our case – could contain Ukrainianisms, among which lexical Ukrainianisms are most represented (“мают” instead of Church Slavonic “іміют”, “насія” instead of “сімя”) and the influence of Ukrainian orthoepy on the tradition of reading Church Slavonic texts is distinguished (for example, the hard pronunciation of consonants before “И”, that is inherent in the Ukrainian language, is expressed in the confusion “И” / “Ы” in writing: “жытіє” instead of “житіє”, “окриленія” instead of “окрыленія”, etc.). As you know,

since the time of Sts. Cyril and Methodius Church Slavonic language in the places of its distribution lost its original homogeneity and underwent local influences, as a result of which its different recensions were formed. Ukrainian recension of the Church Slavonic language of the XVIII century was used in the Pontifical (Univ, 1740), which is the pinnacle of editorial preparation, book design and printing skills of the Univ printing house.

Черты украинского языка в уневских литургических книгах (на примере Служебника святительского 1740 г.). Типография Уневского Успенского монастыря (1648–1770) выпустила около 40 литургических изданий на церковнославянском, который в то время был единственным языком богослужения в церквях восточного обряда в Украине. Литургические книги кроме собственно канонических богослужебных текстов содержат также и указания для священников, иногда – предисловия к духовным читателям, посвящения церковным иерархам. Язык этих текстов мог подвергаться местным влияниям, в нашем случае – содержать украинизмы, среди которых наиболее представлены лексические украинизмы («мають» вместо церковнославянского «іміють», «насія» вместо «сімя») и влияние украинской орфоэпии на традицию прочтения церковнославянского текста (например, свойственное украинскому языку твердое произношение согласных перед «И» выражено в смешивании «И» / «Ы» на письме: «жытіє» вместо «житіє», «окриленія» вместо «окрыленія», и под.). Как известно, со времен свв. Кирилла и Мефодия церковнославянский язык в местах своего распространения утратил первоначальную однородность и подвергся местным влияниям, в результате чего образовывались разные его редакции. Украинская редакция церковнославянского языка XVIII ст. использована в Служебнике святительском (Унев, 1740), который является вершиной как редакционной подготовки, так и художественного оформления и печатного мастерства Уневской типографии.

Курганова Олена Юрївна,

науковий співробітник відділу стародруків та рідкісних видань Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук

Присвяти до богослужбових видань XVII – початку XVIII ст. в літературі та книжковій культурі доби Бароко. Традиція присвячувати богослужбові видання заможним та впливовим представникам суспільної еліти в давньому українському книгодрукуванні була започаткована в Апостолі І. Федорова 1574 р. і зберігала продуктивність до заборони національного друку в 1720 р. У другому десятилітті XVII ст. текст присвяти виділився в самостійну структурну частину видання з усталеною формулою заголовку. Присвяти до богослужбових видань демонструють жанрові ознаки, характерні для барокового панегірика: висловлене мовою метафор, символів та алегорій возвеличення роду адресата та оспівування його особистих чеснот. Проте, на відміну від панегірика, основною темою якого є оспівування визначної особи або певної події з її життя, присвяти до богослужбових видань зосереджують увагу на оспівуванні тих чеснот адресата, якими він прислужився друкарні або особисто друкареві. Написані староукраїнською мовою присвяти до церковнослов'янських богослужбових видань XVII – початку XVIII ст. є різновидом барокового панегірика, а також документальним джерелом для вивчення меценатської підтримки давнього національного книгодрукування.

Dedications to church service editions of the 17th – the beginning of 18th c. in literature and book culture of Baroque époque. In old Ukrainian book printing, the tradition of church service book dedication to wealthy and prominent representatives of the social elite was initiated by the Apostle of 1574, printed by I. Fedorov, and remained productive until the restriction of national book printing in 1720. In the second decade of the 17th c., the text of dedication separated from the structure of the Ukrainian church service edition by the established formula

of title. The dedications to church service books demonstrate genre features of baroque panegyric: expressed by the language of metaphors, symbols, and allegories glorification of the prominent persons' family and personal virtues. However, in contrast to panegyrics, concentrated on glorification of a prominent person or particular event from his life, dedications to church service editions outline those features of the addressee, which could be helpful to the printing house or particularly to the printer. Written in old Ukrainian language dedications to the Church Slavonic language service book editions of the 17th – the beginning of 18th c. are the variant of baroque panegyric, as well as the documentary source of old national book printing patronship researches.

Посвящения к богослужебным изданиям XVII – начала XVIII вв. в литературе и книжной культуре эпохи Барокко. Традиция посвящать богослужебные издания состоятельным и влиятельным представителям общественной элиты в древнем украинском книгопечатании была инициирована в Апостоле И. Федорова 1574 г. и сохраняла продуктивность до запрета национального книгопечатания в 1720 г. Во втором десятилетии XVII в. текст посвящения выделился в самостоятельную структурную часть украинского богослужебного издания с установившейся формулой заглавия. Посвящения к богослужебным изданиям демонстрируют жанровые признаки, характерные для бароккового панегирика: высказанное языком метафор, символов и аллегорий восхваление рода адресата и его личных добродетелей. Однако, в отличии от панегирика основной темой которого является воспевание известной личности или определенного события из ее жизни, посвящения к богослужебным изданиям сосредоточивают внимание на воспеании достоинств адресата, которые могут быть полезны для издательства или лично для печатника. Написанные староукраинским языком посвящения к церковнославянским богослужебным изданиям XVII – начала XVIII в. являются разновидностью панегирика, а также документальным источником для исследования меценатской поддержки давнего национального книгопечатания.

Максимчук Ольга Василівна,

молодший науковий співробітник відділу стародруків та рідкісних видань Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат філологічних наук

Актуалізація легенди про Варлаама та Йоасафа в гербовому вірші з київського видання «Діалогізм духовний» (1714) Варлаама Голенковського. У 1714 р. з друкарні Києво-Печерської лаври вийшов у світ богословсько-дидактичний твір Варлаама Голенковського «Діалогізм духовний», більшу частину якого складають імітовані бесіди алегоричної постаті Любові та її співрозмовника – Любителя. Форте і гербова композиція на звороті першого аркуша «Діалогізму» уже використовувалися в іншому київському виданні, а саме: в «Алфавиті духовному» (1710) Ісайї Копинського. Обидва видання присвячені тодішньому Київському митрополиту Йоасафу Кроковському, проте гербові вірші в обох книгах різняться: у віршах з «Діалогізму», на відміну від дескриптивної поезії з «Алфавиту», згадано імена Варлаама та Йоасафа, тобто автора трактату та його покровителя. Разом із тим, ці два імена, розміщені поряд, повинні були актуалізувати в пам'яті читачів популярну в ранньомодерній Україні історію («повість») про святих Варлаама та Йоасафа, індійського царевича. Можна припустити, що автор віршів (скоріш за все, сам Варлаам Голенковський) порівнює Київського митрополита зі святим Йоасафом. Висловлена гіпотеза підтверджується також тим, що алюзії на «Повість про Варлаама та Йоасафа» трапляються і в інших, присвячених Кроковському, текстах, передовсім панегіричних, тож напрашується висновок, що Голенковський свідомо наводить чернечі імена – своє та митрополита – з метою, використавши вже усталене натовді порівняння Кроковського зі святим, возвеличити свого покровителя.

Actualization of the legend about Varlaam and Joasaph in a heraldic verse from the Kyiv-printed Dialogism Dukhovnyi (1714) by Varlaam Golenkovsky. In 1714 in the printing house of the Kyiv Pechersk lavra the theological and didactical work Dialogism Dukhovnyi (the Spiritual Dialog) by Varlaam Holenkovskyi was published. It consists mostly of the imitated dialogues between the allegorical figure of Love and its Lover. An engraving on its title sheet and an engraved composition with a coat of arms on its reverse side were also used previously in 1710 in the Kyivan edition of Alfavit Dukhovnyi (the Spiritual Alphabet) by Isaiah Kopynskyi. Both publications are dedicated to the Metropolitan of Kyiv Joasaf Krovovskyi but the descriptive verses under the coat of arms in those two books are different. It is remarkable that in a descriptive poem from Dialogism Dukhovnyi the names of Varlaam and Joasaph, that is the monastic names of the author and his patron, are mentioned. Their simultaneous mentioning could remind readers the story of Barlaam (Varlaam) and Josaphat (Joasaph), the Indian prince, which was quite popular in the Early Modern Ukraine. We can assume that by this means the author of the verse (it is, most likely, Varlaam Holenkovskyi himself) compares the Metropolitan of Kyiv with St. Joasaph. This hypothesis is confirmed with other examples from different texts dedicated to Krovovskyi which have allusions on the story about Barlaam and Josaphat, so we suggest that Holenkovskyi deliberately call his patron in the heraldic verse by his monastic name in order to glorify the Metropolitan comparing him with the legendary Indian prince.

Актуалізація легенди про Варлаам і Йоасаф в гербових стихах с киевського видання «Діалогізм духовний» (1714) Варлаама Голєнковського. В 1714 г. в типографі Києво-Печерської лаври було видано богословсько-дидактичне сочинення Варлаама Голєнковського «Діалогізм духовний», більшу частку якого складають імпровізовані діалоги аллегоричного персонажа Любви со своїм собеседником – Любителем. Форта і гербова композиція на обороті першого листа «Діалогізма» уже використовувалися в іншому киевському виданні, а саме: в «Алфавитъ духовном» (1710) Ісаї Копинського. Обидва видання присвячені Києвському митрополиту Йоасафу Кроковському, однак гербові стиха, приведені в книгах, різні: в стихах, вміщених в «Діалогізмъ», в отличие від описувальної поезії, яку ми знаходимо в «Алфавите», згадані імена Варлаама і Йоасафа, то є автор трактату і його покровителя. Разом з тим, ці два імена, розміщені поруч, повинні були актуалізувати в пам'яті читачів популярну в ранньомодерній Україні історію («повідість») о святих Варлаамі і Йоасафі, індійському царевичі. Можливо передбачити, що автор гербової поезії (скоріше за все це сам Варлаам Голєнковський) порівнює Києвського митрополита со святым Йоасафом. Ця гіпотеза підтверджується і тим, що алюзії на «Повість о Варлаамі і Йоасафі» зустрічаються також в інших, присвячених Кроковському, текстах, в основному панегиричних, відповідно напрашується висновок, що Голєнковський свідомо приводить в стихах монашескі імена – своє і митрополита – з метою, використовувачи вже устоявшіє в то час порівняння Кроковського со святым, возвеличити свого покровителя.

Мяскова Тетяна Євгеніївна,

старший науковий співробітник Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, кандидат історичних наук

Бібліотека академіка Івана Костянтиновича Білодіда. У Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського зберігається славістична бібліотека українського вченого, мовознавця, директора Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР, (1961–1981 рр.) та очільника Українського комітету славістів (1964–1981 рр.) академіка Івана Костянтиновича Білодіда. Як і у майже кожного науковця, у нього була власна бібліотека, тематичний склад якої повністю віддзеркалював наукові та творчі інтереси вченого. У складі фонду книгозбірні книги, присвячені історії та сучасному функціонуванню слов'янських літературних мов, загальному мовознавству, лінгвістичній

методології й історії мовознавства, лексикології та лексикографії, взаємозв'язку слов'янських мов. Також в особовій бібліотеці академіка І. К. Білодіда багато різноманітних довідково-бібліографічних видань, особливо етимологічних словників окремих слов'янських мов. Цінним джерелом для вивчення біографічних відомостей про колишнього власника бібліотеки є подаровані йому книги з інскриптами від авторів, перекладачів, упорядників та редакторів.

Library of Academician Ivan Konstantinovich Bilodid. The V. I. Vernadsky National Library of Ukraine houses the Slavic library of the Ukrainian scientist, linguist, director of the O. O. Potebnia Institute of Linguistics of the Ukrainian SSR Academy of Sciences (1961–1981) and head of the Ukrainian Committee of Slavists (1964–1981), Academician Ivan Konstantinovich Bilodid. Like almost every scientist, he had his own library, the thematic composition of which fully reflected the scientific and creative interests of the scientist. The collection includes books on the history and modern functioning of Slavic literary languages, general linguistics, linguistic methodology and history of linguistics, lexicology and lexicography, the relationship of Slavic languages. Also in the personal library of Academician I. K. Bilodid there are many different reference and bibliographic publications, especially etymological dictionaries of some Slavic languages. Inscriptions from authors, translators, compilers and editors of the books donated by them are a valuable source for studying biographical information about the library owner.

Библиотека академика Ивана Константиновича Белододе. В Национальной библиотеке Украины имени В. И. Вернадского хранится славистическая библиотека украинского ученого, языковеда, директора Института языкознания им. А. А. Потебни АН СССР (1961–1981) и главы Украинского комитета славистов (1964–1981) академика Ивана Константиновича Белододе. Как и у большинства исследователей, у него была собственная библиотека, тематический состав которой полностью отражал научные и творческие интересы ученого. В составе библиотечного фонда книги, посвященные истории и современному функционированию славянских языков, общему языкознанию, лингвистической методологии и истории языкознания, лексикологии и лексикографии, взаимосвязи славянских языков. Также в личной библиотеке академика И. К. Белододе много различных справочно-библиографических изданий, в особенности этимологических словарей отдельных славянских языков. Ценным источником для изучения биографических сведений о бывшем владельце библиотеки являются подаренные ему книги с инскриптами от авторов, переводчиков, составителей и редакторов.

Учасники конференції

Антонюк Тетяна Дмитрівна
Баракатова Неонілла Анатоліївна
Беценко Тетяна Петрівна
Броварець Тетяна Михайлівна
Буряк Лариса Іванівна
Вакуленко Максим Олегович
Вахніна Лариса Костянтинівна
Волощенко Станіслав Анатолійович
Воскобойнікова-Гузева Олена Вікторівна
Ганжа Ангеліна Юріївна
Глушук Євгенія Вікторівна
Гогуля Марина Петрівна
Головатюк Валентина Данилівна
Гончаренко Аліна Володимирівна
Грицевич Юрій Васильович
Громко Тетяна Василівна
Даниленко Людмила Іванівна
Данилюк Ніна Олексіївна
Дем'яненко Людмила Григорівна
Дзира Іван Ярославович
Дзира Олеся Іванівна
Дубровіна Любов Андріївна
Євланова Олександра Олександрівна
Заболотна Наталія Валентинівна
Жовнір Марина Миколаївна
Іваннікова Людмила Володимирівна
Індиченко Ганна Володимирівна
Каплун Тетяна Михайлівна
Карацуба Мирослава Юріївна
Карпінчук Галина Володимирівна
Качмар Марія Ігорівна
Коваль-Фучило Ірина Мирославівна
Козар Лідія Петрівна
Коцюбовська Галина Анатоліївна
Кукоба Лена Іванівна
Курганова Олена Юріївна
Лось Ольга Миколаївна
Лощинська Наталія Василівна
Любовець Надія Іванівна
Максимчук Ольга Василівна
Марченко Наталя Петрівна
Матковський Олександр Миколайович
Микитенко Оксана Олегівна

Мирончук Анатолій Святославович
Мішук Сергій Миколайович
Мушкетик Леся Георгіївна
Мяскова Тетяна Євгеніївна
Онищенко Олексій Семенович
Патик Вікторія Василівна
Петрова Наталія Олександрівна
Підвойний Володимир Миколайович
Плясун Ольга Миколаївна
Полтавець Сергій Васильович
Радзівська Тетяна Вадимівна
Руда Тетяна Петрівна
Сахневич Марта Анатоліївна
Сизонов Дмитро Юрійович
Сошинська Вікторія Євгенівна
Стамбол Ігор Іванович
Степченко Любов Михайлівна
Степченко Мирослава Миколаївна
Філіпович Марина Анатоліївна
Халюк Леся Миколаївна
Хоменко Галина Іванівна
Шаповал Андрій Іванович
Шевченко Лариса Іванівна
Шип Надія Андріївна